

KAIS. KÖN. HOF BIBLIOTHEK

54.792-B

Alt-

3. Nov. 30

54792-B.

R A J Z O L A T O K

A'

MAGYAR NEMZET LEGRÉGIEBB TÖRTÉNETEIBŐL.

FIGYELEM GERJESZTÉSÜL

KI ADTA

HORVÁT ISTVÁN,

A'

SZÉCHÉNYI ORSZÁGOS KÖNYVTÁR

Ö R Z Ö J E

A'

MAGYAR NEMZETI MUZEUM MELLETT.

Nec se cognoscunt terrae vertentibus annis,
Exutam variant faciem per secula gentes.

MANILIVS.

Astronom. I, v. 523—524.

PESTEN,

Petrózai Trattner Mátyás Betüivel.

1 8 2 5.

Megjön az éj, szomorún feketednek az ormok, az élet
Elnyugszik, 's a' fél föld lesz nyoszolyája; — de engem
Fölver az elmúlt szép tetteknek gondja.

VÖRÖSMARTY MIHÁLY,
Zalán Futása. I. Ének. 24—26. v.

FŐ MÉLTÓSÁGU
ÜRMÉNYI
ÜRMÉNYI ANNA,
SZÜLETETT
KOMJÁTHY
ASZSZONYNAK,
TSILLAG KERESZTES DÁMA
ÉS
STÁTUS MINISTERNÉ
Ő
EXCELLENTIAJÁNAK,
MINT
MÁSODIK
ÉDES ANNYÁNAK,

KITŐL
SZÁMTALAN KEGYELMEKEN
RIVÜL
NEVELTETÉSÉT
NYERTE,
S
KEDVES HAZÁJA
DITSÓSÉGÉT
MINDENEKNÉL
NAGYOBBRA BETSÜLNI
LEGINKÁBB
TANULTA,
FORRÓ HÁLA ÉRZÉSÉNEK
ÉS
FOGYHATATLAN TISZTELETÉNEK
ÖRÖK EMLEKEZETÉUL
A. A. A.
LEG MÉLYEBB ALÁZATOSSÁGGAL

A SZERZŐ.

KEGYELMES ASZSZONYOM!

Tizennyolczad évi serdülő ifiu valék, midőn, hátra hagyván a' böltsekedés tudományait, és a' törvény tanuláshoz kezdvén, egyenesen maga EXCELLENTIÁD nagy remények~~et~~ igérő, de már, fájdalom! az örök nyugalomra áttalköltözött VINTZE és IMRE lelkes magzataihoz Tanítónak választani, 's ez által előttem minden kintsnél betsesebb Bizodalomban kegyesen részesíteni méltóztatott.

A' melly szempillantatban 1802-dik esztendői Szent Mihály hava 15-dikén a' Váli Hastélyba lépnem engedtetett, azon szempillantatban egy új világ, EXCELLENTIÁD nagylelkűségének és kegyességének világa, nyíltmeg előttem, melly engem a' kitsinységektől a' fontosabb tárgyak felé mintegy elragadtatva vezetett.

Nem voltam soha az, ki a' hiu pusztá ragyogást a' ditsőség való fényével, vagy az igazi méltóságot a' gyáva lelki szegénységgel feltserélni szeretete. Mit kellett tehát kebelemben éreznem, midőn EXCELLENTIÁDNAK gögöt nem esmérő, tsendes, szelid, munkás, tanulás kedvelő, és jótéményekben gyönyörködő Életét számtalan magos tetteiből közelébb szemléltem?

A' finom válogatású könyvek, mellyeket általam naponként délutáni és estvéli órákon EXCEL-

LENTIÁD fen szóval Maga, és kedvelt nevéndékei előtt olvastatott, az oskola rövid letzkéinél fogatosabb segédeszközök valának esméreteimnek akár kifejlésekre, akár bővülésekre, akár megigazittatásaikra, 's a' bölts észrevételek, mellyekkel sokszor olvasásom fűszereztetett, mind a'nyi meg a'nyi sinormértékül szolgálhatának pályafutásomnak helyesebb elintéztetésére.

Így mentem keresztül EXCELLENTIÁD béli vezető vezérleése alatt a' híresebb Magyar Íróknak tudós munkáikon; így olvastam a' Világ Történeteiről nagyobb kiterjedésben értekező könyveket; így barátkoztam a' hitelesebb száraz földi és tengeri Utazóknak előadásaiikkal; így tanultam a' Görög és Római Szokásokat és Régiségeket; így esmérkedtem meg Plútarchus Életírásaival, és a' bő tudományu Barthélemynek Anacharsis Szitya vándorlásait leíró gazdag köteteivel a' nélkül, hogy tsak gyanítani is bátorzkodtunk volna azt, a' miről ezután alig kételkedhetni, hogy Anacharsis, az utazás fő tárgya, hajdan a' Lófejű Székelekhez, igazság szerető édes Magyar Rokonainkhoz, tartozott. Mindezek hasznos előkészületei voltak e' rövid, de nagy dolgokat feszegető, Munkának, mellynek első vonatait most EXCELLENTIÁD fényes Nevének

oltalma alatt legmélyebb alázatossággal napfényre botsátani bátorkodom.

Azonban még fontosabb oktatásul szolgáltak nekem EXCELLENTIAD mindennapi életkörének foglalatosságai. Számtalanszor hallottam EXCELLENTIÁDAT a' legjobb Fejedelem eránt példás hálaadásra és hiveségre fakadni; hallottam a' Haza és Köz Jó virágzásáért sohajtásokat eresztetni; hallottam Magyar Születésével kérkedni; hallottam a' Nemzeti Nyelv mellett hév lánggal szólni; hallottam nemes szívü 's köz szolgálatokban fáradozó gyermekeit magos törekedéseikben erősebbíteni; hallottam Hazájok eránt hálátlan vendégeit egész méltósággal és mély böltsességgel mint egy jobb útra igazítani; hallottam az érdemes Férfiakat áldani, a' kitsinységekben gyönyörködőket felemelkedésre buzdítani, a' jó igyekezetűeket védeni és bátorítani, a' gyengéket támogatni, a' vétkesekét szelidséggel és keresztyén szeretettel erkölts ösvényére vezetni, az együgyűeket és tudatlanokat személyesen oktatni.

Láttam, és hányszor láttam huszon három esztendő lefolyása alatt! EXCELLENTIÁDAT a' nyomorultaknak kész segedelmet, és nem alamisnát, nyujtani; láttam a' beteget gyógyítani és

ingyen tulajdon orvosai által gyógyíttatni; láttam az elrongyollottakat ruházni, és az árvákat ápolgatni és taníttatni; láttam jóviseletű szorgalmas jobbágynak szegény kalibáikba leereszkedve betérni, 's majd az ártatlan örömben, majd a' buslakodásban szívreható részt venni; láttam a' kisebb értékű és te'éntetű szomszéd vagy megyebéli Nemességgel Lúszkeség nélkül barátkozni; láttam a' Haza Ör Vitézeit mindenkor nagy megkülönböztetéssel Uri Házában elfogadni; láttam a' Haza Tudósainak gondos kémeléssel nevezetes ajándékokat küldeni; láttam a' Tisztviselőket, mint érdemeikért felette kedvelt Barátit, háláló indulattal tisztelni; láttam a' köz örömben, vagy vidámságba jelenlétével mindenütt életet önteni, 's ezt a' legpompásabb gyülekezetekben is nemzeti ketses tántzai által eleveníteni; láttam a' siránczókkal szomorú könyeket hullatni; láttam édes magzatainak 's Unokáinak neveltetésekről az aggodásig gondoskodni; láttam a' majorság és külső gazdaság ágai körül szolgálóinak fríítő italokat osztogatva fáradhatatlan szorgalommal figyelmeztetni; láttam szerény öltözetelvel, tudta nélkül, a' pipere kedvelőket takarékosagra gerjesztetni; láttam a' Mennyei Gondviselés legsúlyosabb látogatásait tsendes, de még

is fájdalmas megnyugovással szenvedni; láttam, hogy egy két szóval kifejezzem tapasztalásaimat, mindenféle nagy érdemekkel tündöklő boldogult Férjének fő méltóságai mellett ezernyi ezer ditső tetteket fénygőz nélkül végre hajtani.

Igaz ugyan, hogy ezeknek nagyobb részek a' Váli Kastélynak, vagy Pesti Háznak igen elfedezett titkait tészik, melyeket nekem, mint gyakran segédnek, annál kevesebbé volna szabad nyilván emlegetnem, mennél nagyobb Bizodalom kötötte szemem, vagy szívem mélyére a' történeteket. De használhat-e ott néma hallgatásom, hol a' Köz Tisztelet, a' Köz Hála, a' Köz Áldás kiseded vallásomnál százszorta méltóságosabb Erkölsöket előttem régen kihirdetett? Általtör, KEGYELMES ASZSZONYOM! bár mint akadályoztassék, a' Nagyság hire minden rejtek zárokon, 's a' miket én itt tsak érintettem, nem beszél-e azokat mindenféle az EXCELLENTIÁDAT most is Vál halhatatlan emlekezetű URÁNAK örök elszenderedése után egyenlő mértékben tisztelő, áldó, magasztaló témérdek Sokaság?

Nem emlitem EXCELLENTIÁDNAK velem minden időben éreztetett több mint Anyai Hegyelmait, mert ha ezekbe ereszkedném, életem nagyobb

időszakának csak nem mindegyik kedvezőbb óráit
EXCELLENTIÁD nevelésének, vagy pártfo góol-
 talmának kellene egyenként tulajdonitanom. In-
 kább azért nyujtom tehát bé buzgó esdeklésemet,
 hogy ezen Hála Oszlopomra, mellyel határt nem
 esmérő Köszönetemnek és Tartozásomnak a' késő-
 Kor előtt is világos nyomát hagyni törekedtem,
EXCELLENTIÁD szokott leereszkedéssel tekén-
 teni, azt nagy adóm fejében kegyelmesen elfogad-
 ni, magamat pedig, mint kisdéd, azonban buzgó
 igyekezetű Nevendékét, és sok esztendei Tisztét,
 ezentúl is Nagylelkűségének ápolgató szárnyai
 alatt megtartani méltóztassék, ki életem fogytaig
 legmélyebb alázatossággal és megkülönböztetett
 hálaadó tisztelettel vagyok és maradok

EXCELLENTIÁDNAK

Pesten, Karátson Hava

13-dikán 1825.

legalázatosabb szolgája

H o r v á t I s t v á n ,

A' Széchényi Országos Könyvtár
 Örzője.

ELŐBESZÉD.

Sokszor kérének biztosabb Barátim, hogy a' Magyar Nemzet eredetéről véleményeimet, mintigen régi fáradozásaimnak gyümölcseit, legalább rövid Rajzolatban közleném a' Haza Tudósaival. Elértettem, ha világosan ki nem nyilatkoztatták is, gondoskodásaikat e' jó Hazafiaknak, 's magam is helybe hagytam a' buzditásokat már tsak azért is, mivel egy nem lehetetlen történet, tudniillik élettemnek váratlan félbe szakadása, könnyen sirba dönthető azokat, a' miket igen nagy munkával sok évek alatt öszve keresgéltem.

Azonban, ha hajlandó voltam is minden tölem kitelhető áldozattal kedveskedni nemes szívű Barátimnak, felette nehéz vala teljesíteni aggódo kívánságaikat. Hogy lehetne, így gondolkodám, örűtség gyanuja nélkül rövid Rajzolatban elmondani azokat, mellyek az egész tudós világnak mostani köz vélekedéseivel szemlátomást világos ellenmondásban állanak? *Vagy egész készületű Könyvben megszólamlani, vagy inkább semmit véleményeimről ki nem adni*, volt tehát mindenkor a' serkentésekre Feleletem.

Utóbb, hogy a' sok *Historicus Kontárok*nak hallgatást, vagy gondosabb tanulást sugnék füleikbe, engedtem a' sok onszolásoknak, 's a'ra határoztam magamat, hogy nagy érdemű Tek. Tudós *Kultsár István* Barátom Nemzeti Ujságai mellett, e' jeles férfiu eránt viseltető tiszteletem, szerete-

tem és hálaadásom zálogául, tsak ugyan árkusonként közleni fogom kívánt rövid Rajzolatban véleményeimet.

Alig jelent meg két árkus e' Rajzolatokból, már épen azoktól, kik előbb bátorítának a' kiadásra, uj kérélmeket kellett, a' mit régen előre láttam, hallanom.

„Szépek ezek, de hihetetlenek. Tsak rövid próbákat, kedves Barátunk! melléjek, 's majd nagyobb hitellel fogja az olvasó venni azokat.“ Így szólának az előbbi biztatók.

Engedtem barátságból uj kéréseiknek is. De a' lett következése engedelmemnek, hogy az *Egésznek Rajzolata* helyett tsak *Töredékeket* nyert a' Haza. Ha hitelt kellett támasztanom, azokra kellett leginkább figyelmeznem; a' melyek *leghihetetlenebbeknek* tekintetének.

Mindazonáltal azokra nézve sem kívánok én hitelt senkitől, a' miket bébizonyítani látszatom. **FIGYELEM GERJESZTÉS** tsak tzéla ezekben is hővebb szólásomnak. Hitelnyeréssel magát egyedül az egész készületű Munka ketsegtetheti. Itt tettem a'nyit, a' menyit lehetett.

És ez légyen sinormértékek azoknak, kik a' figyelem helyet ítélni akarnak e' Rajzolatokról. Azok pedig, kik benek valamelly tsekély gyönyörüséget is fognak találni, e' munkátskának öt árkusát a' fen tisztelt Nemzeti Ujság Írójának, négy árkusát pedig Tekéntetes Tudós *Forgó György* Urnak, T. N. Pest, Pilis, és Solth törvényesen egyesült Vármegyék Rendes Orvosoknak, és T. N. Neográd Vármegye Táblá Birájának, az én igen nemes lelkű Barátomnak, köszönjék.

A' Szerző.

1.

Gyenge koromtól kezdve meg nem foghatám, hogy az a' ditső Magyar Nemzet, melly majd Konstantinápolynál, majd Hamburgnál, majd Páris előtt, majd Marseillynál szegezé-ki győzedelem zászlóját; — mellyet majd a' Német, majd a' Görög, majd az Olasz, majd a' Frantzia Fejedelmek hívánakmeg Frigyeseiknek, Árpáddal hullott volna e' Magyar boldog Földre a' magos Egekből. — Ha erősektől születnek a' test és lélek természeti rendszabásai szerént az erősek, a' nagy tetteket végbevívő uñokáknak nem lehetett (így gondolkodám) pásztoroktól, halászoktól, 's hol mi gubás emberektől eredniek. —

2.

De gyakran eszembe forgatám a' szelíd tollu és velős ítéletű Spittler, úgy nem különben a' Magyar Nemzet eránt keménykedő, azonban a' maga korában igen nagy tudományu Schlözernek ítéleteiket is. Amaz nem talált példát az egész világ történeteiben a' Magyarokon kívül, hogy Nemzet a' durvaság alsó gráditsától a' tsinosodásnak olly fő poltzára lépett volna, mint a' Magyarok nem sokára Magyar Országba jöttök után felemelkedtek: Ernezt nem győzte számtalanszor eléggé tsudálni, 's megmagyarázhatatlannak jelenten, hogy olly iszonyu pusztítások és olly számtalan külső és belső háborúk után is a' Magyar Nemzet az ő fen maradását, polgári alkatmányának megőrzítésével együtt, a' mi korunkig eszközzeni tudta.

3.

Mind ezek arra bírának tehát, hogy nagy igyekezettel felvilágosítani iparkodjam az elakasztó nehézségeket, 's egyszer'smind a' Magyar Nemzet régiebb történetének felfedeztetését ne a' külföldtől, a' mit polgár társaim közül sokan emlegetének, várnám; hanem, a' mi mind az okossággal, mind az illőséggel inkább megegyez, a' haza kebelében, hol számosabbak a' világítható fáklyák, hoznám, vagy legalább hozni törekedném napfényre.

4.

Illyen eltekélés szüleménye vala a' Nemzeti Nyelvnek tudós esméretével kötött szövetkezés. Mohón hallgatni a' Nagy Révai letzkéit; a' hallottakat vizsgálni, fejtegetni, újabb okokkal támogatni; a' Magyar Nyelvnek minden kezemhez keríthető régi maradványait feldúlni; ezekben az időről időre történt változásokat figyelmes szemmel észrevenni, édes foglalatosságommá leve.

5.

Másfelől a' históriai kutfökre fordítottam egész gondoskodásomat. Midőn majd nem minden régi Frantzia, Olasz, közép századi Görög, Német, Orosz Írókat által megáltal olvastattam; midőn a' Literaria Históriának egész kiterjedését tanulásom fő tárgyává tettem; midőn közel 350. magyar históriára tartozó, 's többnyire mind a' külföldön használás nélkül heverő Kéziratokat öszve keresttem; midőn a' Frankofurtumi Históriai Német Társaságnak valóban óriási fáradozásait soha szemem elől el nem eresztettem: Akkor másfelől az óklevél gyűjteményekben kerestem az annyira kívánt fénysugárra segéd eszközöket.

6.

Nem nagyítom fáradozásomat, ha nyilván megvallom, hogy három száz ezer részént magyar, részént külföldi ökleveleket vagy egészen elolvastam, vagy legalább futólag végig tekéntettem; ha megvallom: hogy a' Római Törvényt, a' Frantzia Capitulárékat, és a' Canzianitól kiadatott Barbarorum Legeseket igen nagy gonddal forgattam. A' Tanulás természete hozza tudniillik magával, hogy egyik tárgytól a' másakra keresgéléseinkben könnyen áttal tsapunk.

7.

Édes jutalmát nyertem fáradozásomnak, mikor a' Magyar Köz és Polgári Törvénynek, úgy nem különben a' Magyar Törvény Történetének, és a' Magyar Diplomatikának számtalan tárgyai sokkal tisztább és bizonyosabb képekben tűntek előmbe: Azonban, ha a' későbbi Magyar Historiának egyik vagy másik idő szaka talán nem kevesett nyert is igyekezeteim által, a' Magyar Nemzetnek Árpád előtt folyt viszontagságait tsak ugyan semmi uton módon ki nem tapogathattam. Naponként inkább elenyészett reményem, 's már hinni is kezdettem: hogy ezen tárgyakat elfizhetetlen sűrű örök homály fedezi.

8.

E'kor jelent meg egyik munkás Hazánkfiának, Kriebel Ts. K. Tanácsos Urnak, nagy kiterjedésű Rajzolata Magyar Országnak régi történeteiről. A' derék férfit a' Földnek, melyen lakunk, viszontagságait, nem tekéntve különösen annyira magát a' Magyar Nemzetet, Homerus és Herodotus ősz időszakaszától fogva kívánta megesmértetni, 's az után Árpád korára által térve következőleg lefesz-

teni. Valóban nagy, — igen nagy Gondolat! Méltó vala, hogy az ilyen nagy szándék pártfogás és részvevő oltalom alá vétessék.

9.

✱ Mit akar e' tévedett Hazafi a' haszontalan Munkával? Kérdék sokan a' mátol holnapig gondolkodó pulyák, 's nem juta eszébe, hogy a' Föld is, mely őket boldogúl táplálja, mint sok százados Hazánk, méltó a' gondos esmértetésre. Ellenben a' Haza Felséges Nádor Ispánya, JÓSEF Ő Tsászári Királyi Fő Hertzegsége, minden nagy szándéknak hatalmas pártfogója, figyelmére méltatja érdeme szerint a' magos igyekezetet, 's meg szólít minden Törvényhatóságokat, hogy a' nemes tzélra törekedő szerzőt segíteni törekedjenek

10.

E'kor mult már annak is esztendője, hogy a' Nagy Széchényi Ferentz, a' magyar dolgokban netalán gyűjtött esméreteim híréből, könyvtára mellé engemet is mély alázatossággal a' haza szeretve tisztelt Felséges Nádorának Örözővé ajánlani méltóztatott, de ajánlása az Intézet pénztárának szűk állapotai miatt sikeressé nem lehetett. Most azonban helyheztetésem a' nagy szándék oltalma által a' nélkül, hogy róla tsak gondolkodtam volna is, egyszerre kifejlett, midőn a' nagy kegyelmű Nádor Ispány váratlanúl a' Magyar Nemzet drága kintsét egyenesen olly kötelezéssel reám bízni méltóztatott: hogy elő segíteni iparkodnám Kriebel Consiliarius Ur roppant fáradozásait.

11.

A' mód, mellyel a' Felséges Fő Hertzeg kegyelmében részesülni szerentsém volt, készsége velem engemet akár melly súlyos munkának lehetséges vég-

re hajtására. De fájdalommal kelle érzennem elégtelenségemet. Hogy a' Felséges Fő Hertzeg várakozásának meg nem felelhetek, az gyötrött mindenek fölött. Ha elgondolám, hogy iskolai neveltetésemnél fogva még tsak görög hangot sem hallottam, annál kevesebbé esmértem Homerust, Herodótust, Xenophont, Thucydidest, Arrianust 's a' t. szívemet mély szomorúság foglalá el, 's pírulva láttam épen abban tudatlanságomat, a' mit tőlem az előttem minden kintsnél betsesebb várakozás kívánni látszatott.

12.

De a' betsület érzése le-írhatatlan ösztön még elnem aggott Férfiuban, ha főképen Nagy Lelkű Pártfogó által hozatik életre. Megtanulhatod utóbb azt is, így biztatám magamat, a' mit eddig nem tudsz, 's forrón ragadám kezembe a' Görög Classicusokat esmértető Irókat. Ezereket költék azoknak megszerzésére, 's rövid idő múlva szobámban állanak a' legjobb, vagy legtudósabb kiadásokban. Olvastam, és ismét éjet nappallátéve olvastam, 's midőn nagyobb részét a' Görög Irói Seregnek keresztül forgattam; midőn Herodótust, a' História Attyát, végig tanúltam; már láttam: hogy a' *Felséges Nádor Ispány* nekem *parantsolt*; és *világosság lett a' Magyar Nemzet történetei fölött.*

13.

Azon esméretekkel olvasni a' Görög Irókat, mellyekkel már előbb bírtam, egészen más volt-mint azokat imígy amúgy olvasni. A' külföldi olvasó nem tudhatá, nem értheté azokat, a' miket nekem a' Magyar Históriaból hoszu készülteim után nem tudni, vagy észre nem venni, lehetetlen vala. Minden nap más új, meg új, találmányok öt-

lének szemeim alá, 's midőn végre a' Szent Irás és Hermenevtika tanulására ösztönöztek a' Magyar Óklevelekben 's Törvényekben állandóan előjövő Philistaeusok, minden tiszta régi jelentésében tűnt fel előttem. Így támadott a' Magyar Nemzetnek egy szoros értelemben vett *Kritika Historiája*, melly Abraham előtt egynéhány száz esztendővel kezdetik, és folyton foly a' Szent Irók, a' Görög és Római Classicusok, az Armenus, Syrus, Arabs meg Persa Irókon, úgy nem különben a' közép század maradványain keresztül Árpádig.

14.

Egy úttal mindazonáltal ez a' Magyar Historia új világosságot von Asia, Afrika, és egész Európa történeteire is. Legalább a' Régi Görög Ország, a' Régi Látium, a' régi Spanyol Ország, a' régi Germania ebből sokat fog költsönözni, sőt maga Dania, Svecia, Russia, és Anglia is. Ezekben, vagy ezeknek némelly részeikben, több századokig laktak a' magyar nyelvet beszélő Magyar, Kun, Jász, Palótz, Pacinacita, Valus, Avar's a' t. népségek. Vadaknak, 's talán örültségeknek is látszhatnak előadásaim, mivel szokatlanok: de előre tudni szükséges, hogy nem mind hibás az, a' mi szokatlan; nem mind tsaláttatás, vagy tévedés, a' mit még soha sem hallottunk. És ez annak is oka, hogy szokásom ellen tanulásaim sorát, mellyről különben hallgattam volna, híven előadtam. Emeljük fel fejünket az Ég felé! Nekünk is adott a' Gondviselés ép észt és két szemet arra, hogy magunk szemével látva valami újat, és még is hiteleset, mondhassunk.

15.

Nem nyerhettem volna betesebb jutalmát czernyi fáradozásimnak, mint, ha ezen új tekintete-

ket egész készületű munkában a' kívántató hébi-
zonításokkal, most napfényre ereszthettem vol-
na, midőn a' Magyar Nemzet leg fényesebb nem-
zeti üdnepét, Felséges *Karolina Augusta* szere-
tett Királynéja koronáztatását, érzékeny hódolá-
sal szenteli. Azonban egy olyan munkát, melly-
ben majd nem minden régi írók bizonyosságul szol-
gálnak, sokféle hivatalaim mellett nem lehetett
erőltetve készítenem. Két, vagy három, esztendő
kíván az, ha meg nem szűnnek egyéb foglalatossá-
gaim. Addig is tehát, mivel magok a' régi Iste-
nek is kedvesen vették a' kisdéd áldozatokat is,
légyen e' rövid Rajzolat a' felséges üdnep emleke-
zetének, 's az egybe gyűlt Magyar Képviselők
várakozásának is szentelve! —

16.

A' *Magyarok, Kunok, Jászok, Lőfejük, Palótzok, Pártusok* mindenkor hajdan is szinte
úgy egy nyelvű nemzetet tettek, mint ma egy
nyelvű nemzetet tésznek. Azonban nem voltak
mindenkor, vagy minden lakásokban egy polgári
alkatmány és Fejedelem alatt. Tagadhatatlan ma-
radékaik a' régi *Szityáknak*. Nem igaz tehát a'
köz vélemény, ha bár nagy erőre kapott is, hogy
a' Szitya név a' leg régiebb időkben bizonytalan
jelentésű. Későbbben ugyan a' Dacusokat, az az :
Getákat, vagy is Gothusokat is nevezték némelly
Írók vigyázatlanul Szityáknak, de e' vigyázatlan
élést, melly onnand vette eredetét, mivel e' népek
utóbb a' régi Scythiában laktak, a' Kritika fáklya-
jánál könnyű mindenkor észre venni, és el is kell
igazítani.

17.

A' *Magyarokat*, mivel *mag - eresztők, szántóvetők* voltak, 's minden Szitya népek kö-

zött, mint az egész régi írói sereg egyezően bizonyítja, legnagyobb tsínosodással bírtak, a' Görögök *Scythae Georgii*, *Gergithae*, *Scythae Aretores*. *Scythae Chorasmi*, *Scythae Agriani*, *Scythae Argivi*, *Scythae Agriaspae* nevekkel nevezték görög nyelven. A' Görögök tudniillik nyelvök bőségéből minden jelentő nemzeti nevet a' magók nyelvére le fordítottak, és így a' Történetekben nagy homályt, nagy zűrzavart okoztak. De e' homályt is hiteles tanubizonyságok által világosságra, és a' sok neveket hiteles egységre lehet hozni. A' Szláv nyelvű Nemzetek a' *Georgiusból*: *Juria*, *Juhra*, *Jura* fordítást; a' Latinusok *Campanus*, *Campestres Scythae* fordítást; a' Németek *Anger*, *Angerland*, *Angland*, *Aengland*, *Angria*, *Angaria*, *Angri-vária*, *Ongria*, *Ungania*, *Ungeria* fordítást készítették.

18.

De maga a' Magyar név is részent a' Dialectusok által, részent a' hibás írás, vagy idegen helyesírás és inflexio által *Muger*, *Möger*, *Mager Mogar*, *Magiar*, *Macar*, *Machar*, *Mocher*, *Mazar*, *Mazer*, *Maxer*, *Macaron*, *Macron*, *Macris*, *Mazaca*, *Mazaga*, *Masax*, *Masaeus*, *Masyx*'s a' t. formákra által változtatott. Ezen különbözőzéseket is hiteles tanuságoknál fogva egységre lehet hozni. A' Görög a' Magyar Szabadság szereteténél fogva a' *Boldog* - ot *Makar*-nak mondotta.

19.

A' *Kunok*, mivel mindenkor egész királyi hatalom alatt éltek, *Kun Szityáknak*; a' Görögök, től pedig *Scythae Basilii*; az Örményektől *Barselii*, *Berzelii*; a' Persáktól *Sachae*, *Sakhae*-

Sacae; *Sagae*, *Sagi*; az Arabsoktól *Kazari*; a' Si-
dóktól *Chananaei*; a' Magyarokról *Chazari*, az az:
Császári, *Ságok*, *Bulsuk*nak nevezettetek. Azonban
maga a' Kun név is e'képen változott a' leírás által:
Chun, *Hun*, *Coñ*, *Can*, *Hymenus*, *Cimerius*,
Cumanus, *Camavus*, *Comini*, *Comeni*. 's a' t.
De Kazárból-is *Kozar*, *Kosri*, *Gazar*, *Gaziur*,
Gazax, *Gazaeus*, *Al-Kazir*, *Akazir* 's a' t. lett.

20.

A' *Jászok* ijaiktól nyervén nevezeteket *Ijészek*-
nek is hivattak. A' Görögöknél *Jon*, *Panjon*, *Pa-
jon*, *Paeon*, *Pannon*, *Toxotae*, *Toxandri*, *Jas*,
Jassi, *Jazyx*, *Jassaeus*, *Jason*, későbbben *Ja-
zymitae*, *Jazvingi*, *Sagittari* 's a' t. névvel ta-
láltatnak. Itt is a' Jász mellé, ha ki nem tétetik,
oda kell érteni a' Szitya nevet.

21.

A' *Székel* név *Marchi*ót (végőrt) jelent, 's
azért a' Bissenusok és a' Szászok is sokszor Székelek-
nek hivatnak, 's Magyarországban is az ország szé-
lein több Székelségek, Örségek, Skopiák 's a' t. vol-
tak. A' Székeleknek Nemzetségi Nevek a' *Lófejű*
név, melly a' Törvényekben, és a' Nemzet XVII-dik
századi petsétén is olvastatik. Nem tsuf Név, mint
sokan vélik. Most *Lófejű*nek mondanók. A' Görö-
gök őket *Scythae Hippomolgi*, *Scythae Noma-
des*, *Scythae Hippoboti* névvel illetik; a' Római
Classicusoknál *Equiculi*, *Equi*, *Aequiculi*, *Ae-
qui*, *Aecani*, *Aeginetae* 's a' t. nevek alatt jönnek
elő. A' német *Marchi*, *Fali*, *Vali*, *Valuen*,
adott okot a' *Faliscus*, *Phalereus*, *Falones*,
Phalagi, *Phalangi* nevekre. Olly igazság szere-
tők voltak a' Lófejűk hajdan is, mint mostanában;
és azért a' Római Nép, mely tőlök tanulta a' had-
izenés modját is, az Igazat *Aequus*-nak mondotta.

22.

A' *Palótzok* neveket a' prédálastól nyervén, noha a' *Kunoknak* egyik ágok voltak, még is *Enareas*, *Laestrygones*, *Plauci*, *Planctae*, *Plancus*, *Plotius*, *Polowczi*, *Placius*, *Palacius* részént görög, részént római, vagy szláv nevekre adtak alkalmatosságot. Hozzá kell itt is a' *Scytha Enareas* vagy *Palótz Szitya* nevet érteni.

23.

A' *Pártus Szityák*, mivel hazájokat elhagyván *Sesostris* Aegyiptusi Királlyal Assyriába vagy is Cappadociába költöztek, *Exuleseknek*, az az *Pártusoknak* hivattak. Görögül ugyan ezt jelentő *Allophylus*, *Metanasta*; Coptusul *Pelagus*; Sidóul *Philistaeus*; Latánul *Alieni*, *Alienigenae*, *Alienon*, *Alenon*, *Aleius* nevet nyertek. Azonban e' *Pártus* név közönséges név leyén, voltak a' *Pártusok* között *Magyarok*, *Kunok*, *Jászok*, *Lófejük*, és *Palótzok*, kik hazájokat pártosságból elhagytak.

24.

Köz neve volt későbbben mindegyik *Szitya* Ágnak az elő-számláltak közül a' *Turcus* nevezet, melly a' régi *T e u c r i* helyett következett. És a' *Magyarok* különösen még a' *munkásságtól* görög nyelven neveztettek *Urgus* névvel is, mellyből a' Latán *Urcus*, utóbb pedig *Murcus*, és *Murcia* szavakat faragott.

25.

Voltak e' neveken kívül a' *Szitya* nemzetnek némelly különös, *tsupán geographiai*, nevei. *Hylaea*, magyarul *Erdő ország*, úgy *Bessia* is, hasonlóképen *Erdő ország*, vétkezen tartatnék a'

Hylaei és *Bessi* formában szoros értelemben nemzeti névnek; mint nem az ma is, jól véve, *Transsilvanus*, *Erdéli*; *Pedemontanus*, *Hegyalai* Illyen név vala az *Uzus*, *Azus*, *Osus*, *Oxus* folyótól az *Usus*, *Husus*, *Hosus*, *Uxus*, *Utzus*, *Osus*, *Oscus*, *Asus*, *Asius*, *Ausus*, *Auson* nevezett. Illyen *Peucetöl* és *Pacinactöl* a' *Peucinus*, *Picenus*, *Peucetius*, *Pitinas*, *Picentinus*, *Picentes*, *Pisinales*, *Pesinus*, *Pisinus*, *Pici*, *Peucolaitae*, *Predenecenti*, *Penci*, *Pizenaci*, *Pezineigi*, *Pincinnatici*, *Pincinnati*, *Pincenati*, *Pecenari*, *Picenati*, *Pincenates*, *Pedenei*, *Pedinei*, *Pecinei*, *Pecenaci*, *Pincinati*, *Pincernati*, *Pacinakae*, *Pacinacitae*, *Petschenaere*, *Petsenegen*, *Pétsiek*, *Pötsiek*, *Péczek*, *Pöczök*; — illyen *Baktra* folyótól *Bactrianus*. 's a' t.

26.

Említésre méltók a' *Szekeres Szityák* is, *Scythae Hamaxobii*; — a' *Szenítő* (*Szénes*) *Szityák*, vagy is *Sátoros Szityák*, *Scythae Scenitae*, vel *Skenitae*, *Tecto Sagi*; — a' *Putris Szityák*, *Scythae Troglodytae*; — a' *Franzia Szityák*, *Celto Scythae*, a' kik együtt laktak a' *Galatákkal*, vagy is *Celtákkal*; a' *Szőkevény Szolga Szityák*, *Scythae Fugitivi*, *Scythae Profulgi*, *Cabiri*, *Sabiri*, *Saviri*, *Avari*; — a' *Zychy Szityák*, *Zichii*; 's a' t. De ezek, 's több ilyenek csak kisebb Felekezetek valának, és soha a' többi nagyokkal nem mérkezhetének.

27.

Illyeneket, 's több e' féléket, nem lehetett Herodotusban, 's más görög Írókban, érteni a' Magyar Történeteknek hív esméretek nélkül. Mi lenne pedig a' *Históriából*, ha, a' mint mostanig többnyire meg esett, ennyi neveket mind annyi

kiveszett Nemzeteknek tartanánk? Ugy a' Föld nyelvénél el a' Nemzeteket, mint eddig a' Nemzetek az égből hullottak. De térjünk már magára a' Szitya Nemzet Históriájára.

28.

A' Szityák *Chamiták* voltak, és azért Afrika lakosai Móses szerint, kinél hitelesebb bizonyosságot nem gondolhatni. Lakhelyek volt *Nubia* és *Abissinia*, hol ma is a' *Magyaraknak*, *Kunoknak*, vagy is *Bissenusoknak*, *Nomadeseeknek*, *Avaroknak*, *Enareasoknak*, *Uzoknak*, Hazájokat könnyű fel találni Afrika abroszán. A' régi *Abia*, *Abissenus*, *Bissenus* Európai és Asiai nevek is ezt hirdették szakadatlanúl. Hogy innend Aegyiptomot gyakran meglátogatták, azon nem kétkedhetni. Nagy előmenetelt tévén a' tsinosodásban (mert minden újabb utazó Abissiniából és Nubiából származtatja az Aegyiptomi tsinosodást) a' *Kunhalmok*, vagy is *Király halmok* (*Hunenbette*, *Hunengräber*) helyett a' nagy *Pyramisokat* kezdék Fejedelmeik emelni, a' mi utóbb nagy terhére esvén a' Népek kivándorlást okozott. Ezt jelenti Mósesnek *nyelvzavarodása*, és a' *Sennaar* mezején Nubiában, nem pedig Ásiában, épült nagy *tornyot*, vagy is *Bábyl*, *Babylonia*, (*Bábul*, *Bábulna*, *Bábolna*) várost.

29.

A' tengerre kelők a' Fekete Tenger mellett szálának ki, 's itten megtelepedének a' Thraciai vagy is Geta földön az új hazában. Utóbb Sesostris Aegyiptomi nagy Fejedelem a' Thraciaiak és Szityák ellen véres háborút viselt, 's eltsábítván a' Szitya Nemzethől öt *milliom* Embert, ezeket, mint Frigyeseit, a' Syrusok és Assyriusok ellen vívé, 's föl dula segedelmekkel egész Ásiát. A' ki-

költözők az Európai Szityáktól, *Partusoknak*, *Exuleseknek* nevezettek, vagy is *Hymenusoknak*, (Aegyiptomiaknak) az az: *Cumanusoknak*, *Cimeriusoknak*, kik *Assyriát*, vagy is *Cappadociát* nyerek és választák lakásul. Ettől az időtől fogva az Európai Szityák eleget igyekeztek véreiket meg hódítani, de velek nem boldogúlhattak. Innend támadtak a' Szityák és Cimeriusok között folyt háboruk.

30.

A' Szittyák már régi hazájokban *Napimádók* levén magokkal vitték a' *Titanes* nevet. Nagy alkotások és rettentő erőjek pedig a' *Gigantes*, *Zomzommim* (Zomok = Solidus, Robustus) és *Riesen* neveket voná maga után. Tsak ott lehet Gigansokat találni, hol Magyarok, Kunok, Jászok 's a' t. laktak. Királyaikat, ha ditsőségesen országlottak, ha jót tettek a' Nemzettel, *Isteneeknek* nevezék már életekben, 's ez által a' késő maradéknak alkalmat adának a' *Theogonia* írásra. Innend történt, hogy Homerus Istenei (a' Királyok) házasodtak, és néha illetlen dolgokat is tettek. Ezeket tehát mindenkor józanúl kell érteni.

31.

Az Aegyiptomi Frigyesek utóbb magára Aegyiptomra nézve veszedelmesek lenni kezdenek, 's el foglalák Aegyiptomig egész Szur országot, az az: Syriát. Így eredett Syriában a' *Gergesaeus* (Magyar), a' *Chananaeus* (Run), *Hamoracrus* (Jász), *Jeb-Usaeus* (Usus), *Rhetaeus* (Palótz) 's a' t. tartomány. Mindezeknek közös nevek vala azonban a' *Pelasgus*, *Philistaeus* vagy is *Pártus* nevezet. — Noha, mivel egy nyelvűek és eredetűek valának, néha a' Szent Írás-

ban a' különös névek egymással fel is tseréltetnek. Itt laktokban jöve hozzájuk Abrahám, egy hatalmas Sidó Fejedelem egész népségével, kinek Agár nevű fia, megkedvelvén a' Nyíl forgatást, Jászszá lett; és a' ki Sára feleségének halála után, mint az Armenus Irók említik, Keturát, a' Pártus Királyi vérből feleségül elvevé Philisteani laktában. E' dolog nem vala eszméretlen több századok mulva a' Pártus Királyok előtt; de sokakat tévedésbe vitt utóbb az Irók közül, kik azt kezdék állítani: hogy a' Pártusok Abrahámnak Keturától nemzett gyermekétől származtak.

32.

Utóbb, midőn Mósesben a' Nemzeti Szabadság érzése lángoló szikrára kapott, 's ez az ő véréjét Aegyiptomból az Igéret földére ki vezetni akará, hol egykor Abrahám tartózkodott, a' Philistaeusok állának nagy szándékának utában. Negyven esztendőig kellett az Isten rendeléséből Pusztá Arabiában nyomorogni a' Sidóságnak, míg szemközt állhata a' Pártusokkal. Móses későbbben tsak ugyan győzedelmeskedett a' Jászokon és Bosányi (Basan) Fejedelmeken; de hada levén az Arabs Királyokkal is, a' Philistaeusokat hazájokból tsak ugyan ki nem mozdíthatta. Azt is erősen hitte, a' mit Deuteronomii VII. 1. feljegyzett: „Septem gentes (Philistaeorum) multo maioris numeri sunt, quam Tu es, et robustiores Te.“

33.

És innend képzelhetni, mi nagy hadi tudománnyal, mi nagy bátorsággal, lélekkel és vitézséggel birt vala Mósesnek Követője, a' Nagy Josue, Návinnak fia, midőn gyalázatosan feldulta, és szét oszlatta a' Pártus hatalmat. Büszkén mondhatá ez a' Sidó népnek XIV, 13. „Dedi vobis terram,

in qua non laborastis, et *urbes*, quas non aedificastis, ut habitaretis in eis: *vineas et oliveta*, quae non plantastis.“

34.

A' Vitézségnek és Ditsőségnek élt Pártus Szi-tya Nemzet rettentő tsapást, az Isten haragjának sulyát, érezvén lealáztatásában, kéntelen vala most hazája hagyottan Arabiába és Aegyiptomba vonódni. A' vörös tenger oldala termékeny Arabiában leve különösen az Asiai Magyaroknak menedék helyek. Itt támada a' *Philistaeus*, az az: *Aleniticus* öböl; itt *Agra, Egra*, az az: *Magyarvár*. Mások Afrikában keresének Cyrenaica körül menedék helyet, 's különösen a' Hádköziek (*μεσον Καδης*) Tangerig vetődtek, 's ott a' mai Cadixot idővel felépítették. Olly annyira igazságosak valának a' Győzedelmes Vezér nagy tettei eránt, hogy nem szégyenlének Tangerban oszlopot emelni ime' föl írással: „*Josue ellenségünk előtt, futván, mi Kun Vezérek ide által tettük lakásunkat.*“

35.

Hoszabb idő szakaszig békeességben kellett élni új Hazájokban a' Vándoroknak, 's nyögték is a' vigyázatalanság vagy egyenellenség következtetéseit. Az új tartományokban mindazonáltal mind inkább ki fejlett nyoma ott lakásoknak. Termékeny Arabia általok egyszerre *Magyar Arabia* nevet, kapott; de ők is, mivel termékeny Arabia *Soba*, vagy tisztább hanggal *Saba Arabia* nevet viselt, *Soba, Saba Magyaroknak*, utóbb Látium nyelven *Sabaeusoknak, Sabinusoknak*, hivattak. Azon görög írok, kik későbbben a' Magyaroktól költsönözék a' *Boldogság* képét, így nyújtottak okot *Boldog Arábia* nevének. Mások a' Pártusok közül *Barbaria* ország nevéből *Barbarus*; meg-

mások *Mauriától* hasonlóképen *Maurus*, *Morinus*, *Murinus*, görögül *Myrinus*, magyarul *Mór*, *Murin* nevet nyerének ; némellyek *Aethiops*, *Niger*, *Feketeheptü*, *Fekete* névhez jutának. De ellenben a' fennlévő *Cyrenaicai* pénzekre is *Dolmányos*, *Pártus Süveges*, és panyókás mentéjü vitézek veretének a' későkor bámulására.

36.

A' rendbe szedett, és ínségét már kinszenvedte Pártus Szitya Nép, erőre kapván, nem feledheté rettentő lealáztatását boszuállás nélkül. A' nem henye rész tehát görög hajókra ül, és *Ciliciában* ismét *Asia* földére ki lépik. Győz; és régi lakhelyét *Cappadociát* magáéva teszi. Siet meg erősödésén, háta megett álva a' Sidó Nemzetnek. Nem sokára Kis *Asia* urává és a' Sidó Nép ostromára lesz. *Tarsus*, *Magyarvár*, és *Mallos* városok épülének a' történet emlekezetére *Ciliciában*, 's már a' *Kun*, *Kazár*, *Jász*, *Melit*, *Dara*, *Magyar*, *Halas*, *Sáros*, *Temes*, *Lamos*, *Szamos*, *Tihany* 's a' t. magyar hangok fénylének ismét Kis *Asia* abroszán.

37.

Itt lakának ezentúl, mint győzelem és ditsőség fiai, az *Asiai Pártus Szityák*, 's ezután nem tsak a' Szent Hönyvekben foglalt Sidó háborúk, hanem *Asia* Uradalma éleszté szíveket. Meg hódították lassanként *Armeniát*, meg *Persziát*; sőt az *Indus* vize sem vetett határt diadalmaiknak. Mindazonáltal a' belső egyenetlenség a' nagy ditsőség fényét is eltudta későbbben homályosítani.

38.

Midőn Schlözer (*Weltgeschichte* I., 153.)
 fen hangon írja: „Mi köze a' Világ Történetének
 a' *Philistaeusokkal*, *Hetitákkal* és *Ammoni-
 tákkal*?“ a'kor, mint setétségben tapogató, szá-
 nakodást érdemel. Ásiának számtalan viszontag-
 ságai között Ábrahám időszakától, midőn a' Szent
 Írás először szól bővebben a' *Philistaeusokról*, a'
Machabaeusokig, midőn utolszor említettnek
 Sidó Könyvekben a' *Philistaeusok*, folyvást részt
 venni Ásia viszontagságaiban; későbben Ravenná-
 nál Európában megjelenni, és Siciliában Országot
 állítani; még sokkal későbben Prudentius és Pau-
 linus említése szerint Olasz Ország, sőt egész
 Európa, félelmévé lenni; — sőt Isten ostorának tar-
 tatni, nem annyi-e, mint a' Világ Történetének
 igen fontos tárgya lenni? Ha Schlözer, ha ma-
 gok a' Theologusok a' Machabaeus Könyveket Fla-
 vius Jóseffel, 's egyéb Görög és Római Írókkal
 vigyázva egybevetették volna, mi hamar sze-
 mekbe ötlött volna, hogy a' Machabaeus Köny-
 vekben *Philistaeus*, *Allophylus*, és *Alienigena*
 név alatt *Pártus Nemzetet* kell, és lehet érteni!

Nem számlálom elő a' Sidókkal viselt háború-
 kat. A' Világ ezeket régen esméri. Inkább azt em-
 lítem, hogy Szent Dávid, ki vándorolván hazájá-
 ból, a' Pártus barátságnál keresett menedék he-
 lyet. Nagy megkülönböztetése volt, hogy a' vitéz
 Nemzettől *Székel Nagygyá* (Markgraffa) tététt.
 Ekkor tanulta meg az *Ijász Mesterséget*, mel-
 lyét, vissza térvén saját Nemzetéhez, a' Sidókkal
 is most *legelőször* megtanultatott. A' Szityák (kö-
 vetkezésképen Pártusok is) találván fel az Ijat és
 Nyilakat, nem tsuda, ha a' *nyilazásnak*, sőt *hú-*

tok megé lövésnek is, fő Mesterei voltak. Ki nem tudja e' köz vallás tételét a' régi Classicus Seregnek? Hiszen Cyaxeres Medus Király is az Országában lakhelyet kérő Lófejű Szityáknak adá által gyermekeit, hogy ezektől megtanulnák a' Szitya Nyelvet és az Ijász Mesterséget.

40.

Említeni illik azt is, hogy a' Sidók igen hajlának a' *Pártus Szokásokra* (*ἁλλοφυλισμός*); örömet el vevék a' *Szitya Szüzeket*; sőt ezeknek kedvökért a' *Szitya Nyelv* udvariság nyelve is vala. Hát a'kor, midőn adózója volt a' Sidó Nép a' Pártus Népeknek, mint folyhatott a' dolog! Ezért dorgálta Nehemiás Esdrás II. Könyvében XIII. v. 23 — 26. imígyen a' Sidókat: „De látám is azokon a' napokon, hogy a' Sidók *Azótusi* (*Ászus,-Pártus*), Ammoni, és Moábi feleségeket vennének. És azok fiai félrészén *Azótusul* (*Ászus,-Pártus Nyelven*) szólnak vala, és *nem tudnak vala Sidóul* szólni, és minden népeknek nyelvén szólnak vala. És megfeddém őket, és *megátkozám*. És megverék közülök némelly férfiakat, és megkopaszítám (szolgává tévém) őket, és meg esküdtetém az Istenre, hogy ne adnák az ő leányokat amazok fiainak, és ne vennének azok leányi közül az ő Fioknak és magoknak, mondván: Nem ilyen dologban vétkezett-e Salamon (és Ábrahám a' Fiának adott tanáts ellenére) az Israel Királya? És bizonyára sok Nemzetségek között nem vala hasonló Király ő hozzája, és szereti vala őtet az ő Istene és Királya tévé őtet az Isten egész Israelen; őtet is azért az Idegen Aszszonyok vivék a' bűnre. “ — A' mi a' Magyar Nyelvben egyez a' Sidóval, azt innen kell megfejtetni. Tőlünk tsuszott által inkább a' Sidó Nyelvbe a' Magyarság, nem pedig a' Sidóból a' Magyarságba a' megegyezés.

41.

E'ből esett, hogy a' Szent Írás tele legyen a' XI—XIV-ik századi Magyar Oklevelek neveivel. A' Gothusokról is feljegyeztetett, hogy ezek többnyire *Kun* nevekkkel éltek: Mennyivel inkább a' Sidók, kik egyszer'smind a' régi Pártus Országban laktak, és gyakran adóztak a' Pártus Nemzetnek? Az *Árpád*, *Béla*, *Szala* (*Σαλα*), *Tháth* (*Θααθ*), *Szabad*, (*Ζαβαδ*, *Zabad*), *Nadap* (*Nadab*), *Sur*, *Bál* (*Baal*), *Dara* (*Dárius*), *Zára* (*Ζαξα*) *Haram*; *Haran* (*Ἀραμ*), *Simon*, *Uri* (*Οὐρί*), *Saaph*, *Sáp* (*Saaph*), *Lád* (*Laad*, *Λαάδ*) *Obád*, *Abád* (*Obadia*) *Orod*, *Arad* (*Herodium*, *Orod*, és *Arad*-ból kár volt *Philistaea* *Geographus*-sainak három várost faragni), *Ladán*, *Ládán* (*Laadan*), *Moholy* (*Moholí*) *Ber* (*Ber*, *Ber hida*) *Ur* (*Ur-hida*), *Kis*, *Hali*, *Bala*, *Atsád*, (*Achad*), *Mátsa* (*Maacha*), *Hadad*, *Barok* (*Baruch*) *Álmos*, *Ámos* (*Ámos*), *Aba*, *Abba* (*Abba*, így van *Abba Király* neve a' magyar régiségekben), *Abda*, *Szereda* (*Zereda*, *Mercurius*), *Aráts* (*Araach*) *Sáros* (*Sarus*, mint az óklevelekben) *Tihany* (*Tychon*, mint az óklevelekben) 's a' t. mind annyi már nem mondom *Pártus*, hanem régi *Magyar Szitya* név. Pözsög a' Szent Írás mindenfelé a' régi *Magyar* nevektől és régi *Magyar Írás módjától*. Ti éjjel nappal Szent Írást olvasó *Rokonim!* hogyan nem vevétek ezeket észre a' sok század alatt!

42.

Világos lészen innend az is, hogy a' *Vulgata* nevei sokkal hívebbek, mint az új tzikornyas olvasás formái. De hogy ne is volnának hívebbek? A' Jerusálemben (*Szala*, *Salá*, *Sól*, *Sólum*,

Sóloom Salamonvárában) tartózkodott, és Szitya nyelvet beszélő Jász tudós férfiú, Szent Hieronymus, jegyzé fel ezeket. Így lehetnek a' Magyar ók-levelek idővel a' Szent Irás felvilágosíttatásának is segéd eszközei. Minden esetre a' halhatatlan érdemű Férfiúnak, Lipszkynek, Repertoriuma ezentúl az egész három Világ Kints és Tudomány Tárává válhatik, ha vele a' régi Magyar Nyelv története és az Óklevelek szövetkezésbe fognak tétetni.

43.

Figyelmet érdemel még, hogy az Apostolok Tselekedeteikben II. 9. előjövő *Pártusok* alatt nem *Pártus Országban lakó Sidókat*, hanem *Pártus Szityákat* kell érteni, kik közül Szent Paulinus szerint már *Szent Máté* Evangelista sokakat megtérített. Így Keresztyénekké lettek sokan az *Európai Szityák* közül is hamar a' keresztyén Hit felállíttatása után. Hogy Arad, Orod, (Herodes) az utolsó Sidó Fejedelem Pártus Szitya volt, azt elég értenem; de az: hogy a' Tarsusi *Szent Pál* születésére nézve Szitya volt, következésképen az első keresztyén Anyaszentegyháznak Fő Oszlopa és Írója közelebbről hozzánk tartozik, sokkal nevezetesebb. Az sem elhallgatni való, hogy Peracéának Palaestinában a' Halt Tenger mellett *Macher* roppant városa volt, és hogy Jerusalemnak még ma is vagyon (Scholz Reise nach Palaestina. Leipzig 1822. 8. pag. 271.) Bab-el *Mogarbeh* nevű kapuja, az az: *Magyarvár* felé vivő kapuja. Ha Josephus Flávius *Porta Machaerájára* emlekezünk, a' Bab-el *Mogar* nálunk, mint Scholznál, *Mistthort* nem fog jelenteni. Hát ha *Sólyom* várnak is egyik része hajdan *Magyarvárosnak* neveztetett?

Időközben, míg Ásiában virágzott, vagy, mint az emberi állapot változósága hozza magával, hanyatlott; — sőt Ninustól szűkebb határok közé is szorítottatott az Ásiai Szitya hatalom, az Afrika és Arábiában hátra maradott Szitya Népnek ismét csak egy *második szakasza* (hol szokott a' nagy Sokaságban, kivált a' fegyverviselőben, nagy tudomány nélkül *egyetértés* lenni?) Magyar (*Μαχη*), vagy *Liviai*, *Lybiai* Herkules vezérlése alatt Afrikai Szitya Országból (*Scithiaca Regio ad Aegyptum*) meg hódítá a' Görögöket, elfoglalván Görög Országot. Így eredének Hellasban a' *Pelasgusok*, *Philiscusok*, *Párthusok*; így különösen az *Agrianusok*, *Argolisiak*, *Argivusok*, *Agraeusok* (*Magyarok*); — az *Aecanusok*, *Hippoboták*, *Aegineták* 's a' t. (*Lófejűk*); — a' *Jonések*, *Panjoniusok*, *Pajonesek*, *Paeonesek* (*Jászok*); — a' *Cimeriusok*, *Basilusok* (*Kunok*); — a' *Laestrygonések*, *Plankták*, *Palaciusok*, *Placiusok* (*Palótzok*); — a' *Sikelek*, *Skopik*, *Siculoták*, *Siculusok* (*Székelek*); így eredének a' Görög országi *Gigansok*, (most már *Óriások*); — a' *Curetes Argivusok*, *Quiritesek* (*Üstökös Magyarok*); az *Acarnanus Jonések* (hoszu haját eresztő *Jászok*) — 's a' t. Rettenetes ember volt ez a' Magyar Herkules, mivel hatalmát, erköltséit, tetteit, tsudáit az emberi nyelv ma is a' nélkül, hogy tudná, szünet nélkül emlegeti. A' *Jász Tenger* (*Mare Jonium*), a' *Lófejű Tenger* (*Mare Aegeum*) mik egyebek, mint az ő nagy lelkének szüleményei? És ha Cyprus szigete *Macaria*; — Rhodus szigete *Macaria*; — Lesbos szigete *Macaria*; — Kréta szigete *Macaron*; — Chios szigete *Macris*, az az: *Macaris*; — Icarus szigete *Ma-*

eris, az az: *Macaris*; Euboea szigete *Macra*, az az: *Macara* nevet viselt, a' mint bizonyosan viselt a' régi kutfők szerint, nem volt-e, édes Hazámfi! *Mare Macarium*, az az: *Magyar Tenger* is?? — Ah nem való *Boldog*, vagy csak a' Magyar Törvény alatt való *Boldog*, mindegyik ezen szigetek közül!!! — Népségről van szó a' Kutfőkben; azon népségről, melyet már Herodot a' Pártusok között *Makroneseknek*, Scymnus Chius pedig egyenesen *Makareseknék* nevez. Irdle jobban, ha tudod, görög nyelven a' *Magyar* nevezetet.

45.

Tsak most jöttekbe *először* Görög Országba, öt egész Európába, a' *Szitya Betük*, melyek a' mai Római (!!!) betűkkel (a' legszebb nagy betűkkel) egy formájuk valának; csak hogy a' Magyar Hangok többsége miatt számosabbak voltak, és jobbról balfelé duplán szövött vászonba beszövetének; és bétüzetének. Plinius írja L. VII., 57, 58. „Gentium Consensus tacitus primus omnium conspiravit, vt *Ionum literis* vterentur.“ — Másutt: „L. VII., 56. „Ex quo apparet aeternum *Literarum* vsum. In *Latium* eas attulerunt *Pelasgi*.“ — Meg másutt: „Nuper et in *Euphrate* nascens circa *Babylonem papyrus* intellectum est eundem vsum habere *chartae*. Et tamen *adhuc* malunt *Parthi* *vestibus* *litteras* *intexere*.“ —

46.

Megfoghatatlan örök Mennyei Gondviselés! térdet hajtva leborulok ime előtted, hogy több századok után nekem engedéd megérteni e' sorokat; — nekem engedéd több ezer esztendőök után újra megismerni a' Pártus, az az: *Szitya Betüket* azon Aegyiptomi Mumia Pólyán (*Fascián*), mel-

lyet egyenesen magából a' Nagy Thebából, az Aegyiptomi Szitya ország fővárosából (Lásd egyebekben kívül: Mémoires sur l'Armenie, par M. J. Saint-Martin. à Paris 1818—1819. 8. Tom. II. 449, 470. Vartán Örmény Írónak Geographiájában) Neupauer Úr híres Bétsi Polgár a' Magyar Nemzeti Museum számára hozott. A' Pólya egyetlen egy darab levén, mivel sok helyeken a' Balsamtól bé vagyon motskoltatva, az kívántatnék, hogy nagy érdemű Barátom, Tekéntetes Tudós Légrády Imre, Ts. K. Udvari Agens Úr, kit itt szíves bizodalommal nyilván a' Nemzeti Ditsőség bővebb kifejléséért megkérek, a' maga számos Pólyáit, e' minden esetre nevezetes kintset, hozzám további öszve vetés és vizsgálódás végett leküldje. Egyeznek a' betűk a' Székel Szent Miklósi régi magyar Felírás betűivel (Deseritzky De Initis ac Majoribus Hung. Budae 1753. f. II., 154.), tsak hogy amazok szebbek és gömbölyűk; egészen egyik a' Ketskeméti homokban talált régi *Pelasgus*, (bizonyosan Jászoktól eredett) *Réz Táblával*, melly Tekéntetes Tudós Jeszenitzei és Vadasi Jankovich Miklós tisztelt Barátom kintseinek egyik fő ritkaságok; egyeznek az *Oscus* (Ozus, mert bizonyosan *Oszus-t* kell olvasni) és egyéb Olasz meg Spanyol Országi szokatlan betűkkel. Mennyi új munka számotokra buzgó Magyar Ifiak! A' Ketskeméti Réz Táblán (Lásd Tudom. Gyűjt. 1817. XI. Köt. a' réz táblát) „*Arnō. ees Lifesztra*“ olvasd: „*Arnó és Lifesztra.*“ Ez petséte volt Arnobius nevű Jásznak, és Lifesztra Feleségének. —

47.

Hát *Aegyptus* nem *Hippomolgia*, — a' Josephus Flavius *Hippenusai*, és a' *Chevaeusok*, *Hevaeusok* nem *Equiculák-e*? — Aegyptusban voltak a' *Pászták* (Nomusok). Hozzá kellene

tehát Nubiához, és Abissiniához még *Aegyptust* (*Lófejű Országot*) is adni, és így meglesznek a' két Pártus Nemzetségek. — Hanem Plutarchust is olvassuk (de Iside Edit. Reiskii VII, 418.) ki e'képen ír: „Cum autem ad alenda, quae venerantur, animalia sumtum suppeditent constitutum Aegyptii, soli, ut fertur, *Thebaidos Incolae* immunes sunt. Hi enim mortalem Deum nullum censent, sed *Neum*, qui *Knep* (Canopus = Kán-Ap, = Kán-Ap = Kán-Apus = Kán — Após = Regum-Pater = Deorum-Pater = Θεοπατορ) ipsis dicitur, ortus exsortem et immortalem putant.“ — A' *Nap* ennek volt képe: de Aegyiptusnak későbbi lakosi, kiknek más betűik is voltak, más babonás vallást is tartottak.

48.

E'kor kezdettek, hogy ismét vissza térjek elhagyott tárgyamhoz, a' Görögök is Jász Nótára (*Saltus Jonicus*) tántzolni; ekkor támadtak Hel-lásban a' Vitézi Játékok; ekkor írtak

I. *Pártus* (Anapaesticus Partheniacus)

vv — | vv — | yv — | —
— — | — — | — — | —

II. *Jász* (Versus Jonicus a Minore)

vv — — | vv — — | vv — — | vv — —

III. *Lófejű* (Phalaecius)

— — | — vv | — v | — v | — ^u

IV. *Magyar* (Choreus)

a.)

— vv | v — ^u

b.)

— — | — vv — | v —^v

c.)

— — | — vv — | v —^u

d.)

— — | — vv — | — vv — } — vv — | v —^u

mértékre verseket a' meg hódíttatott Görögök.

49.

Szük lett nem sokára Görög Ország tág földé a' halhatatlan hírt szomjuhozóknak. — Már Herculesnek *Sárd* nevű fia (*Sardus* Pausániásnál) elfoglalta Sárdiniát. Hihetőképén Sicilia is hamar a' vitézek kezére került. — Utóbb az elfoglalt Dalmátiából és Illyricumból (az új *Lybiából*, *Liburniából*) a' Görög Országi Szityáknak jó nagy részők Olaszországban vett lakóhelyet. Tele vagy-nak velek, akár akarjuk hinni, akár nem, a' Ró-mai Classicus Irók. Megtalálhatni ezekben az *Uzu-sokat*, *Oscus*, *Auson*, 's a' t. név alatt; — a' *Runokat*, *Cumanus*, *Con*, *Basilius*, *Peucinus*, *Picenus*, *Picentes*, *Peucetius* név alatt; — a' *Lófejűket*, *Equiculus*, *Equi*, *Aequiculus*, *Aequus*, *Aecanus*, *Phaliscus* 's a' t. név alatt; — a' *Palóczokat*, *Plancus*, *Placius*, *Palacius*, *Lae-strygones* 's a' t. név alatt; — a' *Magyarokat*, *Campanus*, *Agrianus*, *Sabinus*, *Samnites*, 's a' t. név alatt. 's a' t.

50.

Az *Aborigenesek*, az az: *Latinusok*, még e'kor igen gyávák és tudatlanok voltak, 's azért a' sok háborúk után azt találák legjobbnak, hogy

tsinosabb szomszédaiktól bé vennék azoknak százas bölts Intézeteiket. Bé vették tehát *Vallásokat*; elfogadták az *Üstökös Magyar Törvényt*, a' *Jus Quiritáriumot*, vagy is az *Örökös Vagymot*; továbbá a' *Pór Törvényt* (*Jus Mancipi*); a' *Gyűléseket* (*Comitia*); a' *Pártus Borostyánt* (*Laurus Pelasgica*); — a' *Karokat és Rendeket* (*Status et Ordines*); a' *Pártus Süveget* (*Pileus Parthicus*); — a' *Székelséget* (*Confinia*); — az *Udvari Szolgákat* (*Servi Conditionarii*); a' *Jószágot* (*Dominium Bonitarium*); a' *Birtokot* (*Possessio*); — a' *Triumphust*. 's a' t. Felöltötték, főképen úgy is magyar eredetű Feleségeik (a' *Sabinák*) a' gyönyörű magyar öltözetet. 's a' t. Ellenben a' *Szityák*, kiknek kebelökben csak a' *Vitézség*, nem a' tanulás szeretete (fájdalom!) forrott, készek valának itt is, mint görög országban *görögül*, az új hazában *latánul* beszélni 's íratni. Valamint mindenkor még pénzeiken is az *Ásiaiak* a' *Philellenismust* hirdették, úgy itt is *Latán Barátokká* lettek.

51.

Ezen Olasz Országi vándorlást haszonra fordíták a' *Görögök*; haszonra fordíták a' belső egyenetlenségeket is. Annál inkább könyitheték az ígát, mivel a' görög országi *Szityák* szünet nélkül háborúkat viseltek majd az Európai, majd a' *Kis Ásiai Szityákkal*. Az *Argonauták* története Magyar Háború; de az valósággal az *Iliás* tárgya is, melyet Homerus a' *Jászok* között készített. *Ilusvár* (*Helenopolis*, *Ilium*,) lehetett a' tsata piatza. Ha kételkedik erről valaki, *Arriánust* olvassa mindenek felett, ki Nagy Sándor két utitársának munkáit mind untalan felhossa; ki látta saját szemével (*Hist. Ind. Cap. IV.*) a' *Száva* és *Anasus*

vizeket, volt tehát *Jász Országban*, az az: *Panionióban* is, 's mindezekért nagy hitelű író. Nem titok ebben, hogy az *Agriánusok*, vagy is *Argivusok* (*Magyarok*), és a' *Paeonesek*, vagy is *Toxoták* (*Jászok*) BARBARUSOK, az az nem Görögök voltak. Arr. de Exped. Alex. II., 7. szerént így biztatá Nagy Sándor Görög Jobbágyait: „*Ex Barbaris autem Thracas, Paeonas, Illyrios, et Agrianas*, FORTISSIMOS totius Europae et BELLICOSISSIMOS, adversus molles effeminatasque Asiae gentes (secum) in aciem ituros.“ Nem is ütközött meg *soha* Nagy Sándor a' nélkül, hogy a' Magyarok és Jászok egyenesen a' maga saját Corpusában oldalánál nem voltak volna.

52.

De maga Homerus is, kiben a' *Makaris Deusokát* (*Magyar Királyokat*) Boldog Istenekké; a' *Planctákat*, vagy *Laestrygoneseket*, járkáló Szigetekké; *Kyme*, az az *Kuma*, *Kun Várost*, *Habokká* (*Kūma*) néhány helyen hibáson a' tudós világ eddig lefordította, 's ezért ezen helyeket semmi úton meg nem érthette, foghatta, elég világosan szól a' *Pelasgus hét Nemzetségekről*. Értetni fogjuk mi ezután, érteni fogja a' Külföld is, mit tesznek Od. VII., 206.

„*Και Ἄγρια Φῦλα Γίγαντων*“

az az:

„*Agrestes Gentes Gigantum*“

az az:

„A' Magyar Óriás Nemzetségek.“

Értetni fogjuk mi, érteni fogja a' külföld is, a' régi Poéta Seregnek sok száz meg száz eddig nem

értett sorait; érteni fogjuk, hogy Homerusnak *Peloponnesusi Argosa* valóban *Makar* vár, mellynek dűledékeit Pausaniás emlegeti.

53.

Bár boldogságban éltek is a' meghodíttatott Görög Népek a' Szitya Nemzet alatt; bár ez azoknak nyelvek eránt oktan tisztelettel viseltett is; találkoztak még is a' Görögök között ('s ki vegye vétkül nekiek?), kik jobban kedvelék a' Szabadságot 's Nemzeti Fenlételt a' boldog Szolgaságnál. Ezek tehát lerázák a' nem nyomó igát, 's Peloponnesusból kiszoríták a' Magyarokat. Itt támadott az első Görög Republica, melly utóbb a' Fél-szigetből a' száraz Földre is lassanként elterjedt. Az egy Görög országi nagy Szitya Nemzetből így a' pró Királyságok levének, mint apró Királyságokká feloszlott a' Trójai veszedelem előtt az Asiai Partus Hatalom. Támadott a' száraz Görög Földön *Macedonia* is, melly olly formán, mint egykor a' Lengyelek Bátori Istvánt, a' *Heraclides* Nagy Sándor Öseit királyi Székére meghívá, Sokat tett a' Görög Ditsőség felemeltetésére már *Philippus*, De fia, a' görög királyi széken is a' *Szitya eredethez h/v*, Nagy Sándor lépett a' Vitézségnek legmagosb poltzára a' Magyaroknak és Jászoknak 's még több Szitya Feleknek, mint Frigyeseknek, öszve munkálkodásokkal. Nem, — éppen nem tsudálhatni tehát, hogy a' magyar eredetű és magyar Katonaság által győzedelmeskedő Nagy Sándor Ciliciába jöttekor *Magyar Városban* (*Aggra, Aregea, Argos Argeopolis*) A' MAGYAR BÖLTSESEGNER (*Arrian. De exp. Alex. II., 5. Minervae Magarsidi — καὶ Ἀθηναίᾳ τῇ Μαγαροῦ*) — Reinesius Inscriptióiban pag. 166. ΘΕΑΝ·ΜΑ·ΤΑΡΧΙΑΑ) Argivus — Magyar — Ősi Szokás szerint bényujtotta hála Áldozatát, és igen *Kegye-*

sen bánt a' *Tarsusi*, *Magyarvári*, és *Mallosi* Magyar Véreivel, mint Argivusokkal.

54.

Ha Thucydides, a' maga korának leg nagyobb Hadvezére és igen tudós Írója (II., 97.), nem ír-
ná: „*Scytharum potentiae non modo gentes, quae sunt in Europa, aequari nequeunt, verum etiam earum, quae in Asia sunt, nulla gente genti opposita, Scythis universis, SI CONCORDES inter se fuerint, resistere valet. Quin etiam ne in alia quidem solertia et prudentia, quae in rebus ad praesentem vitam necessariis requiritur, caeteris nationibus sunt similes*“; — ha Herodotus, a' Históriának igazán tiszte-
letre méltó Attya, erősségeket kezembe nem nyuj-
tana: alig merném állítani, hogy az Afrikában
maradott *harmadik* Pártus Szitya szakasz, külö-
nösen a' *Mazicesek*, *Masyxok*, *Mazygesek*,
Mazugesek, *Magorok*, *Magraoák* és *Magroák*,
(Leo Africánus született és Afrikában nagy utazá-
sokat tett tudós Arabs Irónál, Joan. Leonis Afri-
cani Africae Descriptio. Antverpiae 1556. 8. pag.
6.); — a' *Caesáriai Mórok*, *Kazarok*; — a'
Numidák, az az: *Hippoboták*, (ki nem esméri
Szent Ágostont a' *Hippo Regiusi* Püspököt Numi-
diából?) Spanyol Országban L' *Uzitániát*, *Uzo-
bonát* (Fraehn Ibn-Foszlan's und anderer Araber
Berichte über die Russen älterer Zeit. Petersburg
1813. 4. pag. 171.) *Ulysiponát*, *Lizabonát* (*Al-
Uzobonát*, L' *Uzobonát*?) felállították.

55.

Nem merném mondani, hogy e' derék Szi-
tyák nem tsak Vandal *Uziát*, hanem *Urciát*,
Urgiát *Urgdot*, *Murciát* (Strabo L. VII. Tom.
I. 470. edit. Amstel. fol. — edit. Siebenkees

Tom. II, 384. — Plinius Maior edit. Hard. fol. Tom. I., 136 — 159.), az az: *Magyar Országot*, később az Arabsok alatt, és mai nap is, *Al-Mazarát* (szinte úgy, mint Siciliában a' Látiumi Szityák az *Agra*, *Magyar*, és *Agra-Gentum*, *Magyar Gent* városokat a' Magyar Völgyben, Valle di Mazara, építették) Nemzetünk örök ditsőségére alkatták. Nem merném mondani, ha a' fen maradott pénzek és kövek (Sestini Dom. Descrizione delle Medaglie Ispane nel Museo Hedervárianó. Firenze 1818.) nem bátorítanak, hogy *Aesona* és *Equaesi*, tudniillik *Jász* és *Lófejű* városok, a' *Jász* és *Lófejű* Szitya Nemzetségtől eredtek. — Nem merném végre kinyilatkoztatni, hogy a' Nagy Kárhágo; hogy Hanibal a' régi Szitya Nagyságnak mind annyi ditső emlékezetei.

56.

Igaz, nem tagadom, hogy a' Philistaeusoktól meghódított *Syrusok*, hajón futva, Kárhágó körül kerestek menedék helyet, 's ők építették hihetőképén Kárhágót; ők is lakták Afrikának ezen részeit. De a' vitézség oroszlányinak, még a' Nagy Josue előtt szaladtokban is, mi tsekélységbe kerülve megalázni azon Nemzetet, melyet ők megvetve *Szűrőseknek*, *Gubásoknak* (*Gubati*) neveztek? Légyen azonban elég itt egyszer emlétenem, hogy én a' *Szitya* Nemzetet a'kor, midőn ennyi helyekre szálítom, közel sem tészem az okos számvetést felül haladónak. Két, három száz ezer bátor Vitéz sok nyulszívű lakost békóba tudhat hajtani. Más az; a' Szityákat mindenkor *frigyesekkel* és *hódított néppel* szükség magunkban képzelnünk. Olyan volt a' régi Szitya Sereg, mint a' mi időnkben előbb Napoleon, — utóbb az Európa szabadságát vissza nyerő Nagy Szövetségeseknek vitéz táhora. Ugy-e Dárius Persa Király te-

mérdek sokaságu (1. millió gyalog; 40 ezer Lovag) seregében is Nagy Sándor ellen a' Persákon kívül Bactria melléki Indusok, Bactriánusok, Sogdiánusok, Sachák, Arachotusok, Hegyi Indusok, Ariusok, Pártusok, Hyrcanusok, Topirusok, Medusok, Kadusiusok, Albanusok, Sina melléki Szityák, veres tenger mellékiek, Uzusok, Susaiaik, Bábuliak, Káreszek, Sitacinusok, Örmények, Cappadóciaiak, Koele Syriaiak, Dacusok, Mardusok, Szityák, következőképen 26. frigyes népek, küzdöttek?

57.

E' Spanyol Országi 's egyszer'smind Afrikai Szityák ellen folytak a' véres Poenus háborúk. Ezek ellen buzgott Kátó, midőn Kárthágó vég elpusztíttatását sürgette. Így öntötte a' Szitya — a' Szitya vért! Mondhatta volna nekik is, ha már e'kor élt volna, Lucánus: „Quis furor, o Cives!“ — Mondhatta volna: „Jusque datum sceleri, populumque potentem in sua victrici conversum viscera dextra: cognatasque acies: et rupto foedere regni, certatum totis concussi viribus orbis in commune nefas.“ — Eldölt végre Kárthágó, de Népét a' föld elném nyelhette. Egy rész Afrikában, a' másik Spanyol Országban, vagy adózott lealáztatva; vagy a' Római Sasok (Szityai, Aegyiptomi, Athenai, Sasok - Turulok-fiai) után vitézkedett. Nerónak, Svetonius tanusága szerint, az Afrikai Magyarokból gyűjtetett későbbben Testörzö Serege. Az Uziánusok (a' Hazaróknak egyik része) úgy látszik, e' szakaszban leg nagyobb számmal voltak. Noha azt is kell tudni, hogy a' Pártusok Ásiában, mivel a' Sinai Néphez az *Uzus*, vagy *Osus*, *Asus* folyó melléki Hunok estek legközelebb, a' *Sinaiak-tól* (Klaproth. Tableaux Historiques de l'Asie. Paris 1. 2. livraison 1824. 4-o pag. 40. 68.) folyvást

Asusoknak (Uzusoknak) hivattak, Így *Asia* a' Pártus birodalomnak leg nagyobb kiterjedésekor, mellyett az Irók eleget emlegetnek, a' *Pártusoktól* nyerte nevezetét.

58.

Figyelemre méltó, hogy a' Spanyol országi és Afrikai Szitya Nyelv, maradványaiban, a' mennyire öszve hasonlítani mostanig reá értem, egyenesen a' *Magyar Nyelvhez*, és nem a' mai *Pálótzhoz* közelít. A' *hangkövetésekben* a' Spanyol igen szorgalmatos. Nem mondja ő *hat-szer, üdnap, villá-vel, kéz-nál, ház-bé*: nála (mint a' Magyaránál *hatszor, üdnap, ünnep, villával, kéznél, házba*) a' *Trafalgar, Guadalaxara, Alcala, Aranda's* a' t. igen nagy mértékben él némelly Dialectusokban. Azonban, hogy egykor e' dologhoz velősen szólhasson akár a' Spanyol, akár a' Magyar; tudni kelletik előre jól a' Spanyol, 's viszonttag a' Magyar *Kimondást*; a' Spanyol, és Magyar *régi írásmódnak változásait*; a' Spanyol és Magyar *mostani írásmód szoros egybe hasonlítottatását*; az Arabs nyelv *befolyását a' Spanyol szovakba, és az egész nyelv alkatmá-nyába*; szóval a' Spanyol és Magyar Nyelv *tudós belső történeteit*. De hol állanak ezek még mind a' két részről? Hiszen e'ről mostanig nem is álmódott a' világ; mint a'ról sem: hogy a' Római, Spanyol, és Angoly Törvények a' Szityai Magyar-nak édes gyermekei. Hogy a' Spanyol Szityák Francia ország egyik részében is laktak (p. o. Volcae, — Tecto-Sag-i, Tai-Fali, Tai-Vali 's a' t.) elég éréntennem.

59.

Régen, igen régen, elhagytuk az Európai Szityákat, kik az Asiaiakat *Pártusoknak* nevezték, 's kik

's kik erőszakosan is vissza akarák vezetni a' Nagy Nemzetnek haza hagyott fiait. Fordítsuk reájok is gondos szemeinket, mint méltókra, kik amazokkal mind a' vitézségre, mind a' nagy tettekre nézve öszve hasonlítottassanak. Ezeknek történeteik, mind a' mellett is, hogy mi semmit sem ügyeltünk mostanig reájok, Herodotus idő szakától kezdve a' velős tudományu Gatterer, 's magos lelkü Heeren fáradozásai által sok világosságot nyertek; 's ha Német Országnak e' két nagy tudósa annyit forgatta volna, mint én, a' Magyar História tárgyait, bizonyosan ma már senki sem tartaná tsatlakozásoknak előadásaimat.

60.

Előre jelentenem illik azonban, hogy a' *Hunus*, *Hunnus* névezet éppen olyan helytelen név, mint a' *China* nevezet helytelen a' helyesebb *Sina* név helyett. Már Ptolemaeus *Chunokat*, az az *Kúnokat* (volt tudniillik a' Palótz Magyar Nyelvnek *Kh*, *Ch*, betűje is, melly utóbb hol *K*, hol *H*, betűvé lett) emleget. *Chunokról* szólnak Claudianus, Ausonius, Sidonius Apollinaris, Paulinus Petrocorius, és néhol Ammianus Marcellinus; mindenkor *Chunokról* beszél Gregorius Turonensis, kit Du Chesne több igen régi kéziratokból adott ki. Így *Chunoknak*, sőt *Cománusoknak* is, nevezik a' *Hunusokat* némelly Görög Írók. Nem azt kellett volna tehát a' Magyar Íróknak félszázad óta feszegetniük, hogy a' Magyarok Hunusoknak maradékaik-e? Hanem inkább ezt: Magyarul beszéltek-e az Attila Kúnai? Én hiteles okoknál fogva állíthatom: hogy a' Kún és Magyar egy nyelvnek két Dialectusát beszélte, 's hogy Attila maga egyenesen a' Magyar Nemzet kebeléből született. Azt, hogy e' szó *Kún*, *Kón*, *Kán* hajdan *Királyt* jelentett, már másutt éréntettem. Ezért nevezik

Plinius Máior és Mela a' *Sinus Cumanus* Jóniában *Sinus Basilicus*nak; ezért hívja Plinius Máior a' *Cumana Olivát* és a' *Cumana Ubát* némelly tévedései mellett is *Oliva Basilica*, és *Uva Basilicá*nak. 's a' t. De lássunk az Európai Szityáknak viszontagságaikhoz.

61.

Az Európai Szityák, vagy is inkább Fekete Tenger melléki Szityák, a' Pártusokkal viselt háborúkon kívül a' Georgiai Annálisok szerint (Klaproth Reise in den Kaukasus und nach Georgien. Zweiter Band. Halle und Berlin 1814. 8. pag. 81. seqq.) sok hadakozásokat vittek végbe Ásiának különbözőféle részeiben, és több ízben Aegyiptomig lementek. Herodotus időszakaszakor, ki, úgy látszik, megjárta Országok nagy részét, a' Duna, az Éjszaki Német Tenger, és majd a' Tanais, majd a' Volga vala határa e' Pontus Euxinus melléki Szitya Orzágnak. Különösen a' *Magyarok* (Scythae Aretores, Scythae Georgii) a' Dunától fogva a' Dnieperig és Dnieperentúl is laktak *Havaselve* (Trans Alpina), *Erdőelve* (Trans Silvania) és *Erdő Országban* (Hylaea, Bessia, Silvania); mellett laktak a' *Lófejűk* (Scythae Nomades, Scythae Hippomolgi); ezek után tartózkodtak Maeotis tava körül a' *Jászok* (Jazyges, Scythae Toxotae); a' Volga körül és talán Volgántúl is, sátoroztak az *Avarok*, vagy *Válok* (Scythae Apostatae). Mindezek felett pedig az Éjszaki Tenger és Éjszaki Részek felé laktak a' *Kúnok* (Scythae Basilii, Kazari, Baslii) és *Palótzok* (Scythae Enareas).

62.

Igy értvén a' Görög Fordításokat, nem fogjuk többé nevetségnek tartani Helmoldus nagy hitelű Irónak (Helmoldi Chronica Slavorum etc. Lu-

becae 1659. 4. pag. 1.) ime sorait: „*Russia autem vocatur a Danis Ostrogard, eo quod in Oriente positus omnibus abundet bonis. Haec etiam Chunigard dicitur, eo, quod ibi sedes Hunorum primo fuerit.*“ Nem fogjuk nevetségnek tartani a' maga korát tudományban megelőző hires Dánus Irónak, Saxo Grammaticusnak, (Saxonis Grammatici Historiae Danicae Libri XVI. Lipsiae 1771. 4. pag. 134.) *Conogardiáját.* 's a' t. Másfelül Herodotusnak, Pytheasnak, Timaeusnak, Metrodorus Scepsiusnak, Diodorus Siculusnak is hitelt adni fogunk az eránt, hogy az északi Tenger mellett valóban volt *Basilia*, az az: *Kün, Kazar, Saca Ország.* Az *Insula Basilias* kifejezést olly módon, mint Michaelis (Spicil. Geogr. Hebr. Goettingae 1769. pag. 301.) az *Insula Cappadociát* meg-fejtette, talán ellehet igazítani. — A' mint a' Geták hatalma nőtt, úgy szűkebb határok közé szorítottak a' Pontus melléki Szitya Népségek. — Azt mondá, és talán böltsen mondá, az Első Ország (Arsaces) Pártus fejedelem: „*Fortibus Arma sua sunt pro terminis; quantum arripiunt, tantum habent.*“ Róla írja Moses Chorenensis (Mazarai Móses, Armenus Iró) Herodotus után „*Atque ita Arsaces tertiae partis terrarum orbis (Asiae) imperium obtinuit, sicut ex quarto Herodoti Historiarum libro intelligere licet.*“ (L. II. cap. 2.) —

63.

Mivel illyen közel laktak egymáshoz a' Fekete Tenger melléki és Görög Országi Szityák, igen könnyen megtörtént, hogy vagy hadat viseltek egymással; vagy a' belső háborúknak alkalmokkal némelly Felekezetek egyik Szitya Országból a' másikba kiköltöztek. Az *Egyenetlenség* pedig olly meg rögzött vétkes szokások volt a' Szitya Nem-

3*

zeteknek, hogy a' Római Classicusok még Tanais vizöket is Tanais DISCORS névvel illették. És valóban, úgy látszik, hogy a' *Bulgarusok*, az az: *Bersusok*, *Bissenusok*, kik minden kétségen kívül *Magyarok*, vagy is inkább *Kúnok* voltak, sokkal előbb kiköltöztek Volga mellől *Bulgáriába* a' Görög Ország Szityákhoz, mint sem eddig gondolta a' tudós világ. Az éles ítéletű Thunmannak (Gesch. der östl. europäischen Völker. Leipzig 1774. 8.) hamvaiában is ditsőségére válik, hogy e' históriai igazságot ő vette észre a' nélkül, hogy Ibn Haukal Arabs Irónak (Fraehn de Chasaris Excerpta ex SS. Arabicis. Part. I. Petropoli 1822. 4. pag. 27.) íme sorait olvasta volna: „*Lingua Bulgharorum similis est linguae Chasarorum. Burtasi autem alia utuntur lingua. Similiter Russorum lingua a lingua Chasarorum et Burtasorum differt.*“ Tudni is kell minden Magyarinak, hogy azon Országok, melyeknek Zászlóikat a' Magyar Király koronáztatásakor a' fejedelem előtt hordozzák, 's melyekben Püspököket ma is neveznek a' Magyar Királyok, még *Árpád kiköltözése után* is mind annyi különös Magyar és Palótz Nyelvet beszélő, azonban más idegen nyelvű szövetséges népeket is magokban foglaló, *Szitya Országok* voltak.

64.

De hogy lehet egy Nemzet nevévé tenni a' *Kún*, *Basilius*, *Kazar* meg *Saca* neveket? — Nem én mondom, hanem Ruishbroeck, máskép Rubruquis Wilhelm (Hakluyt's Collection of the early Voyages, Travels, and Discoveries of the English Nation. Vol. I. London 1809. 4. pag. 80. — — Bergeron Voyages faits principalement en Asie dans les XII, XIII, XIV, et XV, siècles etc. Tom. I. à la Haye 1735. 4. Rubruquis pag.

1.) írja: „Quae vero ad Aquilonem est, est Provincia quaedam, quae nunc dicitur a Latinis *Gassaria*, a Graecis vero qui inhabitant eam super litus maris dicitur *Cassaria*, hoc est *Caesaria*.” — Nem én mondom, hanem egy igen régi Arabs Krónika Írója (Carusii Bibliotheca Historica Regni Siciliae. Tom. I. Panormi 1723. fol. pag. 5.) beszéli: „Anno 846. praelium commissum est inter Moslemios et Al-*Chasarianos* (Caesareos), et occiderunt ex *Romaeis* 9000.” — Nem én mondom, hanem a' régiek nevezik a' Mesopotamiai *Barsalium* várost *Kazar*, a' Kis Ásiai és Afrikai *Caesarea* városokat *ΚΑΙΣΑΡΕΑ*, *Gazacena*, Al-Kazar névvel. — Nem én mondom, hanem Severus és Caracalla pénzein (Eckhel Doctr. Num. Vet. P. I. Vol. 2. pag. 351—353.) olvastatik: „ΙΕΡΟ ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΚΟΜΑΝΕΩΝ.” Nem én mondom, hanem Mela helyezett oda *Sáccakat*, hová más hiteles írók *Basiliát* helyeztetnek. 's a' t. — Ha a' világ a' napfénynél látni nem akart, én a'ról nem tehetek. Így bizonyosan mindegyik szovamat több hiteles kutatókból bebizonyíthatnám, ha e' rövid Rajzolat nem különböznék természete szerint magától a' készítendő nagy munkától,

65.

Dühösködött az egyenetlenség lelke nagy mértékben a' Látiumi Szityák között is. Míg a' Szityai Nemzeteknek egy nagy részek magát a' Rómaikhoz kaptolta; míg különösen Plinius Májor szerint L. III. cap. 13. Ed. Hard. I, 170. „Trecenta LX. millia *Picentium* in fidem Populi Romani venere. Orti sunt a *SABINIS* voto vere sacro”: Addig a' nagyobb rész Pannoniában és Német Országban választott lakóhelyet, 's a' Teutókkal együtt szünet nélkül bolygatta, nyughatatlani-

totta Olasz Ország lakosait. Ha fel nem akarjuk forgatni a' históriai hitelességet; meg kell esmérnünk, hogy a' Scaldis vize mellett lakó *Toxanderek* (Jazyges Metanastae, Jazyges Exules); az *Oroman Sacák* (Baranya Vármegyében lakó *Ormán Ságiak* reá esmértek-e nevetekre?); a' *Peucinusok* vagy is *Bastarnák*; a' *Jász* vagy is *Pannoniai* nyelvet beszélő *Osusok*, *Hususok*; az *Angrik* vagy is *Magyarok* (Campánusok); a' *Szászok* vagy is *Üstökösök* (Curetes); az *Ost-Válok*, *West-Válok*, *Nahar-Válok* és *Várok* (Avarok?); a' *Mark-Románusok* (Lovas Kúnok, Lófejűk) 's a' t. nem *Német*, hanem *Szitya Népek* voltak. Tsak e'ből magyarázhatja meg a' világ, miért hivatnak, a' *Burgundusok* (esmeríték-e a' Magyar Falúknak számtalanszor emlegetett *Burgundiáikat*?), és a' *Turringusok* (*Túrviszmelékiek*) *Kúnoknak* vagy is *Hunusoknak* a' régi íróktól. Hiszen még Béda híres Angoly Író is (Eccles. Hist. Gentis Anglorum Libro V, cap. 10. SS. Rer. Angl. Heidelbergae 1587. f. pag. 257.) a' *Dánusok* mellé egyenesen *Hunusokat* helyezett.

66.

Nem mese tehát, a' mit Saxo 'Grammaticus a' *Gigansokról* ír; nem mese, a' mit a' Krisztus születése előtt kevésse a' Dánusok és Kúnok között történt *borzasztó* ütközetről beszél. „Hac virium fiducia (úgy mond pag. 134. cit. edit.) cum *Hunis* pugna conseritur. Cuius prima dies tanta interfectorum strage recrudit, ut praecipui tres Russiae fluvii cadaueribus, velut ponte constrati, pervii ac meabiles fierent. Praeterea quantum quis itineris per triduum equo conficere posset, tantum locorum humanis cadaueribus completum videres. Adeo spatiosa caedis vestigia erant. Itaque praelio *septem dies* extracto occidit Rex Hun. Cuius

frater eodem nomine (Basilus) inclinatum Hunorum aciem conspicatus, cum sua se cohorte dederé cunctatus non est. Eo bello *septuaginta ac centum Reges, qui aut ex Hunis erant, aut inter Hunos militaverant, submisere se Regi.*“ És mi lett a' szomorú győzetésnek következése!

67.

Így folytatja tovább Saxo Grammaticus a' hal esetet: „Igitur Frotho, vocatis in concionem *Regibus*, sub *uno eodemque Jure* degendi normam imponit. Praefecit autem Olimarum Holingardiae, Oneum CONOGARDIAE, Hun vero captivo SAXONIAM tribuens. Provincias Helsingorum, Jarnberorum, et Jamtorum, cum VTRAQUE LAPPIA, Dimaro cuidam procurandas attribuit; Dago *Hestiae* regimen erogavit. Quorum vnumquemque *certis tributi legibus oneravit*; obsequium BENEFICIO (*Vasallus Királyokká* levének tehát a' győzetett Fejedelmek) applicans. Itaque Frothonis Regnum *Russiam* ab ortu complectens, ad occasum *Rheno* flumine limitatum erat.“ Érténi fogjuk tehát Tacitust (Germania cap. 33. 34.): *Nunc Chamavos et Angrivarios IMMIGRASSE* narratur, pulsus Bructeris, ac penitus excisis, VICINARVM CONSENSV NATIONVM.“ Alább: „*Angrivarios* (Angarios, Unganos, Hungaros) et *Chamavos* (Chamanos, mint Ptolemaeus néhány kiadásában olvastatik) a tergo Dulgibini, et *Chasuari* (Chazari) cludunt.“ 's a' t. Érténi fogjuk tehát a' Névtelen Geographus Ravennas (Pomponii Melae de Situ Orbis Libri III. Lugd. Bat. 1722. 8. pag. 778.) sorait: „Est patria, quae dicitur *Albis*.... *Ungani* (Ungarii?) montuosa per longum, quae ad orientem multum extenditur, cuius aliqua pars *Baias* dicitur. Praenominata *Albis* pa-

tria, secundum præfatum Marcum Mirum Philosophum, qui *Saxoniam* describit, designavimus.“

68.

Továbbá érteni fogjuk a' Névtelen Livóniai Történet Irónak (*Origines Livoniae Sacrae et Civilis. Francof. f. 1740.*) *Philistaeus Comoediát, Vnganniáját, Poloczenseseit, Valveneit, Ingáriáját, Ingriáját*. Érteni fogjuk a' Lengyel Irók *Jazvingeseit*, főképen ha azt is tudjuk, hogy e' *Metanasták* vagy is *Exulok*, lefordítva *Varangusoknak* is hivattak, 's ez által a' *Mare Varangicumnak* is nevet nyujtottak. Érteni fogjuk, hogy a' *Hercules Saxsanus* (*Nachrichten über die Alterthümer zu Cleve. Berlin 1795. 8. pag. 69.*) *Üstökös Magyar Herkulest*; a' *Peutingeriana Táblának Ásiai Sassonesei Ásiai Üstökös Magyarokat* jelentenek. — Érteni fogjuk az Érden túl, Fehérvármegyében, fen álló *Szászhalmot* (nem Százhalom, az az: *Centum Colles*) hová *Berónai halhatatlan Szász Detre*, 's utóbb *Attila* is, eltemettetett. Érteni fogjuk a' világ különbféle részeiben is ugyan, de főképen Hollandiában, Angliában, Németországban, mai napig fen álló *Kúnhalmokat* (*Hunenbette, Hunengräber, Riesenbette, Riesengräber*), mellyeket, mint a' Magyar Nemzet előtt egészen esméretlen *nemzeti régi-maradványokat* méltó egynéhány sorok által megeméltetni.

69.

Régen töri eszét a' világ, mellyik Nemzet hagyhatta maga után ezen óriási temető helyeket? Sok, igen sok értekezések jelentek meg e' tárgyról, 's midőn mi a' Magyar Országi Kúnhalmok mellett észrevétetlenül járkálánk, a'kor mások a' külföldön aggódnak a' mi nagy lelkű őseink Sír-

halmaik felett. Maga a' *Hún* név inthete mindenkit (főképen ha azt is észrevették volna, hogy a' *Kún* nevet azok is, kik azt meg rontva használták, a' régiebb időkben csak egy *n* betűvel irták le), hogy a' *Húnusoktól*, vagy is *Kúnoktól* kellett ezen halmoknak eredniük: De a' szorgalmas Német Írók mostanig Hollandiában, Angliában, Németországban Kúnokat, mint ott lakó nemzetet, nem képzelhetének. Nem tsuda tehát, hogy Westendorp Miklósnak a' Harlemi Fő Iskola Jutalom Kérdésére készült nagy tudományu Felelete (Verhandeling ter Beantwoording der Vrage: welke Volkeren hebben de zoogenoemde Hune Bedden gesticht? In welke Tijden kan men onderstellen, dat zij deze Oorden hebben bewoond?. Groningen. ed. 2-da 1822. 8-0) a' sok habozás között a' *Celtáknak* tulajdonítja ezen Temető Halmokat,

70.

Már Herodotus (L. IV. cap. 71.) feljegyzette a' Szityákról: „*Humum certatim aggerunt, magnumque studium adhibent, ut tumulum erigant quam maximum.*“ Ugyan ott: „*Sepulcra Regum in Gerrhis sunt eo loco, quousque adverso Borysthene navigari potest. Ibi, quando Rex Scytharum e vivis decessit, in gente m fossam fodiunt quadratam.*“ Más írók is emlegetik a' Szitya Fejedelmeknek Sírhalmaikat. Claudianus is *Sabaeus Cumulust* emleget. 's a' t. Azonban halljuk valamennyi bizonyosság helyett Rubruquis (Hakluyt Voyages etc. I., 86. 89.) sorait: „*Comani faciunt magnum tumulum super defunctum et erigunt ei statuam versa facie ad orientem, tenentem ciphum in manu sua ante ymbelicum. Fabricant et divitibus PYRAMIDES, id est: domunculas acutas: et alicubi vidi magnas turres de tegulis coctis: alicubi lapideas domos, QUAMVIS LA-*

PIDES NON INVENIANTUR IBI. Vidi quemdam noviter defunctum, cui suspenderant pelles sexdecem equorum, ad quodlibet latus mundi quatuor inter perticas altas: et apposuerunt ei cosmos ut biberet, et carnes ut comederet: et tamen dicebant de illo, quod fuerat baptizatus. Alias vidi sepulturas versus orientem. Areas scilicet magnas structas lapidibus, aliquas rotundas, aliquas quadratas, et postea quatuor lapides longos erectos ad quatuor Regiones mundi circa aream. “*Es másutt: „Ibamus ergo versus orientem, nihil videntes nisi coelum et terram et aliquando mare ad dextram, quod dicitur mare Tanais, et etiam Sepulturas Cumanorum quae apparebant nobis a DUABUS LEVCIS, secundum quod solebant Parentelae eorum sepeliri simul.*”

71.

Illyen hiteles tanúságok után lehet-e többé arról kételkedni, hogy a' *Hünengrāberek* Szitya, — Óriás Szitya — Temető Helyek? Számtalan e' féle Kúnhalmok vagynak a' Fekete Tenger mellett, Kis Ásiában, Babyloniában (Hoeck Monumenta veteris Mediae et Persiae. Goettingae 1718. 4. pag. 95 — 96.) Pártus Országban, Olasz Országban (Canziani Leges Barbar. III., 80.) és hihetőképén mindenütt, a' hol Szityák laktak. A' ki különösen Hazánkban e' bámulásra fakasztó Óriási — valóban csak Óriási — Temető Helyeket látni kívánná, a'nak ajálhatom, hogy Székes Fehérvármegyei Sukoró helységet, Fehérvár felé sietve, elhagyván, a' szemközt fekvő két rendbéli Pákozdi szőlőhegyek között először is pillántsion fel a' magos Pákozdi hegyre, 's tsodálja a' büszkén napkeletre tekéntő roppant öszve hordatott álló Qvarz Szikla köveket; azután pedig a' két szőlőhegy között tegyen egy nem hoszu utat Pátka helység felé. Itt

a' *Sági*, az az: *Kún* nevü pusztán álljon a' temédek egymásra halmoztatott több rendbéli kövek alá. Vagynak ugyan Fehérvármegyében Tsurgó helységnél is három Kúnhalmok, de ezekről már sok kő el hordatott. Kúnhalmok az Arad, Békés, Temes (itt lakának úgy-e a' Kúnok?) és Nógrád's Hont Vármegyei számos halmok is. — Illyen köveknél szoktak Rokonaik felett áldozatokat tenni a' régi Szityák. Ezekről rendeli Szent László Magyar Fejedelem (Lib. I. cap. 22.) Törvényeiben: „Quicumque ritu Gentium juxta Puteos sacrificaverint, vel ad Arbores et Fontes et LAPIDES obtulerint, reatum suum bove luant.“ — Öszve hasonlíthatni e' Törvényt a' 789-dikévi Capitulárénak 63. tikkelyével, úgy a' többi Capitulárákkal Lib. I. cap. 62. — Lib. VI. cap. 374. 's a' t.

72.

Hát azt nem tanuljuk-e Saxo Grammaticus fontos soraiból, hogy a' meggyőzetett Kúnok *Laponiába* és *Estoniába* is által tétettek? Innend lehet megfejtteni azokat, a' mik a' Lapplandi, Finnlandi, Esthlandi Nyelvekben *egyeznek* a' Magyar Nyélvvel, nem pedig azt következtetni, a' mit héába kiáltozott Schlözer, és utána sok majom Magyar, hogy a' Magyarok Finnis Nemzetségből eredtek. Innend lehet meg magyarázni, hogy p. o. De l'Isle Atlásában, melly Párisban 1780-dikébben jött ki, Lapponia abroszán találtatik. *Laponie d'Angermanie* (Magyar Lapponia); *Laponie de Rimi* (Kún Lapponia); *Pays d'Enare* (Pálótz Tartomány); *Waranger* és *Mer de Waranger* (Jász Tartomány és Jásztenger). — Találtatik *Pors-Anger* város felett *Maggeroe*, talán Magyar, Sziget, mellyben *Nord-Cap* legmagosabban fekvő éjszaki város. A' *Wardhus* tartomány nem *War* és *Hus* Ország-e? azt tsak a' tudós Svéd

Irók határozhatják meg, Finnlandban is vagyon *Ky-menegard*, az az: *Cumana*, vagy is *Künvudros*. — Innend lehet okát adni, miért egyeznek sokban a' Pelasgus, Hetruscus, Spanyol és Runa régi betűk. — Az éjszaki Nyelvek néha a' *Magyar*, néha a' *Palótz* Nyelvet állítják elő: Ezt tehát jövődre szem előtt kell annak tartani, ki e' nyelveket fogja bővebben és tudósabban, mint mostanig történt, öszve hasonlítani. Vajha e' soraim arra bírhatnák a' Magyar Irókat, hogy a' Szécelek, Palótzok, Barkók, Matyók, Sárköziak, Ormánásiak, Rábaköziek és Örségiak (itt laktak a' Bissenusok, az az: Kúnok, Basiliusok, Bászlik) Nyitra Völgyiek, Balog Völgyiek, Telegdiak; Bodroγκöziek, Götsejiek 's a' t. Dialectusának minden legkisebb apró sajátosságait nem nevetség okozás miatt, hanem azért, hogy azt, a' mi *számtalan fenlevő*, úgy nem külömben a' kihalt *Latán* és *Görög Classicusi*, *Nyelvekben* tagadhatatlanul *Szitya* eredetű, meghatározhassák!

75.

Timon Sámuel időjéből olvassuk (Imago Novae Hung. Viennae 1762. 4. pag. 52.) e' hiteles vallás tételt tiszteletre méltó *Székel* véreinkről: „*Siculi enim germanissimè sunt Hungari*; nisi tamen *pagani* sermonem expoliant, *risum movent* audientibus.“ Olvassuk továbbá ugyan Timon éles eszü Irónk könyvében (pag. 20.) a' *Kún* és *Jász* atyánkfiairól: „*Quod hoc aevo reliquiae ac posteris illorum (Jazygum et Cumanorum) ridicule atque insulse Hungarice loquantur*, mirum non est, quando a ceteris gentilibus procul agunt, et aliis nationibus permisti sunt. *Intelliguntur tamen Ungaris*, quia hoc *peculiare* habet (böltsen észre vette ugyan ezt már Galeotus de Dictis et Factis Mathiae Regis cap. 17.) *lingua Ungarica*,

quod utentes illa, quamvis per varias regiones sparsi sint, alter alterius tamen sermonem percipiat.“ Ma a' *Székel* még nagy mértékben hív *Lófejű* Nyelvéhez, de a' *Kún* többé alig ha *Palócz*. Az uralkodásra kapott *írói nyelv* lassanként elfogja egészen nyomni az *ezeredes* régi *Kún* vagy is *Palócz* Dialectust, melly a' Magyar Nyelv tudományos *megértetésére* elkerülhetetlenül szükséges. *Dialectust* emleget már a' Bársonyban született Konstantin Görög Tsászár (Bandurii Imperium Orientale. Tom, I. Parisiis 1711. fol. pag. 108. 109. De adm. Imp. cap. 59.) a' *Kazar* és *Magyar* Nyelvekre nézve: És mi mai napon sem látszunk *Könyveinkben* emlegetni a' *Szitya Nyelvnek* fen álló *Magyar* és *Kún* vagy is *Palótz* két fő *Dialectusait*. Sőt azt sem adtuk tudtára a' Világnak, a' mit közöttünk és Erdélben minden gyermek tud, hogy Magyar Országban *Palótzok* és Erdélben *Lófejűk* laknak, mint különös kiejtésű Magyar Nyelvet beszélő Népségek. Ha mi ezt Európának hírül adtuk volna, nem tette volna a' Szent Pétervári Akadémia Klaprothnak egyik fő kötelességévé elindulásakor, hogy *Asiában felkeresse a' Palótzokat*. Más, Hazafiak! históriát tudni, és más nálunk még most históriát tanítani.

§. 74.

Ha egy hamvaiban ezernyi áldást érdemlő Boldvai Benedictinus Szerzetes Férfit nem írta volna *Palótz Nyelven* a' Boldvai két Halottas Beszédet; ha a' Nagy Révai (Antiquitates Literaturae Hungaricae. Vol. I. Pestini 1803.) e' Boldvai Beszédekét meg nem magyarázta volna, mi most sem érthetnők Nemzetünknek **MAGYAR** nevezetét. Nem *nevetségre* való tehát, édes Hazafiak! a' *Palótz Dialectus*; 's a' helyett, hogy mi

is, mint Atyáink, ki ne vessük Nyelvünknek *több ezeredes formáit*, barátkozunk inkább azokkal Nemzeti Nyelvünk ditsőségének *felfedeztetésére*. A' Magyar magát több ezer évek előtt *Magar, Magyar, Magiar* névvel nevezte; a' Palótz a' Magyart, az *ősz régiséghez* böltsen ragaszkodva, *Muger, Moger, Magér* névvel nevezte. A' Mária országlásából fenmaradott Bétsi Magyar Szent Írásban, vagy is inkább Ő Testamentom némelly Darabaiban, a' dolgok *Magarádztatnak*; a' Debretzeni egyik XVI-dik századi Legendában, mellynek hív másával közelébb a' tiszteletre méltó Széphalom Ura, Tek. Tudós Kazintzy Ferentz Barátom, meg ajándékozott, Szent Katerina neve *Mageról Magerádztatik*. — Nem *hibák* ezek, a' mint egybe észre venni fogjátok, hanem drága kintset nyújtó *ősi különbözések!*

75.

Plautus (Poenulus Prol. v. 83 — 87.; — Persae Act. I. Scen. 3. v. 57 — 58.) Kárhágót, vagy a'nak egyik részét, *Magara* (*Megara* hibás olvasás némelly kiadásokban) névvel említi. Egy régi Poenus Pénz (Eckhel Doctr. Num. I. vol. 3. pag. 416.) *Macharae Populust* emleget. Pli-niusnál (Lib. VI. cap. 29.) *Magora* Afrikai város. — Virgilius szerint (Leopardiae 1777. pag. 372. Aeneidos I., v. 425.) a' Kárhágóban mulató Aeneás: „Adversasque adspectat desuper arces. Miratur molem Aeneas, *Magaria* quondam.“ Servius szerint némelly kiadásokban *Magalia* hibás olvasás. — Cornelius Neposnál (edit. Bip. pag. 151. collat. cum pag. 218.) Kárhágónak egyik külső városa *Magaria* volt. Salustius (edit. Bip. pag. 110.) tanunyújtása után: „Ceterum adhuc *Aedificia* Numidarum *AGRESTIUM* (jól észre vegyük e' kifejezést), quae *Magaria* (a'

tégla épületek *Mapalidk* szekereken nem lehetének) illi vocant, oblonga, incurvis lateribus tecta, quasi navium carinae sunt“ a' *Szántóvető* Numidáktól fen maradt tégla épületek *Magar* épületeknek hivattak. Plinius Maior és Arriannustól a' görög nevü *Argos*, *Argeopolis* Ciliciai város, hol Nagy Sándor *Argivus* létére a' *Magar Böltéségnek* áldozott, saját nevén *Magarus* névvel hivatik. Ellenben az Afrikai Hercules Pausaniásnál *Maker* Hercules, mint *Macher* (így kell a' *Maxer*-t olvasni) Peutinger Tablájában a' *Chorasmius* népség neve. Armeniának *Chorene*, az az: *Mazara* vagy *Mochora* városa a' *Notitia utriusque Imperii* nevü Munkának némelly Kézírataiban (Vetera Romanorum Itineraria. Edit. Wesselingii pag. 204.) *Mochera*. Palaestinának híres városa is úgy-e *Machera* névvel jö elő? 's a' többi.

76.

De ne menjünk fel olyan meszire, midőn a' dolgot közelébbi Régiségekből is felvilágosíthatjuk. Bela Király Névtelen Jegyzője Históriájában (Hist. Duc. Prol. cap. 1. 3. 5. 7. 11. 12. 14. 36. 45. 46.) több izben olvastatik: Hetu *Moger*, Dentu *Moger*, SOBA *Mogera*, *Mogerü*, Portus *Moger*. Az ujonan Lengyel Országban feltalált XII. századi Magyar Krónikában (Kronika Węgierska na poczatku wieku XII. Warszawie. 1823. 8. pag. IV. in Praef.) találtatik *Magerones*, hoc est: *Hungari*. — Szent Margit életében, és Szent Domonkos életében, noha mind a' két kézirat XVI-dik századból való, több helyeken, és mindenkor, *Mager Király* olvastatik. Második András Királynak 1214-diki oklevelében (Katona Hist. Crit. V, 118.) elő fordul *Praedium Mager* (ma *Magyarád* Arad Vármegyében) a' *Körös*vi-

zén túl. Abulfedá Arabs Irótól Büsching kiadása szerint (Magazin V. Band pag. 359.) a' mai Kaukasusi *Madscharvár* düledékei *humavtze* mellett *Ku-Mager* (Kun-Mager, Huma-Mager?), Klaproth és Hammer híres Tudós férfiak szerint pedig (Klaproth's Reise in den Kaukasus I. 434.) *Ku-Madscher* névvel említettnek. A' Liber Conformitatum vitae S. Francisci ad vitam Jesu Christi nevű Könyvben foglalt Barát Klastrom Lajstromban, mely 1385. felé készült, a' Kaukasusi *Madscharvár* (edit. Bonon. 1590. fol. min. fol. 164. col. 2.) „Locus de MAGER“ név alatt jő elő. Ezek után nem mondhatni, hogy a' *Mager* név illy sok és különböző íróktól tudatlanságból íratott.

§. 77.

Ellenben a' Magyar Nemzeti Museumnak 1307-diki óklevelében, mely a' Nitrai Káptalanból adatott ki, a' Posony Vármegyei *Magyarád*, vagy *Magyarka* falu „Terra *Magarad*“ nevet visel. Tek. Kálóczy Sándor Győr Vármegyei Szolga Bíró Urnak 1367-diki óklevelében Tsalóközi *Egyházas Magyar* falu neve „de *Magyar Ecclesiastica*“ néven fordul elő. Ugyan ezen Barátomnak 1379-diki óklevelében a' fent említett falu „in villa *Magyar*“ néven olvastatik. Ismét ezen Urnak 1383-diki óklevelében ezen szovak: „in praefata possessione *Eghazas Magyar*“ találtatnak. Mátyás Királynak 1475-diki óklevele (Benkő Imago Nationis Siculicae. Cibinii 1791. 8. pag. 50 — 53.) „Blasius *Magiar* de Mera“ nevet foglal magában. Hasonlóképen az Ásiai *Magyar város* is a' Caucasusnál a' Peutinger Táblában (Tabula VIII. sub c.) *Macara*, az Anonymus Ravennásnál a' *Nagy* és *Kis Madschar* Caucasusi város — mert Klaproth szerint két város volt illyen nevezetű — (Lib. IV. cap. 3.) *Machara* és

és *Machare* néven említettik. A' *Derbendi* Históriaban (Derbend-nameh) Klaprothnak többször fel hoztam könyvében (Reise I, 430.) olvastatik : „Statthalter von KITSCHI (Klein) *Madshar*, und den Statthaltern von *Ulu* (Gross) *Madshar*.“ Egy Nógai Tatár nyelven íratott Tatár Históriaban (Klaproth Reise I. 431—433.) találom : „Jaick Chan's Wohnung war *Madshar*.“ — *Abulghasi Bahadur Chán* Tatár Históriajában is (Klaproth Reise I, 430. — 431. — — de a' Német Fordításban csak a' *Magyar Nemzet*, nem pedig e' *Város*, neve jöelő) Caucasusi *Madshar* városról említés tétetik. Sok ilyen példákat lehet, sött kell, utóbb a' XII. és XIII. századi óklevelékből öszve szedni, mert érdemes a'ra Nemzetünk neve, hogy a'nak *változásai* a' leírásban figyelmetesen feljegyeztessenek.

78.

Nem lehet a' *Magyar* névből elérteni e' szó jelentését, de a' *Mager* névben, ha a' nyelv tudós esmérete fény sugárt ereszt előnkbe, könyű megérteni, mit tészen a' *Magyar* nevezet. Hogy *MAG* a'nyi, mint a' Latán *SEMEN*, azt tudja kiki; hogy *ER-EK*, *ER-SZ*, *ER*, hajdan a'nyit tett, mint a' Latán *PRODVCO*, *PRODVCIS*, *PRODVCIT*, azt a' ki ovúlt *igének* mindennapi keletben forgó *ER-Ö = PRODVCENS = VIS* Participiuma, és a' tőle származott *ER-ED*, *ER-ESZ*, *ER-ESZ-T* ágozatok minden kétségen kívül tészik. *MAGER* tehát név formában *SEMEN* *PRODVCENS*, az az: *AGRICOLA* Szitya. Csak az a' *Mager* és a' *Magar* formák között, a' mi a' *hat-szer* meg *hat-szor*, *jó-ben* meg *jó-ban*, *ház-nek* meg *ház-nak*, *tűz-nál* meg *tűz-nél*, *vár-tól* meg *vár-tól*, *rák-ész* meg *rák-ász*, *kut-be*, meg *kut-ba*, *villá-vel* meg *villá-val* között a' kü-

lönhség. Ha azt kérdeném tőletek, mit jelent az *Üd-nep*, és *Nep-est-ig* szóban a' *Nep* szó, úgy-e a' *Nap* szóból magyaráznátok kérdésemet? A' *Palótz* Nyelv tehát az *Értelmességnek* nyelve; a' *Magyar* a' *Kellemes Hangzaté*. A'kor tudnók nyelvünket, ha *mind a' kettőt* esmérnök. A' *Magyar* tehát a' *Magyar* Nyelv szova; a' *Mager* pedig a' régiebb *Palótz* és *Kún* Nyelvé. Az *Y* betű a' később *kori* vagy később *koru* *MAG-l* és *MAG-U* (SEMENTIS) bővülésből eredett, a' mit *tudósan* itt most *hoszi* vagy *hoszu* volna kifejezni. Minden esetre bizonyossá tehetlek benneteket, hogy a' meg fejtésre a' *Sidó Quiescens Vau Vau*, *Vau-ra*, mellyel egy munkás Hazánkfia régen kínálgat bennünket, semmi szükségünk. Legjobb *Vau* a' *nyelv története*. E'ből minden szóamat meg bizonyíthatom.

79.

De megbizonyíthatom magyarázatomat a' Történetírókból is. Midőn a' régi *Beszprém várba*, az az: *Brecisburgba*, vagy is *Posonvárba* (tsak itt lehetett elmenetelkor a' meg indulás előtt *Dunavizével* a' palatzkokat megtölteni, és nem a' *mai Beszprém*ben) *Svatopluchoz* küldetett *Követség* (nintsenek-e világos említések a' Magyar *Höveltségekről* a' *Frantzia* és *Német Évkönyvekben* már a' *Vezérek* alatt?) leírja *Michovi Mátyás* (*Libro I. cap. 14. apud Pistorium in Scriptoribus Rerum Polonicarum. Basileae 1582. fol. Tom. I. pag. 136.*) így fejezi ki magát: „*Quod Rex Suyatoplug concessit: aestimabat enim AGRICOLAS fore, tamquam hospites aliquidpiam terrae pro cultura exposcere.*“ — *Bonfinius* (*Rer. Ung. Dec. I. Libro IX. edit. Lipsiensis Anni 1771. pag. 135.*) így adja elő az előbbi sorokat: „*Suathes ratus nil sibi commodius accidere potuisse, quam regionem*

feracissimam, exhaustamque incolis, ab *Ungaris*, quam *Rusticam Gentem* esse opinabatur, instantissime postulari.“ — A' régi Képes Krónikában is (Parte II. cap. 3. apud Schwandtnerum in SS. Rer. Hung. edit. Vien. fol. Tom. I. pag. 82.) ezek olvastatnak: „Haec audiens Zwatapolug, gavisus est gaudio magno. Putabat enim illos esse *Rusticos*, et venire, vt *terram* eius *colerent*.“ A' Szilágysági *Cháthy Demethernek* „*Emlekezzünk Régiekről*“ kezdetű Énekében (Révai Miklós Elegyes Versei. Posenban 1787. 8. pag. 279.) ime' Mohátsi veszedelem után készült sor: „Mert azokat *Röz Népnek* (nem Kész Nép) véle „hasonlóképen a' *Földmívelésre* tzeloz. — De nem a' *Földmívelés*-e most is a' *Magyarnak* fő foglalatossága szinte úgy, mint a' Herodotus *Aroter* vagy *Georgius* Szityáinak, kik *Gabondval* kereskedést folytattak? Pedig a' vén Római Cátó azt mondja öseiről: „Et virum bonum cum laudabant, ita laudabant, *Bonum Agricolam, bonumque Colonum*. Amplissime laudari existimabatur, qui ita laudabatur“ — Azt, hogy a' Földmívelés a' régi írók szerint egyenesen Szitya tálmány, elég érteni.

80.

Hát Codinus György Görög Író (Georgii Codini Curopalatae De officiis Magnae Ecclesiae et Aulae Constantinopolitanae. Parisiis 1648. fol. In Not. Graec. Episcopatum. pag. 405.) nem erősi-ti-e magyarázatomat, midőn ezeket írja: „Syrmum, nunc Hungaria et Stridon: quondam vero *Hungari* GEPIDES (Γῆπαίδες) vocabantur.“? — Stritter János (Memoriae Popul. Tom. I. Petropoli 1771. pag. 365.) böltsen feljegyzette: „Γῆπαίδων. Byzantini hanc gentem vel Γῆπαίδας vocant, vel Γῆπιδας vel etiam Γῆπιδας.“ A' Γῆ vagy Γῆ *Földet*, a' Παίδεια nem tsak *gyermek nevelést*, ha-

4 *

nem Theophrastus szerént még *egyebeken* kívül (p. o. *peritia*, *disciplina*, *castigatio*, *eruditio*, *sapientia*, *scientia* és a' t.) *plánta termesztést* és *nevelést* téssen. Sőt Plutarchusnál *Földművelést* is jelent. A' *Gepida* szó tehát a'nyi, mint *Földművelő*, az az: *Agricola*. Nem eszméretlen előttem Jordánes magyarázata; nem az is, hogy mostanig a' Gepidákat *Német Népnek*, vagy is *Gothusoknak* (?) tartották: De mit nyomnak ezek, ha a' Chronicon Paschale Írója (Chronicon Paschale. Parisiis. 1688. fol. pag. 317.) beszéli: „Attilas ex *Gepidis* (Γηπαίδων) Hunnis ortus“? Hiszen az egész régi Magyar Írói Sereg Attilát a' Magyar Nemzethez számlálta, 's különösen Kezei Simon a' XIII-dik században még a' Magyar *Érd* Nemzetséget is különösen megtudta nevezni; melyből Attila származott. Hát az egész Görög, Latán, Örmény 's a' t. Régiség nem a' mellett áll-e, hogy *Magyar=Agricola*? Tsak hogy a' *Szitya* szót, mint már említettem, hozzá kell függeszteni.

81.

Az *Agricolát* a' Görög *Geurgusnak* (Föld Munkásnak) nevezte, vagy Homérus szerént *Aroter-nak* is, az az: *Szántónak*, vagy is *Szántó*, *Vetőnek*. De mivel a' *Mezei Munkás* is *Agricola*, és *Ἀγρός*, vagy általtéve *Ἀγρος*, a'nyi, mint *Feld*, *Land*, a' Szántó Vető Mezei Embert *Agrianus* vagy *Argivus* néven is jegyezte a' Görög; a' Latán pedig *Agrestis*, *Campestris*, *Campanus* homo alatt *Földművelőt* is értett. Így a' *Χώρα*=*Land* 's a' t. szónál fogva a' *Chorasmius* szó is *Geurgus*, *Georgius* helyet használtatott. Nem *Almok* ezek, hanem a' Görög és Római Classicusoknak figyelmes olvastatásaikon épült *Igazságok*. Hol laktak az *Agrianusok*? Thucydidesből és más írokból tudhatjuk. Ezen vidékről Plinius Máior

(Hist. Nat. L. IV. cap. 11. edit. Hard. T. I. pag. 204—205.) írja: „Totum eum tractum *Scythae Aroteres* cognominati tenuere.“ — A' Caucasusi *Georgusokról* Plinius Máior (Hist. Nat. Lib. VI. cap. 12. pag. 310.) így beszél: „Ultra eos planetiam *Scythae*, *Cimmerii*, *Cissianthi*, *GEORGI*, et *Amazonum gens*.“ Ugyan ő (Lib. VI. cap. 13. pag. 311.) valamivel alább beszéli: „Supra maritimaeus *Udinorumque gentem*, *Sarmatae*, *Utidorsi*, *AROTERES* praetenduntur, quorum a tergo *INDICATAE IAM* (Lib. VI. cap. 12.) *Amazones Sauromatides*.“ Ki nem vészi észre, hogy a' *Georgusok* meg az *Aroterese*k egy Nemzetet tettek, és egy helyen laktak?

82.

Ezekről a' Caucasusi Szityákról Arriánus megént más néven, de csak egy népről, ír. „Eodem fere tempore (úgy mond Lib. IV. cap. 15.) etiam *Pharasmanes CHORASMIORVM* Rex ad *Alexandrum* venerat cum equitibus MD. qui se *FINITIMVM COLCHORVM GENTI* et *MVLIERIBVS AMAZONIBVS ESSE* dicebat: et si *Alexander* in *Colchos* et *Amazonas* profectus *Gentes EVXINO PONTO* illic *VICINAS* subigere in animo haberet, se et *ducem itineris fore*, *OMNIAQVE EXERCITVI NECESSARIA* (Gabonát és Élelmet) *SVPEDITATVRVM* pollicebatur.“ — „Deinde *Pharasmane* collaudato, *IPSOQVE* in *AMICITIAM* et *SOCIETATEM* recepto, sibi quidem tum commodum non esse dixit in *Pontum* proficisci.“ — Ugy-e itt a' Caucasusi *Georgiáról*, vagy is *Magyar Országról* emlekezik a' hiteles Történetíró? Érteni fogjátok tehát *Kezai Simon*nak ime sorait: „Iste igitur *Chaba* filius *Ethelae* est legitimus, ex filia *Honorii Imperatoris Graecorum* genitus, cui *Edemen* et *Ed* filii

sui sunt vocati. *Edemen* autem, cum Hungari in Pannoniam *secundario sunt reversi*, cum **MAXIMA** **FAMILIA** Patris sui, et **MATRIS** introiuit. **NAM** **MATER** eius de **COROSMINIS** *orta* erat.“ Chabának tehát *Magyar* Felesége volt, 's innend jöttek ki *Magyar* Országból, az az: *Chorasmidből* a' Magyar Nemzet ide költözésekor *Edemen* nevű fiának *Rokonai* és *Népségei*.

83.

Volt épen azon tájon, hová a' Peutinger Tábla *Maxerokat*, Plinius pedig és egyéb írók *Maxerokat*, az az: *Maszerokat* helyhez tet, túl a' Caspium Tengeren, *másik Chorasmia* is. Ezt Arriánus (Lib. IV. cap. 21.) *Choriene*, és Fejedelmét, úgy látszik, *Choriēnes* névvel jelenti. *Földmívelők* voltak-e ezen *Chorasmiusok* (Magyarok), ki tetszik Arriánusnak ime soraiból: „Sed *Choriēnes* cibaria duobus mensibus exercitui subministraturum se dixit: exque eo com meatu, qui in Petra erat, **FRUMENTVM** et **VINVM** dedit, ac **CARNES** **SALITAS** per singula tentoria: quae omnia cum dedisset, ne *decimam quidem partem* com meatu, quem eo ad obsidionem sustinendam convexerat, *exhaustam* esse dicebat. Qua de causa maiore ab Alexandro in honore est habitus, quippe qui *non tam vi, quam sua sponte* deditionem facisse videretur.“ — E'ben a' Chorasmia-ban laktak utóbb is a' Procopius 's más Görög Írók szerint egyenesen *Földmívelést* gyakorló *Euthalita Húnusok*, vagy is *Kúnok*, más néven *Törökök*; e'ben laktak a' Bársonyban született Constantinusnak *Persiamelléki*, és *Sabartoe Asphali*, (*Sabartoe*, vagy *Zapaorte* **HEGY** neve a' Caucasusi Kapúntúl, mellyen **DARA-VÁR** = **DAREIVM** *viivhatatlan erősség* építettett; **Ἀσφαλός** = *Tutus*, *Munitus*, *Securus*. Lásd: Justini

Hist. Philippicae Lib. XLI, cap. 5.) *Magyarai*; e'ben laktak azon *Magyarok*, kikről Kézai Simon írja: „SED QVIA GYGANS MENROTH VXORES ALIAS sine *Eneth* perhibetur habuisse, ex quibus absque *Hunor* et *Mogor* plures filios et filias generauit. HI SVI FILII ET EORUM POSTERITAS PERSIDE INHABITANT REGIONEM, statura et colore *Hunis* similes, TANTVM MODO PARVM DIFFERVNT IN LOQVELLA, sicut SAXONES ET THVRINGI.“

84.

Ha fenmaradtak volna azon *Évkönyvek*, melyeket *Luitprand* emleget, 's melyekből Kézai Simon vékony Könyvében *néhány darabokat*, a' nélkül, hogy azokat *értette* volna, felhoz; ha *nagyobb kiterjedést tudományt* gyűjtöttek volna (Igaza volt, bár mi érzékenyen fogadtuk is, a' Banderium nevű munka Recensensének) Magyar Íróink: Régen készen állna a' *Magyar História Nemrod első Afrikai Kiköltözésétől*, melyet említeni sem mertem, *Árpádig*. A' Babyloniai Archivumokban és Könyvtárokban (Moses Chorenensis Libro I. cap. 7. et seqq.) kereste a' Nagy Ország Pártus Fejedeleme a' maga Nemzetének, és más régi Nemzeteknek is, legrégibb történeteit; Babyloniában, és ezen túl laktak a' *Susaiak* (Equi), *Uzusok*, *Chorasaniak*, az az: *Makeraniak* 's a' t. Minden esetre a' mennyei Gondviselést én számtalanszor imádtam, hogy a' hazai kutfőknek kivesztek után is a' külföldi írókban számtalan nyomait hagyta a' régi Szitya Nemzetnek. Kézai Simonban is láthatjátok, hogy ő a' *Szász és Turringus* Nemzetek Nyelvét még *Magyar Nyelv Dialectusának* esmérte, mint a' *Persia melléki Magyaroknak nyelvüket* is. Ezért vagyon' az Erdélyi Szász Nemzet pészén még 1685-dikben Tel-

Tudós Jankovich Miklós Úr, tisztelt Barátom, gyűjteményében: „SIG. NATIONIS SAXONICE. ROM (így van) NEMZET BOLÁI.“ Ihol, a' Szászok magokat más néven hívák! Ők Szászoknak a' híres Saxo Grammaticus *Curetiájától* helytelenül hivattak. 's a' t. Nevezetes az is, hogy Abulfeda híres Arabs Író (kinek minden munkáit mostanig a' Hafniai kiadásban meg nem szerezhettem) *Meuselnék Bibliotheca Historica* nevű Könyve rövid Kivonatában (Bibl. Hist. Vol. II. P. 1. Lipsiae 1785. 8. pag. 131.) *Charezmici*, vel *Chowarezin - Schahi*, az az: Chowarezími *Sákák, Szityák*, vagy is szorosabban *Kúnok* 's a' t. néven nevezi a' régi *Chorasmiusokat*.

85

De még sinsen végök a' sok Fordításoknak. A' *Szláv Népek* is meg tették a' magokét, hogy nagyobb legyen a' különbféleség. JVRÝ, mint a' Magyaroknál *Gyuri, Gyuró, Gyurka* 's a' t. az *Oroszoknál* (*Haramsin, Geschichte des Russischen Reiches. III. Band. Riga 1823. 8 pag. 180.*) hajdan GEORGIVST teve. Nálunk is még mai napon *Swety JVR*, az az: *Szent-György, Sáros Vármegyei falu; Swety JVR* (Lipszky Repertori pag. 280.), az az: *Szent György*, hasonlóképen Posson Vármegyei Város. Hogy ne lett volna tehát GEORGIÁBÓL is JVRA, vagy JVRIA Tartomány? Gesner Konrád írja (*Mithridates. Tiguri 1555. 8. fol. 26. verso*): „GEORGIANI, vel ut a TVRCHIS vocantur, JVRIANI, non longe ab eo loco habitant, vbi GEORGOS collocant Geographi, juxta Albanos.“ — Tsak most érthetitek tehát, mit téssen azon állandó tudósítás a' *Lengyel és Orosz Írókban*, hogy a' *Magyarok* mostani lakhelyekbe *Juhrából* vagy *Juhriából*, az az: GEORGIÁBÓL jöttek ki. Ezt említi (Schwan-

dtneri SS. Rer. Hung. Tom. I. fol. pag. 49.) homályosan a' régi Magyar Krónika is, ime' szovai-
ban: „Ab orienteque (tehát nem az *éjszaki Ju-*
goriáról van szó) *Scythico Regno* JVRIANO-
RVM *Regnum*, et post haec *Tarsiam*, tandem
Mangaliam iungi.“ Azonban régiebb íróink
mindent össze zavartak, mint egy mostani ZA-
VAR FARAGÓ. Tehát JVRIA is a'nyi, mint MA-
GYARIA, az az: GEORGIA. Hogy a' *Németek*
is a' Látiumból kivándorlott CAMPANVSOKAT
saját nyelveken az ANGER = CAMPVS szótól
Angereknek hívták, azt már ki tagadhatja?

86.

Tsak most vehetitek észre azt is, hogy a'
legrégiebb időkben, mint *későbbben is*, a' MA-
GYAR, az az: GEORGIVS vagy AGRICOLA név
folyvást *névül* használtatott. Nem mondom, hogy
Halicarnassusi Dionysiusnál *Makares* Kriasus fia
volt; nem mondom, hogy Polyaenusnál *Mazares*
Cyrus (*Koros*) Királynak híres Hadi Vezére volt;
nem mondom, hogy Arriánusnál *Mazares*, *Ma-*
zaces, *Mazaeus* nevek olvastatnak; nem mon-
dom, hogy egy híres *Su chung Kian lu* nevű
Sinai Könyvben (Klaproth Beleuchtung und Wie-
derlegung des Herrn v. Schmidt. Paris 1824. 8.
pag. 47.) a' Mekrit Vezérnek egyik fia már 1200-dik
évben *Madschar* nevet viselt. Ezeket hiszitek is,
nem is, hogy egyek a' *Magyar* Nevezettel. De
azt már felnemforgathatjátok, hogy p. o: Robert
Károly Magyar Fejedelmünknek 1323-diki ókle-
velében (Horváth Petri, Commentatio de Jazygi-
bus et Cumanis. Pestini 1801. 8. pag. 92.) ezek
olvastatnak: „Zaduch filius Halhen; GEORGIVS
filius MAGYAR, et Petrus filius Chamaz.“ Ime
az Atya nevét Magyarúl, a' *hasonló nevű* fiu ne-

vét pedig Latánul tévék ki az óklevéiben! Más óklevelekben is olvashatjátok *Kereszt Név* helyett a' *Magyar* nevezetet. — Így *Kereszt Név* (Baluzii Capitularia Regum Franc. Paris. 1780. fol. Tom. II. col. 69. — — Du Chesne SS. Rer. Franc. Tom. II., 421. et 557. — — Goldasti SS. Rerum Alemannicarum. Francof. 1730. fol. Tom. II., 95. 's a' t.) már az ősz régiségben a' HVNGARIVS, HVNGAER, és HVNGER nevezet is. — — Hogy Ásia a' Kő Épületeket olly formán, mint Afrika az Agrestis Numidáknak Kő Épületeiket MAGARIA névvel emlegette; MADSHAR néven (Klaproth Reise I, 431.) nevezte, azon, úgy hiszem, a' fáradhatatlan Klaproth többé fen akadni nem fog; mint azt sem fogja csak gyanítani is, hogy valamikor a' MAGYAR NEMZET neve KŐ ÉPÜLET lehetett volna. Tsinosodásunk nyomai e' MAGÁRIÁK. Hát azok, kik a' KÜN HALMOKAT és PYRAMISOKAT emelték, nem voltak-e jó Mechanicusok? —

87.

Most vegyük már kezünkbe Horáciust, és olvassuk belőle egyik igen szép versét Lib. III. Ode 24.

„CAMPESTRES melius SCYTHAE;

Quorum plaustra vagas rite trahunt domos,
Vivunt, et rigidi Getae:

Immetata quibus iugera liberas
Fruges et Cererem ferunt,

Nec cultura placet longior annua:
Defunctumque laboribus

Aequali recreat sorta vicarius.

Illic matre carentibus

Privignis mulier temperat innocens:

Nec DOTATA regit virum
Comunx, nec nitido fidit adultero:
 Dos est magna parentium
 Virtus, et metuens alterius viri
 Certo foedere, castitas,
 Et peccare nefas, aut pretium est MORI.“

Meg esméríték Ti itt, ha nem mondom is, a' **MAGYAR SZITYÁKAT**, kiknek *tevédesből* ad Horátius *Szeheres Házaikat* Magáriák helyett; meg esméríték azoknak *adóktól ment földjeiket*; meg esméríték *Ugarait*; meg esméríték a' Magyar *Móringot*, melyet nem a' Nő nyujt a' Férjnek Római szokás szerint, hanem a' Férj ad a' Nőnek, és azért URÁVÁ leszen Feleségének; meg esméríték a' *Házasságtörés* büntetését, a' *Halált*. Tsak hogy meghalhatott a' régi Magyar Törvények szerint valaki, és mégis *Életben* maradott. *Fejét* veszhette, és még is élhetett; sőt *Felfejét* is veszhette és még is élhetett. A' régi Hazai Krónikában (Schwandtneri SS. Rer. Hung. fol. Tom. I. pag. 141.) olvasom: „Dux ALMVS seueritate Regis Stephani Minoris MEDIAM CAPITIS SVI DIMINVTIONEM passus fuerat.“ Ezt, hogy igaz, Német Országi öklevelekből meglehet bizonyítani. *Bölsőjében fekszik mostanig a' Magyar Törvény Tudomány is*. Elhinnétek szöveget, ha róla bővebben szólanék, 's hinnétek: hogy sok JVRIS VTRIVSQUE DOCTOROK igazán *Indoctusok* voltak.

Most olvassátok a' *Szitya Nyilazásról* összevetve a' Görög és Római Classicusokat, meg a' közép Századi Irókat; 's majd érteni fogjátok azt, a' mi egyedül a' *Szityáknak volt tulajdonok*.

A' hátok mege' lövést, és futva győzést értem,
 mellyhez hajdan más nemzet nem értett. **Plátó**
 (Platonis opera. Biponti 1784. 8. Vol. V. Dial.
 Laches. pag. 186.) írja: „Quemadmodum *Scythae*
dicuntur non minus fugiendo, quam insequen-
do pugnare.“ Ugyan ő (De Legibus Lib. VII.
 edit. Bip. Vol. VIII. pag. 334.) beszéli: „Haec
 ita esse *Lex Scytharum* ostendit. Non enim *si-*
nistra solum *arcum dextera sagittam* tenent, sed
utrisque similiter *ad utrumque* utuntur.“ **Virgi-**
lius (Georgic. Lib. III. v. 31.) említi:

Addam vrbes Asiae domitas, pulsumque Niphaten,
Fidentemque fuga Parthum, versisque sagit-
tis.“

Horátius (Lib. I. ode 19. v. 10—12.) írja:

„Nec patitur *Scythas*,
 Et *versis* animosum *equis*
Parthum dicere, nec quae nihil adtinent.“

Másutt ugyan **Horátius** (Libro II. ode 13. versu
 14—19.) mondja:

„Navita *Bosporum*
Poenus perhorrescit, neque ultra
Coeca timet aliunde fata;

Miles sagittas et celerem fugam
Parthi; **CATENAS** *Parthus*, et *Italum*
Robur.“

Propertiusnál (Eleg. Lib. II. eleg. X. versu 13—
 14.) látom:

„Jam negat *Euphrates equitem post terga tueri*
Parthorum, et *Crassos* se tenuisse dolet.“

Másutt (Lib. III. eleg. IX. v. 54.)

„*Parthorum astutae* **TELA REMISSA** *fugae.*“

Meg másutt (Lib. IV. eleg. 3. v. 66.) ugyan Propertiusnál:

„*Subdolus et versis increpat arcus equis.*“

89.

Ovidiusnál (Art. Amat. Lib. I. v. 209.) találhatók:

„*Tergaque Parthorum, Romanaque pectora dicam;*

Telaque ab auerso, quae iacit hostis equo.
Quid fugis, vt vincas, quid victo Parthe relinquis?

Parthe malum jam nunc Mars tuus omen habet.“

Ugyan Ovidiusnál egyébb helyeken kívül (Fastor. Lib. V. v. 580.)

„Persequitur Partha signa retenta manu.
Gens fuit et campis, et equis, et tuta sagittis;
Et circumfusus in via fluminibus.

Addiderant animos Crassorum funera Genti;

Cum periit Miles, Signaque, Duxque simul.
Signa, decus belli, Parthus Romana tenebat;

Romanaeque Aquilae signifer hostis erat.
Isque pudor mansisset adhuc, nisi fortibus armis
Caesaris Ausoniae protegerentur opes.

Ille notas veteres, et longi dedecus aevi

Sustulit, agnorum signa recepta suos.

Quid Tibi nunc solitae mitti post terga sagittae:

Quid loca, quid rapidi profuit usus equi?

Parthe refert aquilas: Victos quoque porrigis arcus,
Pignora iam nostri nulla pudoris habes.“

Seneca (Thyestes versu 381.) feljegyzette:

„Nil opus est equis;

Nil armis et inertibus

Telis, quae procul ingerit

Parthus, cum simulat fugas.“

Ugyan ő (Oedipus versu 117.) beszél:

„Cinnami silvis Arabes beatos
Vidit, et versas equitis sagittas,
Terga fallacis metuenda Parthi.“

Lucanus (Lib. I. vers. 229—230.) hasonlót mond:

„ — — — it torto Balearis verbere fundae
Ocior, et missa Parthi post terga sagitta.“

Mennyi e'féle helyeket lehetne még elő számlálni
a' régi írókból!

90.

Elljünk már a' későbbi írókat is a' *Magyarokról és Kúnokról* hasonlókat beszélni.—Böls Leo Tsászár Tacticájiban olvasom: „At in RECEPTY (Hungari) adversus persequentem hostem ARCV-BVS excellunt.“ Másutt: „Sed praeliis *eminus commissis* (mint a' *Pártusok*) magis gaudent, deinde *struendis insidiis et circuitibus*, cum scilicet protensa vtraque acie ala hostem circumvenire satagunt; tum *SIMVLATIS RECESSIBUS* et *REPENTINIS IN HOSTEM CONVERSIONIBVS*; denique *dispersis agminibus*.“ Megmásutt: „Neque enim *TURCI* (Hungari) *quemadmodum ceterae Nationes* primo praelio victae *pugnam deserunt*; verum donec viribus fracti animos non abjiciant, id vnice student, vt omnibus viis et modis hostes suos *ITERVM* aggrediantur.“ Egy Névtelen Apátur levelében (Lucae d'Acheri Spici legium. Parisiis 1723. fol. Tomo III. pag. 369—370.) melly 906-dik évben készült, találom: „*Summam virium* statuerunt in *EXERCITATIONE SAGITTARVM*, quam artem ex necessitate didicerant.“ — Luitprand (Muratorii SS. Rer. Ital. Tom. II. Parte I. pag. 434) írja: „*VERSI TERGA, SEV IN FVGAM*, directis acriter *TELIS*

plurimos sternunt.“ Ugyan ő beszéli: „Qvum Turci, sicut non incallidi, positis ex adverso insidiis FVGAM simulant. Quos dum Regis Populus, *doli ignarus*, impetu validissimo insequeretur, omni ex parte prodeunt *insidiae*, quasi *victi ipsi victores interimunt*. REX IPSE e VICTORE se VICTVM esse *miratur*.“ Otto Frisingensis (Chron. Lib. VI, cap. 10, edit. Urstisii anni 1585. pag. 123.) nagy hitelű Író állítja: VALENT autem VNGARI in *Sagittarum ictibus plurimum*, QVIBVS ETIAM DORSA VERTENTES nocere solent.“

91.

Továbbá Thurótzai régi Képes Krónikájában (Lib. II. cap. 60. pag. 150. in SS. Rer. Hung. Schwandt. Tom. I, fol.) a' *Rúnokról* mondatik: „Vnus autem ex CHVNIS nomine *Monoch*, acriter persequabatur Hungaros; quem Matthaeus, miles regius optimus, volens comprehendere, impetum fecit in illum: Ille vero, *fugiens*, *missa post tergum sagitta* pedem Matthaei transfixit.“ E' féléket ír a' Magyar Nyilazásról Philelphus leveleiben; e' féléket ír a' *maga koráról* Ens Gáspár. „Bellicosi sunt (ugy mond Rerum Hung. Coloniae 1604. 12. pag. 17.); sed equestri pugnae, quam pedestri habiliores. In acie ordines minus accurate tuentur, et in pugnam temere procurrunt, aut ruunt potius: VNDE NONNVNQVAM NON MINVS INCITATO CVRSV, QVAM VENERANT, RETRO FERVTVR.“ — 's a' t. Észre vehetitek ezekből, hogy én a' PÁRTUS SZITYA Nemzet *Maradékainak* tartom a' *Magyarokat*, 's különösen *Georgiából* vezetem ki *Árpádot*. Ezekről is írta Lucanus Lib. VIII, v. 428.

„Et si Thessalia bellum civile peractum est,
Ad Parthos, qui vicit, eat. *Gens unica mundi*
est,

De qua Caesareis possim gaudere triumphis.“

Nem bámulásra méltó dolog tehát, hogy a' *Georgiai Históriának régiebb része* (Klaproth Reise II. pag. 92. et seqq.) *Pártus Historia*. De ez nem a' *mostani Georgiaiakat*, hanem az innend *utóbb kiköltözött Magyarokat* illeti. Azonban tudni szükséges, hogy *Georgia (Magyar Ország)* még maga az *egész Pártus Nemzetet* ki nem meríti. Voltak *Pártus Kúnok* is. 's a' t. Ezernyi köszönet a' nagy tudományu *Klaprothnak* buzgó fáradozásiért!

§. 92.

A' ki még bővebben meg akar győződni állításomról, vesse öszve Bölts Leo Tsászárnak *Tacticájában* (Meursii opera ex editione Lamii. Florentiae 1745. fol. Tomo VI.) a' *Magyarokat* illető helyet Lucánusnak ime soraival *Libro VIII. v. 368. seqq.*

„Parthus per Medica rura,
Sarmaticos inter campos, effusaque plano
Tigridis arva solo, nulli superabilis hosti est
Libertate fugae: sed non, ubi terra tumebit,
Aspera conscendet montis iuga; nec per opacas
Bella geret tenebras incerto debilis arcu,
Nec franget nando violenti vorticis amnem,
Nec tota in pugna perfusus sanguine membra
Exiget aestivum calido sub pulvere solem.
Non aries illis, non ulla est machina belli:
Haud fossas implere valent: Parthoque sequenti
Murus erit, quodcunque potest obstare sagittae.
Pugna levis, bellumque fugax, turmaeqve va-
gantes,

Et

Et melior *cessisse* loco , quam *pellere* miles.
 Illita tela dolis , nec Martem *cominus* vnquam
 Ausa pati virtus , sed *longe* tendere nervos ,
 Et , quo ferre velint , *permittere* vulnera ventis.
Ensis habet vires , et gens quaecunque virorum est ,
 Bella gerit gladiis.“

Tapasztalni fogja , hogy egy Nemzetről , a' régi *Magyarról* , foly a' beszéd. Tsak hogy a'ra is figyelmezzon , hogy a' Poéta *mindent* elmondani nem tartozott ; hogy a' Magyar Nemzet a' régiségnek köz vallástétele szerént a' Szitya Népek között *legtsinosodottabb* volt ; hogy Lucánus és Bölts Leo között századok folytak. 's a' t. Leónál p. o. már ezt is olvassuk : „Armantur vero *frameis* , LORICIS , arcubus , HASTIS ; quare complures eorum duplicia in praeliis arma gestant , humeris quidem hastas ferunt , arcum vero tenent manibus , et tam hoc , quam illis pro occurrentis necessitatis ratione vtuntur. *Non modo vero ipsi armis tecti sunt , sed equorum etiam , quibus nobiliores vehuntur , anteriores partes aut ferro , aut denso centunculo muniunt.*“ De ezekből némellyeket már az *Augustus* korából fenmaradt *pénzeken* is láthatni.

93.

Méltó öszve hasonlitani Bölts Leo (Arszlán , Oroszlán) Tsászárnak Tactikáját , melyet a' Magyarok inkább a' szorgalmas *Kollár* kiadásából (Amoenitates Historiae Jurisque Publici Regni Hungariae. Vindob. 1783. 8. Vol. I. pag. 21—43.) esmérnek , *Trogus Pompejus* leírásával , melyet ez a' *Pártusokról* Justinusnál (Libro XLI. cap. 2. et 3.) fenhagyott. — Még méltóbb *Regino* Krónikájának (Joannis Pistorii, Scriptores Rer. German. Ratisbonae 1726. f. Vol I., pag. 90.) *Magyarait* , egye-

nesen Atyáinkat, *Justinus* Pártusaival öszve vetni. Így ír e' két író :

Justinus

Pártusairól

„Cominus in acie praeliari aut obsessas expugnare vrbes nesciunt. Pugnant autem procurentibus equis, aut terga dantibus; saepe etiam fugam simulant, vt incautiores adversum vulnera insequentes habeant. (Signum in praelio non tuba, sed tympano datur.) Nec pugnare diu possunt; ceterum intolerandi forent, si quantus his impetus est, vis tanta et perseverantia esset. Plerumque in ipso ardore certaminis praelia deserunt, ac paulo post pugnam ex fuga repetunt, ut, cum maxime vicisse te putes, tunc tibi discrimen subeundum sit. (Munimentum *ipsis equisque* LORICAE plumatae sunt, quae vtrumque toto corpore tegunt. Auri argenteque nullus, nisi in armis, usus.)“

Regino

Magyarairól

„Cominus enim in acie praeliari, aut obsessas expugnare vrbes nesciunt. Pugnant autem procurentibus equis, aut terga dantibus, saepe etiam fugam simulant, nec pugnare diu possunt. Caeterum intolerandi forent, si quantus est impetus (SZALMA TÜZ), vis tanta et perseverantia esset. Plerumque in ipso ardore certaminis praelia deserunt, ac paulo post pugnam ex Fuga repetunt, vt cum maxime vicisse te putes, tunc tibi discrimen subeundum sit. (Quorum pugna quo ceteris gentibus inusitatio, eo et periculosior. Inter *horum* et *Britonum* conflictum hoc unum interest, quod illi *missilibus*, isti *sagittis* vtuntur.)“

Alább így ír ismét mind a' két régi Író :

Justinus

Pártusairól

„(Vxores dulcedine variae libidinis singuli plures habent; nec vlla delicta ADVLTERIO gravius vindicant. Quamobrem feminis non convivia tantum virorum, verum etiam conspectum interdiciunt.) Carne nonnisi venatibus quaesita vescuntur. EQVIS omni tempore vectantur; illis bella, illis convivia, illis publica ac privata officia obeunt; super illos. (*equos*) ire, consistere, mercari, colloqui. Hoc denique discrimen inter servos liberosque est, quod servi pedibus, liberi nonnisi equis incedunt. — — — — Ingentia Genti tumida, seditiosa, fraudulenta, procacia; quippe violentiam viris, mansuetudinem mulieribus assignant. Semper aut in externos aut domesticos motus inquieti; natura ta-

Regino

Magyarairól

„Vivunt non hominum sed belluarum more. Carnibus, *ut fama est*, crudis vescuntur. (Sangvinem bibunt, corda hominum, quos capiunt, particulatim dividentes, veluti pro remedio devorant. Nulla miseratione flectuntur, nullis pietatis visceribus commoventur. Capillum vsque ad cutem ferro cedunt. Super illos (*Equos?*) ire, meditari, consistere ac colloqui solent. Liberos ac servos suos equitare, ac sagittare magna industria docent. (*Justinus* jóval *felebb* mondotta: „Servos pari ac liberos sitos cura habent; et equitare ac sagittare magna industria docent.“) Ingentia illis tumida, seditiosa, fraudulenta, praecocia (?). Quippe eandem ferocitatem feminis, quam viris adsignant. Semper

<p>citi; ad faciendum quam ad dicendum promtio- res. " etc.</p>	<p>in externos aut domesti- cos motus inquieti, na- tura taciti, ad faciendum, quam ad dicendum pro- niores. " etc.</p>
---	---

Látjátok, e'hel! szemeitekkel, hogy *Regino* szóról szóra *Magyarai* helyett *Justinusnak* halhatatlan hirü *Pártusait* írta le; látjátok, hogy Bölts Leo, Justinus, és Regino egy *Nemzetről* szólanak; látjátok, hogy néhol Justinus sorait Reginóból; néhol pedig Regino sorait Justinusból kell megigazítani. De néha mind a' kettőt ismét más hiteles írókból is vagy *pótolni*, vagy különösen Regino tévedését *igazítani* kelletik. Ha meg esmérítek (ki ne esmerné meg?) Regino Magyaraiiban a' *Magyar Characternak* több szép és gyenge oldalait, meg kell esmérnetek Regino soraiiban a' *Magyarnak* igazi *Pártus Eredetét* is.

95.

Emlitsem-e ezek után a' *Pártus* és *Magyar* vállnak közös *ekességét*, a' PARDUTZ BÖRT? Emlitsem-e, hogy valamint a' *Pártus* a' Nagy *Arszág* Fejedelmétől *Királyait* állandóan *Arszág* vagy *Ország* (Arsac) néven hívta, úgy a' régi *Magyar* is Fejedelmét *Ország*-nak, és kormányát *Országlás*-nak nevezte? Még ma is az *Ország* *Birája* nem *Judex Curiae* REGNI, hanem *Judex Curiae* REGIS; és az *Ország* *Ut* = *Via Regia*. — Emlitsem-e a' régi *Pártusnak* és régi *Magyarnak* közös *vas Pántzélos Hadi Öltözetét*? Emlitsem-e a' *Szitya*, *Magyar*, és *Kún* esküvésben a' közös *Vérontást*? Emlitsem-e, hogy valamint Sambucus a' *Magyarokat* némelly helyen még *Pártusoknak* nevezi, úgy hajdan több igen nagy hitelü Írók a' *Kúnokat* is hasonlóképen

Pártusoknak nevezék? Emlitsem-e, hogy a' *Pártus Pénzek*en feltalálhatni a' *Magyar Öltözetet*? Emlitsem-e a' *Pileatus Pártusokat*, és hasonlóképen *Pileatus Kúnokat*? Nem — — én mind ezeket most e' rövid Rajzolatban elhallgatom, hanem inkább a'ra tészlek figyelmetesekké beneteket: hogy a'kor, midőn *Georgiában* a' hatalmas *Sassanida Persa* fejedelmi házból eredő Királyok uralkodtak, a' *Sassanidáknak* pénzeiken *Magyar Ország* régiebb *Vértének Folyó Vizei*, ha tsak engemet a' többféle hív réztáblák meg nem tsalnak, folyvást szemléltetnek.

96.

Jeles dolog az is, hogy *Georgia* régiebb *Évkönyveiben* is (Klaproth Reise II, 108, 110, 116.) az ott lakó *Pártusok* egyszer'smind *Gygán-sok* voltak. Előfordulnak ezen *Évkönyvekben* több helyeken az *Osusok*, *Kazárok*, *Pacinaciták*, *Zitsiek*. Emlittetnek benek (II, 71.) a' *Nebrod Babyloniai Király* igáját lerázó *Hét Testvérek*, hihetőképén *Hét Szitya Nemzetségek*. Monda-tik ezekben (II, 100.), hogy a' *Georgiaiak hat szakaszra* voltak felosztatva. Az első'tevék az *Erisztavik* (Volkshäupter, Satrapen), a' másodikat a' *Hertzegek* (Fürsten), a' harmadikat a' *Nemesek* (Edelleute), a' negyediket a' *Kereskedők* (Polgárok?), az ötödiket a' *Királyi*, *Hertzegi*, és *Nemesi Szolgák* (Servi Conditionarii), a' hatodikat a' *Parasztok*. Voltak a' *Pártusoknál* már hajdan az *Örmény Írók* szerint *Fő Udvari Szolgálatok* is, az az *Baronátusok*. De a' *Georgiai* és *Pártus* *Históriában* találtató *Nevek* is sokszor egészen *egyek* a' régiebb *Magyar Oklevelekben* találtató *Nevekkel*, a' mit mindenki olly hamar, mint én, észre nem vehet. Pedig ezen *Georgiai Históriák* még sok helyen igazittatásokat, 's bővittetéseket

méltán kívánnak, 's különösen az Örmény, és Arabs meg Persa Kutfökből nagy gyarapodást nyerhetnek idővel. Azt, hogy a' *Caucasusi Táj abroszán* (Vater, Allgemeines Archiv für Ethnographie und Linguistik. I. Band. Weimar 1808. 8. p. 34.) ma is előjönnek az *Avarok*, *Ossetek* (Osusok), *Kunságiak*, 's hajdan *Klaproth* szerint (Asia Polyglotta. Paris. 1823. 4. pag. 87.) előjöttek a' *Jászok* is, méltó észre venni. Sőt a' Névtelen Örmény Geographusnál (Moses Chorenensis, edit. cit. pag. 356.) találtató GVDAMACARII (Guda-Macarii?) nemzetségi név, mely *Saint-Martin*-nál (Mémoires sur l'Arménie. Tom. II. Paris. 1819. pag. 357.) frantziáson KOVDAMAGAR, a' tudós *Klaproth* abroszán (Reise II, pag. 301. Tab. II.) GVDA-MAQARI formában most is olvasható. A' Bosniai KVDVGEREK (Kud-Ugerek?), ha tsak a' szorgalmas *Ruminak* a' Bosniai Magyarokról közlött tudósítása újabban meg nem valósodik, szemünk láttára más nyelvű néppé átalváltak.

97.

Még egy tárgy foglaltatik a' *Georgiai Évkönyvekben*, mely figyelmünket különösen magára vonhatja. A' *Thargamosz* nevű híres Férfiat értem, kitől a' *Georgiaiak* magokat származtatják az *Örményekkel együtt*. Móses Chorenensis (Cit. Edit. pag. 12.) e' *Thargamosz*-t kevés különbözéssel *Thorgomus* néven említi. Ha e' *Thargamosz* vagy *Thorgomus* származatát *Jáfet-től* a' Georgiai és Örmény Írók szerint össze vetjük a' felette nagy hitelű Móses Könyveivel Genesis X, v. 2—4., azonnal észre vesszük: hogy *Thargamosz* vagy *Thorgomus* egy *Név* Mósesnek *Thogorma* nevével. Azonban Mósesnek *Thogarma* vagy *Thogorma* neve (Michaelis, Spicilegium Geographiae Hebraeorum Exterae. Goettingae 1769. 4. Part. I,

pag. 67—78.) *Thorgama*, Θέργαμα, 's a' t. formában is találhatók, mint az *Ezechielnek* (XXVII, 14. és XXXVIII, 6.) *Domus THOGARMA* kifejezése helyett THVRGAM, Θέργαβα, Θέργαμα 's a' t. is olvastatik. *Bochart Samu*, igen nagy olvasásu tudós férfi, szerént *Ezechiel soraiban* (Geographia Sacra. Lugd. Batav. 1707. fol. col. 176.) *Thogarmának Georgia* neveztetett. Ezt vélhette sokkal előbb (Liber COSRI. Basileae. 1600. 4. Praef.) Rabbi Petachja Sidó Író utazása szerént a' híres *Buxtorf János* is. A' nagy tudományu *Michaelis János*, kinek nevét a'kor is tisztelettel említem, midőn véleményét el nem fogadhatom, nem tudta maga magát, úgy szólván, elhatározni, ha *Thogorma* név alatt a' *Törököket*, vagy inkább *Örményeket* értse-e? — Közel sem tartom olyan-nak magamat, hogy a' nagy hírű Sidó Nyelv Tanítók között *Bíróságot* viselhessek, de szemérmes artzával kimondom még is e' dologról véleményemet.

98.

El nem hitethetem magammal, hogy *Móses-nél* Genes. X. v. 1 — 32. minden *Névben* a' tudós *Michaelis* magyarázata szerént *Nemzetségi Nevet* kellessék keresni. Ha mindet Írót, a' mi kétséget sem szenved, magából leghelyesebben lehet magyarázni, úgy *Móses*, ki világosan megkülönbözteti a' *Személy Neveket* a' régi *Nemzetek* vagy *Országok* neveiktől, *Michaelis* gondolkodása szerént helytelenül magyaráztatik. — Midőn *Móses* p. o. Genes. X., v. 7. írja: „*Filii Chus: Saba et Hevila, et Sabatha, et Regma, et Sabatacha. Filii Regma: Saba et Dadan.*“ a' kor egyedül *Férfi Nevekről* ír, 's helyesen írja Genes. X. v. 25—28. hogy *Jectánnak* is volt *Saba* nevű fia. Másutt is helyesen tulajdonit (Ge-

nes. X., v. 11.) *Chámnak* későbbben *Assur* nevű *maradékot*, 's helyesen ad mind a' mellett *Semnek* is egy *Assur* nevű *Fiat*. — Ellenben, midőn (Genes. X., v. 10.) írja: „Fuit autem principium Regni ejus (Nemrödi) *Babylon et Arach, et Achad, et Chalanne*, in terra *Sennaar*“ szembetünő: hogy itt nem *Ferfu Nevekről*, hanem *Országokról* beszél. 's a' t. Így tehát *Móses Thogorma* nevéből nem lehet *Nemzet*, vagy *Ország* nevét faragni; mint nem lehet az *Ezechiel Domus Thogorma* kifejezéséből is *Ország* Nevét (valamelly *város* vagy *salu* neve helyett) következtetni. Ki is merné mondani, hogy (Ezech. XLVII., v. 16.) *Domus Tichon* = *Tihany Háza* valamelly *Tihany Országot* vagy *Tihany Nemzetet* tenne? Innend továbbá az is világos: hogy *Thogormától* eredhettek a' *Georgiaiak* és *Örmények*, és még sem eredtek Jáfet véréből *Gomernek Thogorma nevű fiától*. Bizonyos, hogy minden régi napkeleti *Férfi Név* jelentett valamit; bizonyos, hogy hajdan a' *Nemzeteknek Neveik* is mind jelentők voltak: De mind e' mellett épen nem lehet vitatni, hogy a' *Nemzeteknek Neveiket*, melyekhez *hasonlók* *Móses Nemzetségi Táblájában* találtatnak, e' *Nemzetségi Táblákból* kellene és lehetne lehozni. Más az, midőn *Móses*, mint p. o. a' *Chamitákkal* térszen, a' *Nemzetsegeknek* egyenesen *Eredeteket* fejtegeti. Itt, ha *Szent Író* nem volna is, a' legnagyobb hitelt érdemelheti.

99.

De nem ezekre télelozok én, midőn a' *Thogorma* névre fordítom figyelmeteket. A' *Kazár*, vagy is *Kún Fejedelemnek igen régi Levelében* (Liber Cosri. cit. edit. praef. pag. d. 2. seqq.) találom, hogy magát „*Rex Thogarmorum*“ tzi-

mel nevezte. E'ben a' levélben olvasom: „Scito, nos esse de *Posteris Japheti* (Ez *Mese*) ex filiis *Thogarmæ ipsius filii*. (Nem jól olvasta Móses Könyvét) — Invenimus in *Libris Genealogicis* (itt kutfőre idéz, és azért igazat mondhat) *Patrum nostrorum, Thogarmam decem habuisse filios*, quorum haec fuerunt nomina: *Agijor, Tirus, Ouvar, Ugin, Bisal, Tarna, KASAR, Sanar, Balgad, SAVIR*. Nos sumus ex *Casar*, vel *Cosar*.“ Látni való: hogy itt a' *Nevek* nagyon elrontattak. Máskép adja elő e' *Neveket* (Bochart, Geogr. Sacra. cit. edit. col. 199.) *Ben — Gorion Jósef* nevű *Sidó Író*, midőn ezeket jegyzi fel: „*Thogarmæ* sunt decem familiae, scilicet *CHOZAR*, et *PATZINAC*, et *Alichanus* (Bochart helyébe tette: *Anchialus*), et *BULGARI*, et *Ragbiga* (Bochart helyébe tette: *Raguza*) et *TVRCAE*, et *BVZ* (VZ?) et *Zabuch* (Bochart helyébe tette: *Zavolch*) et *HUNGARI*, et *Tilmats* (Bochart helyébe tette: *Talmits*, és a' *Szász Országi Misniának* magyarázta). Omnes illi in Aquilone degunt, et terras suas de nominibus suis appellarunt. Habitant autem ad fluvium *Ethel*, qui est *Elatach*. Tamen *Hungari* et *Bulgari* et *Patzinacæ* habitant ad magnum fluvium *Danubium*.“ Honnand vehette e' sok igazat mondó *Sidó Író* tudományát? tsak az *Eichhornok*, *Paulusok*, *Rosenmüllerek's* a' t., nem pedig én, mondhatják meg. Nem győzőm tsudálni e' *Ben — Gorion Jósefet*. Hogy *Dalmátiában Szitya Ország* volt, az kérdést sem szenvedhet: De a' *Zavolch's* a' t. Nemzeteket nem értem.

Mósesnek *Gergesæusait* (*Magyarait*) kelene még elő állitanom, ha a' *Magyar* névnel túl nem léptem volna a' rövidségen. Nem mula-

tok sokáig e' névnél, mivel már sokan előttem észre vették: hogy *Georgius* és *Gergesaeus* egyet jelentenek. Azt mondom tehát futólag, a' mit a' *Magyar régi Öklevelekből* kiki tapasztalhat, hogy a' *György* név hajdan *Gerg* és *Gergh* formában is használtatott. Innend leve a' *Palótz Nyeluben* *Gerg-is*, a' *Magyar Nyeluben* pedig *Gerg-es* adjectivum, az az: *Georgius*. Ettől továbbá *Gergesaeus*, *Girgaschim*; ettől a' görög *Gerghitae*. 's a' t. Alig képzelhetnők, ha ma is friss példáink nem volnának, mint elrontották, forgatták, és tsigázták különbféle Nemzetek, sőt tsak egyetlen egy Nép is, az emberi Neveket. Tudjuk mi p. o. hogy *Elisabetha* = *Ersebet* = *Ersi* = *Örzse* = *Liza* = *Lizt* = *Lilla* = *Bösi* = *Böske* = *Pere* = *Persi*. 's a' t.: De hogy esmérje meg egynek e' sokféleséget a' tudós, ki bé nintsen avatva a' közönséges nyelv szokásnak minden ágazataiba? Pedig míg ilyen formán, mint e' példában látjuk, a' sokféle egyettevő neveket el nem határozzuk; míg az ilyen neveknek *Fordíttatásait* híven öszve nem szedjük és meg nem értjük: Addig *Száz* meg *Száz* Nemzeteket a' Föld nyel-el, 's nem léssen a' világnak öszve függő Története ott is, hol valóban lehetne. És ilyen gondolatok okozták, hogy, a' nagy tettekkel terhes időktől is figyelmetességre ösztönöztetvén, mindenek előtt a' *Fő Rendszabásokat* szedtem öszve, mellyek szerént a' régi *Históriát* készíteni kellett, 's azután nyultam *Nemzetünk Története*ihez. De elég légyen már a' *Magyar Nemzet nevé*ről és *eredetéről*.

101.

Még egy példát kívánok adni a' *Palotz Nyelv* használtathatásáról, de ez már a' *Lapponiai Nyelv*vel is szövetségben léssen. A' *Tárnok Mesteri* fényes hivatalnak nevét próbáljuk tsak magyaráz-

ni, ha tudjuk, a' *Palótz Nyelv* nélkül. Elfogunk bizonyosan akadni, mihelyest meggyőzetünk, hogy e' szónak nem a' *Tár* szó, hanem *Tavar* a' gyökere. Száz meg száz öklevélben váltva találjuk „Magister *Tavarnicorum* Regalium,” nem különben „Magister *Tavernicorum* Regalium.” Hid-jetek állításomnak, mert tapasztalásból beszélek. Kezai Simon ('s már előbb jóval a' Váradi Rege-strum) a' mai Fehérvármegyei *Tárnok* falút 's völ-gyet TAWARNVC néven emlegeti. Így nevezik a' régi öklevelek is. A' *Tárnok* név tehát olyan rövidítés, mint p. o. *Metszek* = *Mitteszek*; *Ettem* = *Evettem*. 's a' t. A' mai *Társzekér* is hajdan *Tárghszekér* volt. 's a' t. Történt Dolgok ezek, melyeket hiteles tanúságokkal a' *Nyelv Történe-téből* támogatni lehet. — Honnand értjük meg te-hát a' *Tavar* = *Tár* szó jelentését? Igazán meg-fogy itt tudományunk, ha tudjuk is, hogy *Roge-rius*, *Thurótz*i, és *Istvánfy* szerint a' *Taverni-cus* hajdan *Camerarius* vagy is *Thesaurarius* volt. Ellenben ha a' *Palótz* TAWER formára, melly a' *Látán* névben most is fenforog, figyelme-zünk, hamarabb szemünkbe ötlenek a' *Lapponiai Nyelv* Szókönyvében (Lexicon Lapponicum. Hol-miae 1780. 4. pag. 460.) ime' sorok: „TAWER = Thesaurus; TAWER-ATS, diminutivum.” Van nálunk is *Fi-ats*-ka, *Kul-ats*, *Gub-ats* 's a' t. ki-tsinyítő ATS forma. Azonban a' *Taver* és *Tavar* hajdan *Thesauri Productor*-t is jelenthetett, 's e'-kor *Tav* volt a' gyökér *Thesaurus* jelentéssel. 's a' t. De ez csak a'nak elhitéseére szolgáljon, a' mit felebb mondtam, hogy tudniillik az *Éjsza-ki Atyaifiságos Nyelvek* néha a' *Palótz Nyel-vet* állítják elő. Közönségesen mondhatom: hogy *Révai* halála óta a' Magyar Nyelvnek tudós *esmé-rete*, melly mindenek felett, 's főképen a' *Nyelv belső Történetén* épülhet, igen keveset ment

odább. *Tanulni* kellene a' Magyar Nyelvet azoknak is, kik *tudatlanul* *ujitanak*; azoknak is kik *tanítják* (bár úgy volna!) a' Nemzeti Nyelvet.

102.

Most állunk már ott, hol megérthetjük *Herodotusnak* (I, 57.) igen fontos helyét a' *Pelasgusokról* és azoknak *nyelvekről*. „*Jam PELASGI* (így ír a' Magyar Históriaának tiszteletre méltó *Kutatója*) *quanam lingua vsi sint*, pro certo adfirmare non possum. Sed si fas est coniecturam capere ex his, *qui etiam nunc supersunt Pelasgi*, qui supra Tyrrhenos Crestonem oppidum incolunt, qui eam terram olim, *quae nunc THESALIA vocatur*, habitaverant, finitimique per id tempus fuerant eorum, qui Dorienses hodie nominantur; item ex illis Pelasgis, qui PLACIAM et SCYLACEN in Hellesponto condiderunt, *qui cum ATHENIENSIBVS una habitaverant*; sive quae sunt alia oppida, quae nomen mutarunt: Ex his si coniecturam capere fas est, BARBARA LINGVA VSI SVNT PELASGI. (*Nem voltak tehát Görögök*). Quod si igitur eadem ratio fuit vniuersi Pelasgici generis, statuendum fuerit: *Atticum populum*, CVM SIT PELASGICI GENERIS, ex quo in Hellenum nomen transiit, simul *Linguam suam dedidicisse, et cum Hellenum lingua permutasse*. Et enim neque Crestoniatarum lingua cum ullis eorum, qui nunc circum habitant, consentit, neque PLACIANORVM; inter ipsos autem conuenit: et satis adparet, seruasse vtrosque eandem sermonis formam, quam secum attulerant, quum in has, quas nunc incolunt, regiones immigrarunt.“ Ha tudjátok, hogy a' *Plauci, Placi, Palaci, Planci, Ploci* 's a' t. nevek a' *Palótnak* nevei, értitek, hogy a' *Pelasgusok* Herodotus szerint *Palótz Nyelvet* beszéltek.

Olvassuk *Herodotusnak* (I., 104. 105.) imé sorait is: „Ibi tum *Medi* cum *Scythis* congressi, praelioque superati, Asiae Imperium amiserunt; *Scythae vero universa Asia sunt potiti*. Inde Aegyptum versus intendebant viam: sed Syriam Palaestinam ingressis occurrens Aegypti Rex Psammitichus, *muneribus precibusque effecit*, ut ulterius non progredierentur. Ubi regredientes Ascalonem venerunt, Syriae oppidum; *maxima Scytharum parte sine maleficio praetergressa*, **P a u c i** ex illis, pone sequentes, *Veneris Coelestis templum* **DESPOLIARVNT**. His autem Scythis, qui templum Ascalonis **EXSPOLIARVNT**, eorumque semper posteris, infligit dea *Θήλειαν νοῦσον* (muliebrem morbum!); ita quidem: ut etiam Scythae dicant, ob hanc causam morbo hoc laborare illos, et apud se ab aduentibus Scythicam terram conspici, quo pacto affecti sint, *quos ENAREAS Scythae adpellant*.“ Mostanig a' tudós világ, sőt a' halhatatlan érdemü **HEYNE** ís (Commentationes Societatis Regiae Scient. Göttingensis. Clas. Hist. et Phil. Tom. I. Göttingae 1770. 4. pag. 28. — 44.) azt vélte, hogy az **ENAREAS** szó *Szitya Neve* a' *prédálóktól* nyert *Betegségnek*: pedig olvashatni minden Görög Szó Könyvekben, hogy *Ἐραρ* = arma, exuviae, **SPOLIA**. — — — *Ἐραρίης* = milites, **SPOLIORM** detractores. — — — *Ἐραρίζω* = occido, armis **SPOLIO**. — — — *Ἐραρίφρος* = **SPOLIA** ferens, victor. (Lássad: Lexicon Graeco-Latinum. Apud Joannem Crispinum. M. D. LXII. fol. Tom. I. pag. 608.; és: Schneideri Griech.-Deutsch. Handwörterbuch. Leipzig. 1797. 8. I. Band. pag. 463. — 464.) A' *Σκῖσαι Ἐραρίας* tehát a'nyi, mint Scythae *Spoliatores*; mint *Pré-*

dáló Szityák. A' Palótz nevet épen így magyarázzák számos Lengyel Írók. — Mondhatnék itt a' *Philistaeus*, *Enareas Szitya*, és *Campanus* Nyavaláról valamit, de ismét elvágtnám vele a' fonalat. Most tehát inkább hallgatok.

104.

Ugy de volt-e igazán *Prédáló Szitya* nevet viselő *Szakasza* a' Szitya Nemzetnek? — Arrianus (L. IV. cap. 5. írja: „Haud multo post *Legati* a' REGE *Scytharum* ad Alexandrum veniunt, factum excusaturi: non esse ei illata arma COMMVNI totius Gentis *Scythicae* CONSILIO, sed ab iis, qui LATRONUM more (Ἀγροῦ) ex RAPTO viverent.“ Ezen Görög Szovaknak jelentéseik: Ἀγρὸς = *Räuber, Plünderer*; — Ἀγορεία = *Räuberey*; — Ἀγορευτικὸν = *Räuberrische Gesellschaft*; — Ἀγορεύω = *Rauben, Plündern*, 's a' t. régen esmértetnek. Ha tehát ezeket mondanám: *Scythae Laestrygones, Pelasgi Laestrygones, Scythae Enareas, Palótz Szityák, Palótz Pelasgusok* 's a' t. egyet mondanék. Ott vagynak az *Odyssédnak* (X. 80. seqq.) Olasz Országi *Laestrygonesei*, hol nem messze az *Odyssédnak* (XII., 60, 61,) Olasz Országi *Planctái* (mi az a' *Petrae Errantes*?) laktak. Ezen környék mellett volt *Virgiliusnak* is (Aen. IX, 716.) INARIME, helyesebben ENARIA és ENARIME helye. Az *Iliásnak* (II., 783.) Εἰς Ἀρηίους szavait is *Enarime* vagy *Enareas*-nak kell megigazítani. Így lasanként (mert minden idővel érik) érteni fogjuk Homerusnak több mostanig nem értett helyeit, 's elhiszszük: hogy Homerus *Planctái* és Herodótus *Placusai* valóban *Palótz Szityák*, vagy is *Palótz Pelasgusok*, az az: *Palótz Pártusok* voltak. Elhiszszük: hogy

a' *Pelasgusok* kétségen kívül Palótz Nyelvet (és nem Görögül) beszéltek.

105.

Ne véljétek mindazonáltal, hogy a' mi *Palótz* véreink olly értelemben voltak volna *Rablók*, *Prédálók*, vagy talán épen *Gyilkosok*, mint sokan gondolni hajlandók. Most is, hajdan is, a' *Prédálás* nem szokatlan a' *Katonák* között. Ellenben *Bela Király* névtelen Jegyzője (cap. 1. Schwandtneri SS. Rer. Hung. edit. Vien. fol. Tom. I. pag. 4.) így ír a' régi *Magyarokról*: „Quando enim *Scythici* victoriam habebant, nihil de PRAEDA volebant, vt moderni de posteris suis, sed tantum modo LAVDEM exinde quaerebant.“ — Ezt írja *Böls Leo Görög Fejedelem* is *Tacticájában* (Kollár op. cit. pag. 33.) *Atyáinkról*: „Posteaquam vero hostes suos in fugam verterint, omni alia cura deposita, tergis eorum assidue inhaerent, tota mente animoque in persequendis defixi. NEQVE ENIM, QVEMADMODUM ROMANI, CETERAEQVE NATIONES, SATIS ILLIS EST moderate insequi, ET FUGIENTIVM OPES DIRIPERE; verum tamdiu illis incumbunt, donec internecione deleant: quem in finem omni arte, conatuque vtuntur.“ Illyen bizonyoságtétel a' tudós és szövetséges Görög *Tsászárszájából* agyon ver ezer meg ezer klastrom falai között lakó tudatlan régi *Barát Író*t, kik *Atyáinkat az Emberi Nemzet Sepredékének festették* a' nélkül, hogy őket *esmérték* volna. A' *Palótz törvény* nem volt illyen kemény, hanem megengedte *vizsgálni* ütközet után, 's alatt is, az *Ellenség Sajátát*. Itt fekszik a' *PRÉDÁLO*, vagy is *PALÓTZ* névnek igazi feneke. A' *Magyar* nem *prédált*, hanem mai szólás mód szerint *REQVIRALT*. De volt még is a'nyi esze,

hogy a' *Kintset* (ezt most is *mindegyik ellen-ség* elvinné) meg nem vetette.

106.

Számtalanszor hallottuk mi iskoláinkban, olvastuk könyveinkben, hogy *Atyáink prédálni jártak Európának különbféle országaiba*, holott a' fen maradtott kevés Irókból is meglehet bizonyítani: hogy *ők soha el nem hagyták Hazájokat*, ha tsak vagy mint *szövetségesek* más külföldi Nemzetektől *meg nem hívatlak*; vagy pedig mint *megbántatott Felek* (p. o. ha megtagadták tőlök a' *kikötött adót*) tórlani nem mentek a' Sérelmeket. Számtalanszor hallottuk Oskoláinkban, olvastuk könyveinkben, hogy *nyers hust ettek Atyáink*; hogy *pásztorok*, hogy *halászok*, hogy *vadászok* voltak Atyáink. Igaz, *még itták szükségben a' Ló és Tehén Tejet*, de épen ezért őket *Éhséggel* nem igen lehetett az *Ellenfélnek* gyötreni. „*Comitatur eos* (így ír Bölts Leo Görög Tsászár, op. cit. pag. 29.) *animalium magna multitudo*, EQVORVM, EQVARVMQVE, item BOVM ac VACCARVM ARMENTA, tum ESCAE, tum LACTIS POTVS causa, simul etiam *ut Frequentiae Amplitudinisque Castrorum speciem praebeant.*“ *Vadásztak* is első gyermekségektől fogva, mivel a' *Nyilazás Fő Mestereinek* állandó *gyakorlásban* kellett élniek a' háboru esetére. *Halat* is ehettek, de hiszen mi is megeszszük, 's más *Nemzetek* is megeszik, a' *Halas Ételeket*. Azonban ilyen munkákat, *mint a' Földmívelést és Ló vagy Marha Őrzést* számtalan *Szolgáik és Jobágyaik által gyakoroltatták*. Te ezután, mint az én nagy tiszteletre méltó Barátom, Tiszt. Tudós VIRÁG BENEDEK, régen intett bennünket, A' PÁRDUTZOS FÉRFIAKAT KÜLÖNBÖZTESD MEG a' Magyar Nép Szolgáitól,

gdítól, és A' GUBÁS EMBERKÉTŐL. De azt is megjegyezd, hogy a' legnemesebb ellenség háborúja is, távol levén a' barátságos látogatástól természete, *gyászos sebeket ejt*; 's hogy a' Magyar Zászlók alatt hajdan is több nemtelen, mint nemes katonáskodott. „Exercitum (így ír Justinus a' Pártusokról Lib. XLI. cap. 2.) non ut aliae gentes liberorum, sed maiorem partem servorum habent.“ — — Ha a' Sidó *Chatah* = *accepit*, *abripuit*; ha *Nechethah* = *captus est*: úgy nem épen hihetetlen, hogy Móses *Khetaeusai* más néven *Palótzok* voltak. 's a' t.

107.

Mivel ismét a' Pártusokról említést tettem, meg nem állhatom: hogy Nemzetünk Pártus Eredetének azon fontos tanubizonyosságát, melyet a' finom izlésű és igen velős tudományu Dresdai Könyvtár Felvigyázója *Ebert Fridrik Adolf* (Überlieferungen. I. B. 1. Stück. Dresden 1826. 8. pag. 81 — 82.) a' napokban Európával közlött, kedves Hazám fiaival meg ne esmértessem. Bír a' *Wolffenbütteli* híres Német Országi könyvtár egy X. században Pergamentra íratott kéziratot, melyben egyebeken kívül vagyon egy rövid históriai ének is kótákkal a' *Lech* folyóviznél történt véres ütközetről. E'ben az Énekben a' következők találtnak: „Excitatus Otto, spes suis surexit, timor magnus adversis mox venturus. Nam dum fama volitat VNGARIOS signa in eum extulisse, juxta litus sedebant armati. Vrbes, agros, villas vastant late; matres plorant filios, et filii matres vndique exulari. Equis ego? dixerat Otto videor PARTHIS diudiu (így van). Milites tardos mones. Dum ego demoror, crescit clades semper. Ergo moras rumpite, et PARTHICIS mecum hostibus obviate. Dux Cuonrat intrepidus, quo

non fortior alter, milis (miles) inquit: Pereat, quem hoc terreat bellum; arma induite; armis instant hostes. Ipse ego *signifer* effudero primus sanguinem inimicum. His incensi, bella fremunt; arma poscunt; hostes vocant; signa secuntur; tubis canunt. Clamor passim oritur, et milibus centum *Theutones* immiscentur. Pauci cedunt, plures cadunt. *Francus* instat, PARTHUS fugit. Vulgus exangue undis obstat. *Liquus* (Lech folyó) rubens sanguine Danubio cladem PARTHICAM ostendebat. Parva manu caesis PARTHIS ante et post saepe victor. " 's a' t. Hogy itt azon században, mellyben a' Magyarok mostani Hazájokba költöztek, a' Magyarok egyenesen PARTUSOKNAK hivatnak, ugyan kitagadhatja?

108.

Épen így hivatnak a' *Kúnok*, nem különben *Palótzok* is, mint már jelentettem, *Pártusoknak* több nagy hitelű régi Íróktól. *Radevicus* (Muratorii SS. Rer. Ital. Tom. VI. pag. 742.) írja: „Quo viso Poloni de tam improviso malo perculsi, et vehementer exterriti, cum jam nihil praeter exitium sui, et destructionem terrae superesse viderent, quamvis auxilio vicinarum gentium, Ruthenorum videlicet, PARTHORVM (a' *Kúnokat* érti), Pruschorum et Pomeranorum maximum collegissent exercitum, in sola fuga spem vitae constituunt.“ — *Kadlubko Vintze* Lengyel Írónál (Dlugossi, Hist. Polon. Lipsiae. 1711 — 1712. fol. Tom. II. pag. 604. 675. 682. 787. 814.) találom: „Istorum (Polonorum) vero hinc vsque PARTHIAM (a' régi *Cumania* helyett), isthinc vsque Vngariam, illinc vsque Charinthiam creuit accessio.“ Másutt ugyan ő beszéli: „Rursus Sbingeo muliebriter illacrymante PARTHI Poloniae fines populantur, quos *trans flumina* tandem

consequitur Boleslaus, et hostes passim fundens, captivos suos ense redimunt, et *Praedones* (*Palótzokat*) in praedae praedam convertit. “ Alább: „Verum ille PARTHICO plus quam PARTHVS *fugam* eligit potius, et Marii exemplo in Mazovia carectis delitescit. “ Még alább: „Adest namque Dux Belziae Vseuoldus cum Principibus Laodomiriensium, cum Haliciensium praecipuis, cum electis Tibianorum turmis, cum PARTHORVM millibus vrbis subsidio. “ Végre ugyan ő: „Romanus (Dux Haliciae) Duci Leszkoni obnixè supplicat, vt eum perpetuo famulatu sibi obliget, vt ejus obsequio cunctis Ruthenorum Principibus ac PARTHORVM per ipsum partibus imperaret. “

109.

Továbbá *Anonymus Saxo* Krónikájában (Menckenii, SS. Rer. Germ. Lipsiae. 1730. fol. Tom. III. pag. 122.) olvashatni: „Temporibus istius Imperatoris quidam exercitus de *Asya* exiens, qui iuxta fluvium, qui *Than* appellatur, habitabant, inuaserunt PARTHOS, quibus *Rutheni* auxilium ferebant, commiseruntque cum *Thataris* praelium, et victi sunt. Conciderunt itaque de *Ruthenis* et PARTHIS ad centum millia hominum. “ Az *Orosz Évkönyvek* épen így adják elő e' szomorú esetet a' *Palótzokról és Oroszokról*. Érteni fogjuk tehát a' *Névtelen Livóniai Krónika Írójának* (Joan. Dan. Gruberi, *Origines Livoniae*. Francof. et Lipsiae. 1740. fol. pag. 150.) imez előadását is: „1221. Eodem anno fuerunt *Tartari* in Terra VALVORVM *paganorum*, qui PARTHI a quibusdam dicuntur, qui panem non comedunt, sed carnibus crudis (?) pecorum suorum vescuntur. Et pugnaverunt *Tartari* cum eis, et debellauerunt eos, et percusserunt omnes in ore gladii, et alii fugerunt ad *Ruthenos* petentes auxilium ab eis. “ — Ne is aka-

dozzunk a' VALVI új néven. Már 1242-dik év felé írá Ujságúl egy Dominicánus és egy Szent Ferentz rendéből való szerzetes Férfiu (Matthaei Paris Monachi Albanensis Angli Historia Maior. Parisiis 1644. fol. Additamenta pag. 139.) ime' tudósítást: „Et quamuis dicantur *Tartari*, multi sunt cum eorum exercitu pessimi Christiani, et COMANI, quos Theutonice VALVEM appellamus.“ — Mennyit kellene ismét e' *Valvenekről*, vagy is *Váliakról* (Móses *Pherezaeusairól*) szólanom a'nak megmutatására, hogy a' Német Országi *Ost-Válok*, *West-Válok*, és *Nahar-Válok* Szitya Népек voltak! Nem, épen nem Kábaság, a' mit *Gesner Konrád* (*Mithridates*. Tiguri. 1555. 8. pag. 30. recta) még a' XVI-dik század közepén írt: „Sueuiam continuum montium (Hercynii nemoris) iugum dirimit: ultra quod plurimae gentes agunt: ex quibus latissime patet *Lygiorum* nomen. Ex iis etiam *Noharuoli* sunt. (*Lygii* Sueuorum Populi, inquit Althamerus, juxta *Marcomannos*, et *Pannonos* consederunt. HO-DIE HVNGARIS ADNVMERANTVR. Et mox, NAHAR-VALORVM et finitimorum sedes POMERANI, AVT HVNGARORVM QVIDAM TENERE VIDENTVR.“ 's a' t. Ha közöttünk *Tótokká* lehettek *számtalan Magyar Falúk*, az idegenek között még inkább *fogyhatott*, sőt *ki-veszhetett*, a' Magyar.

110.

De olvassuk inkább, vissza térve a' *Pelasgusokhoz*, az ősz *Herodotusnak* (Lib. VII. cap. 94. — 96.) ime' sorait: „Jones centum contulerant naves, eodem modo instructi, atque Graeci. Jones, quamdiu in *Peloponneso* eam regionem, quae nunc ACHAIA vocatur, incoluerant, priusquam *Danaus* et *Xuthus* in *Peloponnesum* aduenissent,

ut Graeci (a' magánál régiebb Irókat érti) aiunt, PELASGI AEGIALEES (id est Littorales) vocabantur: deinde ab Jone, Xuthi filio, nomen inuenerunt. — Insulani septem decim contulerant naues, eodem modo armati atque Graeci. Etiam hic PELASGICVS est Populus, qui deinde JONICVS eadem ratione nominatus est atque illi duodecim Civitatum Jones Athenis oriundi. Aeolenses sexaginta prae buerant naues, eodem modo atque Graeci armati: et hi quoque olim PELASGI nominati, vt Graeci memorant. Helléspontii, exceptis Abydenis: nam Abydenis imperauerat rex vt domi manerent, et pontes eustodirent: caeteri igitur ex ponto expeditionis huius socii naues contulerant centum, eodem modo instructi ac Graeci. Sunt autem hi JONVM et DORIENSIVM coloni. In singulis istarum nauium erant propugnatores Persae, et Medi et SACAE.“ — Felebb már írta (Lib. VII. cap. 64.) Herodotus: PERSAE enim SCYTHAS nominant SACAS.“ — Xerxes seregéről mondatnak ezek, a' mi most minket keveset érdekel. Fontosabb e' sorokban, hogy a' Herodotusnál régiebb Görög Irók szerint a' híres JONESEK is PELASGVSOH voltak, mint több más Népségek, mellyek itten emlittetnek.

111.

Kik voltak már ezen PELASGVVS JONESEK? — Ha a' *Pelásgusok*, a' mit a' mondattakból tudunk, *Barbarus Nyelven* vagy pedig *Plácius Nyelven* beszéltek, *Görögök* bizonyosan nem voltak. Kik voltak? *Nevek* eléggé kiáltja, tsak folyamodjunk nem Herodotus *Jon* nevü vezéréhez, hanem a' *Görög Szó Könyvekhez*. Hogy 'Ιόν, 'Ιων, 'Ιωνι = *das Geworfene, Geschoss, PFEIL*, az az: Magyarúl *IJ*, vagy *NYÍL*; hogy 'Ιω'εμῶ = *meo telo, seu sagitta mea*, az bizonyos a' *Szó*

könyvekből. 'Iων tehát, akár mit mondjunk, a'nyi, mint *Ij-ész Ij-dsz*, az az: *Sagittarius*, más-képen Görögül a' Τόξον = Bogen, vagy is ÍJ szótól, Τοξότης. Hogy e' magyarázat természetes 's nem erőltetett, tsak a'ból is kitetszik: mivel a' Régiség tanunyujtása szerint a' Kis Ásiai JÓNIÁBAN is, mellynek hajdan *nagyobb* vala a' fent ki írt Herodotus sorai szerint *kiterjedése*, mint eddig gondoltuk, volt *Jász Város*, és *Jásius Sinus*; mivel a' *Jónesek* is Pliniustól, Pomponius Melától, 's más több Iróktól Φύλας, az az: *Exul* vagy is *Pártus* néven említettnek, valamint a' *Metanasta Jazygesek* is PÁRTVS JÁSZ nevet viseltek igazán, ha, a' miről kérdés sem lehet, Μεταβάστασις = Auswanderung. Így különböztettek meg tudniillik azon *Jászoktól*, kik Sesostrissal *el nem hagyták* hazájokat. Laktak Plinius szerint (Hist. Nat. Lib. III. cap. 25. edit. Hard. Tom. I. pag. 180.) a' régi Pannoniában *Jásusok*; laktak a' nagy tudományu *Mitterpacher* egykori tisztelt Tanítómtól (Iter per Poseganam Sclavoniae Provinciam. Budae 1780. 4. pag. 94.) feltalált, és leíratott Római Kőírás szerint is: Tsuda-e azért, ha a' Magyar Nemzeti Museumnak egyik Régi Tégláján „LVCIVS SAVARIENSIS ION“ olvas-tatik? Ha *Szombathelyi*, az az: *Savariai*, szü-letés volt e' betsületes JÁSZ, nem volt Kis Ásiai Görög. 's a' t.

112.

Erősödést nyernek ezen magyarázatok a' *Pannonia* nevezetből is. Valamint a' *Szitya Népek* Plinius Máior szerint Spanyol Országban és Dalmátiában *megye gyűléseket* tartottak, úgy *megye gyűléseket* tartottak a' *Jónesek* is, vagy is *Jászok*, Jóniában is Kis Ásiában. Ki nem esmérí a' *Pan - Ionium* nevü Jóniai *Szent Várost*? A'

Gyűléses Jászok tehát *Pan-Ióneseknek* hivat-
tak, és így a' *Ma-Iónesektől* (e' nevet még nem
értem) megkülönböztettek. Idővel a' lusta kimon-
dás *Ixx-íóvat*, és *Ma-íóvat* az az: *Paeones*, sőt *Pan-*
nones, úgy nem különben *Maeones* neveket fa-
ragott az előbbiekből. A' *Maeonesekben*, és a'
Maenius Vatesben (Homerusban) most is esméri
a' világ a' *Jóneseket*: miért nem hasonlóképen
a' *Paeonesekben*? Hogy *Homerus* (Iliad. II.,
848. X., 428.) a' *Paeoneseknek* GÖRBE IJA-
KAT ad fegyverül, és így őket *Sagittáriusokká*,
az az: *Jászokká* teszi; hogy *Arriánus* a' *Paeo-*
nes név helyett, mellyel néhányszor él, többnyi-
re *Toxotes*, az az: *Sagittarius* nevet rak; hogy
Arriánus szerint Nagy Sándor Szövetségesei a' *Bar-*
barus Paeonesek, vagy is *Toxoták*, — *Polyaenus*
szerént pedig (Lib. IV. cap. 3. Nro 27.) a' *Toxo-*
ta Szityák voltak; hogy *Ovidius* a' híres *Jazy-*
geseket (In Ibin v. 135.) *Ijai*król magasztalja;
hogy *Pannoniát*, valamint későbbben *Magyar*
Országot is, számos Görög Írók *Paeonia* néven
emlitik; hogy a' *Jazyges Metanasták* még a'kor
is, midőn a' *Latinusok* birodalmok határává a'
Dunavizét tévék, egyenesen, a' *Dunántúl* tő
szomszédságban laktak, és így nekik kellett *előbb*
*bírn*i *Pannoniát*, azt, 's még több ilyeneket,
elég említeni. En ugyan ezeknél fogva igen ter-
mészetesnek találom, hogy a' *Várhelyen*, Erdély-
ben, nem rég kiásatott Mosaik Táblán (Abbil-
dung von zwei alten Mosaiken. Hermannstadt.
1825. fol.) *Priamus*nak *fűzött topánya*, *fe-*
szes nadrága, *dolmánya*, *mentéje* és *frígyes*
Pártus süvege vagyon. Illyen öltözelű nyíllázó
Jász Férfiu vagyon egy Erdélyi Mithrás Monumen-
tumon is. Lásd: Peter von Köppen Nachricht
von Alterthümern. Wien 1823. 8. Tab. 4. — 's a' t.

A' *Jászokat* a' Régiségek *Philistaeusoknak* nevezik, a' mire mostanig nem is igen ügyelt a' tudós világ. Nekem ellenben nem lehetett nem kérdenem, mi adhatott légyen okot e' nevezetre? E' kérdés vezetett engemet, mint már említettem, a' Szent Írás és Hermenevtika gondos olvastatására; e' vezetett ezen egész alkatmány feltaláltatására is, ha tsak ugyan alkatmánynak lehetne mondani új állításaimat. El nem hitethetém különösen magammal, hogy főképen a' Magyar Törvények *vaktában* adták volna a' Jászoknak e' nevezetet; 's midőn látám: hogy a' *Philistaeusokat* a' Szent Írás is néhány helyeken *Jászoknak* nevezi; hogy a' Mária Királyné Országlásából fenmaradott O Testámentomi Darabok is magyarul a' *Philistaeusokat* szélteben *Jászoknak* fordították, fontos dolgot kezdék gyanítani a' Philistaeus név alatt. Tsalatkoztam-e gyanításomban? azt az idő és Európa Tudósai fogják egykor meghatározni. Addig is tehát bővebben elő adom az ide szolgáló helyeket, 's különösen előbb a' hazaiakat, utóbb pedig a' külföldi tanubizonyosságokat hordom fel, hogy az éles 's beható elmék gyakorolhassák saját ítéleteiket.

Magyar Országi óklevelünk közül mostanig (mert nem kétlem, hogy utóbb *régiebbek* is fognak találtatni) *Zéch* Ország Bírájának, ki Nagy Lajos uralkodása alatt élt, 1357-évi Itélő Levelé, a' *Jász Berén* és *Jákóhalma* között fenforgó nehézségekről, emlekezik először a' *Philistaeusokról*. Ezek (*Horváth* Petri, *Commentatio de initiis ac maioribus Jazygum et Cumanorum*. Pestini 1801. 8. pag. 164.) az óklevél sorai: „Quod

cum inter Ladislaum Leustachii, filii Marcelli de genere Wrs Vaiuodae PHILISTINORVM ab vna, et inter Dominum“ etc. — A' Budai Káptalan-
nak 1393-évi oklevelében (op. cit. pag. 95.) Sigmond Király parantsában találattik: „Fidelibus suis Nobilibus viris Emerico filio Alba, officiali per magnificum virum Franconem supremum The-
saurarium nostrum inter PHILISTAEOS seu JAS-
SONES nostros constituto, item Magistro Tho-
mae, filii Georgii de Domoszlo, ac Stephano fi-
lio Vgrini salutem et gratiam. In personis PHI-
LISTAEORVM seu JASSONVM vniversorum in
descensu de Apáti vocato commorantium nostrae
graviter conquestum est Maiestati, quomodo PHI-
LISTAEI seu JASSONES nostri in descensu Négy-
szállás nuncupato residentes“ etc. Sigmond Király-
nak 1407-évi (op. cit. pag. 165.) oklevelében:
„Vniuersi PHILISTAEI intra ambitum dicti Re-
gni nostri vbicunque commorantes“ etc. Sigmond
Királynak (op. cit. pag. 96) másik 1425-évi ok-
levelében: „Capitaneorum PHILISTAEORVM seu
JASSONVM nostrorum de Ujszász.“ Sigmond Ki-
rálynak (*Pray Georgii Historia Regni Hung. Bu-
dae. 1801. 8. Tom. II, pag. 30.*) 1427-diki okle-
velében: „Poharnik de Berzevicze PHILISTAEO-
RVM Regalium Comes.“ etc. Ulászló Királynak
(*Kaprinai, Hungaria Diplomatica. Viennae 1771.
4. Parte II. pag. 206.*) 1443-évi oklevelében: „Po-
hárnok de Berzevicze Hevesiensis et PHILISTAE-
ORVM Comes.“ Mátyás Királynak (*Kaprinai, op.
cit. Parte II. pag. 313.*) 1450-évi oklevelében:
„Vniuersis et singulis PHILISTAEIS nostris in
descensibus nostris Nagyszálás et Árokszálás con-
stitutis et commorantibus salutem et gratiam.“ Így
megyen e' dolog a' Magyar oklevelekben Mária
Theresia uralkodásáig.

A' Magyar Törvények közül, mellyek részént a' *Corpus Juris Hungarici* tzimü könyvben, részént Tek. Tudós Kovachich Jósef kedves Barátomnak *Sylloge Decretorum* tzimü Gyűjteményében találtnak, a' következőkben olvashatni a' PHILISTAEVS nevet: Ulászló 1444, 4. — Posthumus László II, 1454, 9. — Mátyás 1459, 33, 34. — Mátyás 1467, 2. — II. Ulászló III, 1498, 47, 48. — II. Ulászló VII, 1514, 23, 29. — II. Lajos 1518, 15, 32. — II. Lajos 1519, 12, 32. — II. Lajos 1525, 51. — II. Lajos 1525, 8. — II. Ferdinánd I, 1622, 34. §. 2. — II. Ferdinánd II, 1625, 28. §. 3. — II. Ferdinánd III, 1630, 43. — II. Ferdinánd IV, 1635, 1. §. 5. — III. Ferdinánd I, 1638, 67. §. 3. — III. Ferdinánd II, 1647, post. cor. 26, 27. — III. Ferdinánd IV, 1655, 44. — I. Leopold I, 1659, 61, §. 1. et art. 69. — I. Leopold III, 1681, 46. §. 10. — VI. Károly I, 1715, 34. — Mária Theresia I, 1741, 63. §. 11. — — E'től az évtől fogva, mintha a' *Jászok*, vagy is *Philistaeusok* akár *kivesztek*, akár *kiköltöztek* volna Hazánkból, egyszerre megszakad a' Philistaeus név sora a' nélkül, hogy legkisebb okát adhatnók. Így bánnak e'hel az Írók a' Nemzeteknek neveikkel! Így kezd lasanként némelly szörszál hasogató Tudósok után kiveszni a' Német Nyelvből az *Ungern, Hungarn* 's a' t. név, mint-ha a' mult század vége felé *Ungáriát* valamelly ujonan beköltözött *Magyar* Nemzet az *Ungarusok* helyett elfoglalta volna. Illyenek okozták, mivel sok könyv és kéz írat kiveszett, a' régi Históriaiban is a' zürzavart.

Méltó esmérni a' Mária Királyné országlásából 1382-dik évből fen maradott O Testamentomi

Darabokból is a' *Philistaeus* szó fordittatásait. *Amos* Proféta Cap. I, 8. „Et disperdam habitato-rem de Azoto, et tenentem sceptrum de Ascalone; et conuertam manum meam super Accaron, et peribunt reliqui PHILISTINORVM, dicit Dominus Deus.“ Magyarúl így olvastatik: „És elvesztek Azotomban lakozókat, és Estápot tartót Askalonból, és fordéitom én kezemet Acharomra, és elvesznek a' JÁSZORNAK maradéki, úgy mond Ur“ — *Sophonias* Cap. II, v. 5. „Vae, qui habitatis funiculum maris, gens perditorum: verbum Domini super vos Chanaan terra PHILISTINORVM, et disperdam te, ita vt non sit inhabitator.“ Magyarul: „Jaj, kik lakozjátok tengernek kötelét, elvesztetteknek nemzete; Urnak ígéje tü rejátok Kanaan JÁSZORNAK földő, és elvesztlek tégedet, hogy ne legyen lakozó.“ — *Zacharias* Cap. IX, v. 6. „Et sedebit separator in Azoto, et disperdam superbiam PHILISTINORVM.“ Magyarul: „És a' megválasztó ül Azotomban, és elvesztem a' JÁSZORNAK kevésységét.“ — *Amos* Cap. VI, 2. „Transite in Chalane, et videte, et ite inde in Emath magnam: et descendite in Geth *Palaestinarum*, et ad optima quaeque regna horum: si latior terminus eorum termino vestro est.“ Magyarul: „Mennyetekel Kalameba, és lássátok meg, és onnat mennyetek nagy Emáthba, és szállatok le a' JÁSZORNAK Gethébe, és ő Országoknak mentől jobbaiba, ha szélesb ő határok tü határitoknál.“ — Ellenben *Amos* IX, 7. nem különben *Joel* III, 4. a' *Palaestinus* szó *Palestynaiaknak* fordittatott.

De még a' *Debretzeni Magyar Legendában* is, melly a' XVI. század kezdetén íratott, *Szent Dávid* életében ezeket olvashatni Fol. 14.

verso: „Kit halván a' Saol Király, jelösül, hogy ezután a' JÁSZOKAT elverték volna.“ — „Végre mikoron eltölt volna Saol Királynak élete, az ő fiával Jonatással egyetömbe a' Gelboenak hegyén a' JÁSZOK hadába megölettették.“ — „Ennek utánna mikoron a' JÁSZOK a' Sidókra hadakozná-
nak, és a' Goliád Óriás hartzra ingörlenéje az Istennek népét, sinki ő rejá nem merne menni.“ — Fol. 44. recto: „Eh Szent Dávidnak mindön-
koron hada vala a' JÁSZOKKAL, 's igen meg-
nyomorítá őket a' sok haddal.“ — Fel nem te-
hetni, hogy a' Szent Irás fordítók vakmerően él-
tek volna a' JÁSZ szóval a' PHILISTAEUS he-
lyett: kellett tehát a' Magyaroknak szorosabban
tudni hajdan a' Jász Históriát. Noha, a' mint egy-
be látni fogjuk, a' külföld is széltében a' Jászokat
Philistaeusoknak nevezte. Philistaeusoknak nevez-
te mindazonáltal a' Kúnokat is; a' mi azonban rit-
kábban történt.

118.

Bazánói János (Johannes de Bazano), ki a'
Modenai Históriát 1002 — 1363. évekről leírta,
és így az utóbbi esztendő felé élt, a' *Mutinense*
Chroniconban (Muratorii, Script. Rer. Ital. Me-
diolani. 1729. fol. Tom. XV. col. 613.) Nagy La-
josról így ír: „Et productis quibusdam exceptio-
nibus satis vanis ipsum Dominum gloriosum Ca-
rolum Ducem Duratii sequenti die in aurora in
Sala, ubi frater suus Andreas fuerat dolose su-
sensus, et mortuus, per unum FILISTEVM in-
fidelem fecit decapitari, et alios quatuor fratres
carnales et consobrinos juvenes misit in Hunga-
riam, et eos strictis carceribus mancipavit, ubi
fuerunt in castro Visegrado annis V. demtis XXVIII.
diebus.“ Ugyan e' történetet *Dominicus de Gra-
vina* (Muratorii, SS. Rer. Ital. Tom. XII. col.

583.) Krónikájában így írja le: „Vocatis autem duobus suis militibus CVMANIS, et duobus scutiferis, praedictum ducem per eos perimi (Ludovicus Rex) expresse commisit.“ *Villáni* Olasz Írónál pedig (Muratorii, SS. Rer. Italic. Tom. XIV. cap. 10. col. 20.) ezek olvastatnak: „Da uno infedele CVMINO.“ Alatt a' különböző olvasatokban jelentetik, hogy CVMINO alatt CVMANO szovat kell érteni. E' helyek tanuji a'nak, hogy a' külföldön is PHILISTAEUS néven nevezték a' CVMANVST. Azonban már *Aurelius Prudentius Clemens*, ki Krisztus születése után 405. év felé halt meg, írta (Opera. Hanoviae. 1613. 8. In Hamartigenia adversus Marcionitas pag. 213.) a' *Hunusokról*, vagy is *Kúnokról*:

„Quin si *fulmineos* cogens ad bella *Gigantas*,
Allophilus tua castra velit delere *tyrannus*
Tutus eris“

Szent *Pontius Paulinus Meropius*ndl is, ki Krisztus születése után 354 — 431. évek között élt, ezeket olvasom (Opera. Veronae. 1736. fol. Poema XXV. v. 69. seqq. col. 609.) a' *Hunusokról*, vagy is *Kúnokról*:

„Credite, non armis, neque viribus esse timendos
Allophylum Populos, quos propter crimina
nostra
Offensa movet ira Dei, ut formidine mortis.
Excitet ad curam vitae torpentia corda.“

Valamivel alább (v. 73 — 74.) pedig:

Ergo Deum mitem *saevo* timeamus in *hoste*,
Absit ut *hoste* metus, quem formidare meremur,“

Az ALLOPHYLVS név bibliai görög nevek a' PHILISTAEUSOKNAK, mint alább látni fogjuk; 's hogy illyen értelemben él Szent Paulinus a'

szóval, ki tetszik több helyeiből. p. o. (Poemate XXII. col. 587. v. 548.) *Sámson* hajáról:

„*Allophyla mulier* est mihi lex carnea,
Blandis dolosa retibus.

119.

XXI-dik János Pápa Branda nevü Placentinus Püspök, és Sigmond Magyar Fejedelemhez küldött követéhez írt 1410. évi levelében (Odorici Raynaldi Annales Eccles. Baronii Continuati. Coloniae Agrippinae. 1691. fol. Tom. XVII. pag. 408. ad annum 1410. Nro 29.) ezek foglaltatnak: „Vt in exequutione reformationis, quam in Regno Hungariae et nonnullis aliis partibus charissimo in Christo filio nostro Sigismundo Regi Hungariae illustri subiectis tuae commisimus fraternitati, expressioribus auctoritatis tuae et patrociniis fulciatis, et sicut accepimus, *in certis partibus infra, et circa limites dicti Regni* sint CVMANI, PHILISTEI, et TARTARI *nouiter ad fidem Christianam conversi*, quorum curam animarum, Fratres Ordinis Minorum ex ordinationibus, vt dicitur, apostolicis, hactenus gesserunt, prout gerunt, *et qui modernis temporibus non modicum multiplicati sunt*, et insimul commorantur, sintque in eisdem partibus certae ecclesiae, ab olim per Tartaros, et alios infideles destructae, et disruptae, ac charissimus in Christo filius noster Sigismundus Rex Hungariae illustris desideret huiusmodi Ecclesias in ecclesias parochiales erigi, et ipsos conuersos et in antea, annuente Domino conuertendos ad fidem praedictam, in parochianos assignari; tibi easdem ecclesias in parochiales ecclesias erigendi, et eis de rectoribus idoneis prouidendi, ipsasque archidiacono, seu archidia-

conis locorum, vel aliis, prout tibi videbitur, subiiciendi, ac omnia et singula alia circa erectionem et parochiales ecclesias huiusmodi necessaria et requisita faciendi, et ordinandi, plenam et liberam auctoritate apostolica concedimus tenore praesentium facultatem. Dat. Bononiae XV. Kal. Septembris anno I.“ Itt, úgy látszik, a' Moldvai, Bosniai és Bulgáriai Jászokrol és Kúnokról (*infra*, et *circa* limites *Hungariae*) vagyon szó, 's különösen a' Kúnoktól megkülönböztetett Jászok hivatnak *Philistaeusoknak*. Ezeket (Schwandtneri SS. Rer. Hung. Viennae 1746. fol. Tom. I, pag. 195 — — Katona Hist. Crit. Reg. Stirp. Mixtae. Tomulo III. ord. X. pag. 573—576.) Nagy Lajos Magyar Király szorgalma térített-e meg. A' *Moldvai*, tőlünk elszakadt, *Magyarok* ezeknek maradékaik.

120.

Nevezetes *Dlugoss*, másképp *Longinus János*, Lengyel Író tanusága is a' *Moldvai Jászokrol* vagy is *Philistaeusokról*. Így ír (Hist. Polonica. Lipsiae 1711. fol. Tom. I pag. 18.) a' történet író: „Item Dressa (fluvius), cuius fons circa Drochum oppidum. ostia prope ZASKITARG in Pruth, alias PHILISTINORVM FORVM.“ — „Item Moldava, cujus fons ex montibus Sarmaticis ex monte Kirbielia, ostia in Sereth prope Romanowtarg“ — Hogy a' *Zaskitarg* elrontatott név, bizonyítja (Benczur, Vorläufige Ausführung der Rechte des Königreichs Hungarn auf Klein oder Roth Reussen und Podolien. Wien. 1772. 4. pag. 21. et Anhang pag. 8. — — Katona, Hist. Crit. Tom. XII. pag. 92.) az *eredetiből* kiadatott 1412-diki oklevél, mellyben olvastatik: „Et quod FORUM JASSKYTARG in sinistra parte fluvii

Pruth situm maneat pro nobis.“ *Jasskytarg* pedig a'nyi, mint JÁSZ VÁSÁR, az az: a' Moldvai JASSI; mivel *Targ* (Johann Molnár, Deutsch-Valachische Sprachlehre. Hermannstadt. 1810. 8. pag. 34.) Oláh nyelven VÁSÁRT tészén, 's azért *Romanowtarg* még ma is *Román Vásár* nevet visel. Tehát Dlugossnál *Jász - Vásár* = *Forum Philistinorum*. Innend olvassuk (Kovachich, SS. Rer. Hung. Minores. Budae 1798. 8. Tom. II., pag. 13 — 14.) a' Mátyás Királyhoz küldetett Római követ munkájában: „Primum oppidum, quod est corporis dicti Regni Hungariae, ab oriente pergendo versus occidentem appellatur *Jasonia*, quae prima invenitur in exitu Valachiae ad Hungariam proficiscendo.“ — Innend olvassuk (Kovachich, SS. Rer. Hung. II., 377.) *Decius Barovius*nál a' XVI. század végén: „Aaron in Metropolitano Regni sui oppido, quod FORUM JAZY-GVM vulgo appellant.“ Így *Mese* a' mit *Kantemir Demeter*, egykor Moldvai Fejedelem (Beschreibung der Moldau. Frankfurt. 1771. 8. pag. 52.), ír: „Vor desselben Zeiten war die Stadt nur ein ganz schlechtes Dorf, worin kaum drey oder vier Familien sich niedergelassen hatten, mit einer Mühle versehen, welche ein gewisser alter Müller *Johann*, oder wie er diminutive genennet wurde, JASZII (*Hänschen*) besass.“ JASSIVSOH Erdélyben, vagy Moldvában (Köleséri, Auraria Romano Dacica. Posenii 1780. pag. 17.) egy Római Kövön már *Titus Aelius Hadrianus Antoninus* Tsászár alatt előfordulnak. *Timon* írja (Imago Nov. Hung. pag. 75.): „Ad posteros *Cumanorum* anno 1706. in *Bessarabiam* missus fuit *Tinnavia* sacerdos.“ Még e'kor tehát a' Moldvai és Bessarábiai Magyarok *Kúnoknak* tartattak. Azonban *Kún* vagy *Jász* egy Szitya Nép.

Térjünk innend a' *Jónium*, vagy is *Jász* tengerhez az Ádriai tenger alá, 's lássuk hiteles írókból, kik laktak ezen tájakon. Béla Király Névtelen Jegyzője, a' maga koráról beszélvén, feljegyzette (Cap. 45. Schwandtneri, SS. Rer. Hung. Tom. I. fol. pag. 29.) ime' fontos tudósítást: „Transactis quibusdam diebus, *Zuard* et *Cadusa*, cum omni exercitu suo eleuatis vexillis signiferis aquam Danubii transnauigauerunt, et castrum *Borons* ceperunt. Deinde ad castrum *Scereducy* iuerunt. Audientes hoc Ciues *Bulgarorum* et *Macedonum* timuerunt valde a facie eorum. Tunc omnes incolae illius terrae miserunt nuntios suos cum donariis multis, vt terram sibi subiugarent, et filios suos in obsides traderent. *Zuard* et *Cadusa* paci fauentes, et dona et obsides eorum accipientes, eos, quasi proprium populum in pace dimiserunt. Ipsi vero coeperunt equitare vltra portam *Vacil*, et Castrum *Philippi Regis* ceperunt. Deinde totam terram vsque ad *Cleopatram* ciuitatem sibi subiugauerunt, et sub potestate sua habuerunt totam Terram a Ciuitate DVRASU VSQVE ad Terram RACHY. Et *Zuardu* IN EADEM TERRA duxit sibi vxorem, et POPVLVS ILLE, qui NVNC dicitur SOBA MOGERA, mortuo duce *Zuard* in GRAECIA remansit, et ideo dictus est SOBA secundum graecos, id est: STVLTVS POPVLVS, quia mortuo domino suo viam non dilexit redire ad patriam suam“ Nem állitok többet e' sorokból, mint azt: hogy *Béla Király Névtelen Írójának időjében* (qui NVNC dicitur) *Durazzo* város és *Rascia*, máskép *Rama* vagy *Bosnia* között SOBA, tisztább hangon SABA-MAGYAROK laktak. Ha a' szószármozgatásokban többnyire hibáz is e' Történetírónk, ezen állítá-

somra nézve, mint *Királyi Jegyző*, a' már a'kor *Magyar Korona alatt élő Népségről* egész hitelet érdemel.

122.

Nevekedik állításom hitelessége a' Szent Földre utazó Íróknak, mint szem mellátó Tanúknak, eladásaiukból. *Raimondus de Agiles* (*Bongarsiusnál*, *Gesta Dei per Francos*. Hanoviae 1611. fol. Tom. I. pag. 140.) írja: „*Venimus Dirachium: credidimus esse in patria nostra, existimantes Imperatorem Alexium, et satellites suos nobis esse fratres et coadiutores. Illi vero ritu leonum incrudescientes, pacificos homines, nihil minus, quam arma cogitantes, inuadunt.* — — — Nam ante et retro, dextrorsum et sinistrorsum TVRCI, COMANI, HVSI, et *Tenaces* (Thracés?) PINCENATI, et BVLGARI nobis insidiabantur.“ 's a' t. *Tudebodus Péter* könyvében (*Du Chesne*, SS. Rer. Francicarum. Parisiis. 1641. fol. Tom. IV. pag. 780.) olvastatik: „*Raimundus itaque Comes S. Egidii simul cum Podiensi Episcopo exiit de Schlauinia, in qua multa pro Christi nomine, et Sancti Sepulchri via fuit passus, quae minime pati deberet: in qua etiam plures honestissimos perdidit milites. Exinde peruenit Durachim* (Durazzo), quae Ciuitas Imperatoris est — — — Inter haec autem TVRCI, et PINCINNATI, et COMATI (Comani), et *Sclau*i, et VSI, et *Athenasi* insidiabantur Christianis, vt in aliqua parte eos laedere potuissent;“ 's a' t. Hasonlókat írnak Kálmán Király idő szakából, és így Béla Király Névtelen Jegyzője előtt, más Történetírók is, kiket rövidség okáért most felnem hozok. Ezeket a' *Turcusokat* (Magyarokat), *Pacincitákat*, *Kúnokat*, *Ususokat* nevezi tehát a' fent ki íratott sorokban Béla Király Névtelen Írója *közös Néven* SABA-MAGYAROKNAK;

sőt különösen a' Frantzia Írók ezen itt előjövő TVRCUSOKAT más néven TVRCOPOLITÁRNAK is hívják, a' mi TVRCO-POLIS városra, a' Dalmátiai MACAR-VÁRRÁ, helyesebben MAGYAR-VÁRRÁ, mellynek Püspökét (Episcopus *Macar-riensis*) ma is nevezi ditsőségesen országló Magyar Fejedelmünk, mutat.

123.

Midőn azonban Béla Király Névtelen Jegyzője azt véli e' SABA-MAGYAROKRÓL, hogy ezek *Árpád* vezér alatt *Zuárddal* költöztek ki Magyar Országból, nagyon tsalatkozik. Az a' Bársonyban született *Constantin* Görög Tsászár, ki (*Bandurii*, Imperium Orientale. Parisiis 1711. fol. De Admin. Imperio. cap. 28. Tom. I. pag. 85.) írja: „Cum autem venisset *Attila* ABARVM Rex, ac vniuersam Franciam depopulatus esset “ beszéli más helyen (De Adm. Imperio. cap. 30. edit. cit. pag. 85.) könyvében: „In DALMATIAM venit, ubi ABARES INCOLAS inuenerunt, belloque per annos aliquot inter eos gesto vicerunt CHROBATI; Abarumque alios quidem interfecerunt, alios vero parere sibi coegerunt: atque ex illo tempore a Chrobatibus possessa haec Regio fuit, SVNTQVE ETIAM NVN IN CHROBATIA (Dalmatia) ABARVM RELIQUIAE, ET ABARESESE COGNOSCUNTVR.“ Az egykori és közelkori Német és Frantzia Írók az *Avarokat* szinte úgy, mint *Constantin* Tsászár, váltva *Hunusoknak*, az az: *Kúnoknak* nevezik: *Constantin* Tsászár szerint tehát a'kor, midőn a' *Chrobáták* Krisztus születése után 610 — 641. esztendő felé Dalmátia-ha jöttek, ott *Avarokat*, az az: *Kúnokat*, találtak, kik még e' tudós Tsászár időszakában sem fogytak ki. Ezen *Kúnok* vagy *Avarok* *Constantin* Tsászártól *Slávoknak* tsak úgy neveztetnek, mint

7 *

mi p. o. a' Hazánkban lakó *Német, Rátz, Tót*
's a' t. Népeket *Magyaroknak* nevezzük.

124.

Még felebb is mehetünk e' tárgyban. *Lucá-*
nus (Lib. IV, v. 402 — 417.) énekli:

„Non eadem belli totum fortuna per orbem
Constitit: in partes aliquid sed Caesaris ausa est,
Qua *maris Hadriaci* longas ferit unda *Salonas*,
Et tepidum in molles Zephyros excurrit *Iader*.
Illic BELLACI confisus GENTE CVRETVM,
Quos alit Hadriaco tellus circumflua Ponto,
Clauditur extrema residens *Antonius* ora,
Cautus ab incursu belli, si sola recedat,
Expugnat quae tuta fames. Non pabula tellus
Pascendis submittit equis, non proserit ullam
Flaua Ceres segetem: spoliabat gramine campum
Miles, et attonso miseris iam dentibus aruo
Castrorum siccas de Cespite vulserat herbas.
Vt primum aduersae *Socios* in litore terrae
Et BASILVM videre *Ducem*: noua furta per
aequor

Exquisita fugae. Neque enim de more carinas
Extendunt, puppesque leuant, sed firma gerendis
Molibus insolito contexunt robora ductu.“ etc.

Lucánus szerént tehát CVRETESEK, az az: *Üstökös Magyarok*, és BASILIVSOK, az az: *Kúnok* laktak *Dalmátiában* (oda értvén *Albániát* is) a' kor, midőn *Julius Caesar* és *Pompejus* között folyt a' véres polgári háboru. Ugyan is itt a' BASILVM szovat BASILIORVM rövidítésnek kell olly módon venni, mint rövidítés a' DIVVM a' hoszabb DIVORVM helyett. Sokan törték észéket e' sorokon a' nélkül, hogy azokat megfejlheték volna; pedig a' már elő adattak szerént a' *Ma-*

gyar *História segedelmével* könyü itten érteni, és jól érteni Lucánust.

125.

Plinius Májor (Hist. Nat. Lib. XIV, cap. 2.) írja: „BASILICAM UVAM *Dyrrachini* celebrant.“ E'ről a' BASILICA szőlőről (De Re Rustica. Lib. III, cap. 2, 7, 9, 21.) több ízben emlekezik *Columella* is. — Ugyan *Plinius Májor* (Hist. Nat. Lib. XV, cap. 5.) feljegyzette: „OLIVA *Licina*, *Cominia* (Lib. XV, cap. 5. *Cominiana*), *Contia*, *Sergia*, quam SABINI (a' *Saba* - Magyaroknak véreik) REGIAM (helyesebben írta volna: BASILICAM) vocant.“ Mind a' *Basilica* szőlő, mind a' *Basilica olajfa* helyett KUN szőlő és KUN olajfát kell érteni, mivel hiteles Irókból tudjuk, hogy KUNOK laktak *egyéb Szitya Népekkel* Dalmátiában és Albániában. *Ptolemaeus* írja (Lib. II, cap. 17:) Dalmátia lakosairól: „Tenent autem prouinciam, qui Istriae haerent, Iapydes. Supra vero Liburniam magis occidentales MAZAEI. — — — Interiora autem Dalmatiae tenent DAVRSII. Supra quos COMENII et VARDAEI. Supra hos NARENSII, et SARDIOTAE. Et iterum supra hos SICVLOTAE, et Ducleatae, et PRVSSAE et SCIRTONES versus Macedoniam.“ *Plinius Májornál* magánál is (Hist. Nat. Lib. III, cap. 22.) olvastatik: „SALONA colonia, ab Iadera CXII. Mill. pass. Petunt in eam jura descripti in decurias CCCLXXXII. Dalmatae XXII. Decuni (De-Cuni?) CCXXXIX. Ditiones LXIX. MAZAEI LII. Sardiates.“ — És alább: „NARONA colonia *tertii conuentus*. M. Varro LXXXIX *ciuitates eo ventitasse* auctor est. Nunc soli prope noscuntur Caerauni decuriis XXIV. Daorizi XVII. Daesitiaties CIII. Ducleatae XXXIII. Deretini XIV. Deremistae XXX.

Dindari XXXIII. Glinditiones XLIV. Mel-COMANI XXIV. Naresii CII. Scirtari LXXII. SICVLOTAE XXIV. *populatoresque quondam Italiae* VARDAEI, non amplius quam XX. decuriis. Praeter hos tenere tractum eum OZUAEI (OZI?), PARTHENI, Hemasini, Arthitae, Armistae.“

126.

Ha észre vesszük, hogy a' MAZAEUSOK *Salonába* jártak gyűlésekre, 's tudjuk, hogy MACAR (vagyon e'hez közel *Makars-ka* város is) *Salonától* nem mesze feküdt; ha tudjuk, hogy MACAR város már *régi köveken* (*Katanchich*, Orbis Antiquus ex Tabula Itineraria Peutingeri. Budae 1824. 4. Part. I, pag. 396.) elő fordul; ha tudjuk, hogy a' MAKAR városhoz közel fekvő POGLIZZAI *Nemesek* és a' szomszéd ALMIS-SIAIK is (*Engel*, Geschichte des Vngar. Reichs und seiner Nebenländer. Halle 1798. 4. II. Th. pag. 221. seqq.) magokat a' *Magyar Néphez* számálják, 's ezen eredeteket a' köz kormány folytatásában is kinyilatkoztatták: nem kételkedhetünk, hogy *Ptolemaeusnál* és *Pliniusnál* a' MAZAEVS név olly módon készült neve a' *Magyarnak*, mint a' *Jásznak* a' régi JASSAEVS neve, melly gyakran olvastatik. De azon sem akadozhatunk, hogy a' COMENII, és MEL-COMANI nevek CV-MANVST, az OZUAEVS név VZVST, a' SICVLOTA név SZÉRELTE, az az SICVLVST (*Skopiait*) jelent, ha, a' mire most által megyek, tudjuk: hogy DALMÁTIÁBAN és ALBÁNIÁBAN hajdan PARTVSOK laktak.

127.

Stephanus Byzantinus (De Urbibus. Lugd. Batav. 1694. fol. pag. 628.) feljegyzette: „PARTHUS, *urbs Illyrica*. Apollodorus in chronicis.

Dicitur vero etiam in genere masculino, ut Polybius. Gentile PARTHENVVS.“ De ezen Illyricumi PARTHVS városnak tsekély nyoma vagyon a' régiségben. Ellenben a' DALMÁTIÁBAN, ALBÁNIÁBAN, sőt MACEDONIÁBAN is lakott PARTHVS NEMZETRŐL igen számos helyek fenmaradtak a' Görög és Római Írókban. *Livius* Fülöp Macedoniai Királyról emlékeztvén (Lib. XXIX, cap. 12.) írja: „Vixdum pace facta, nuncius Regi venit, Romanos *Dyrrachium* venisse: PARTHINOSQVE, et *propinquas* alias GENTES motas esse ad spem nouandi res: Dimallumque oppugnari.“ Ugyan ő (Lib. XLIII, cap. 21.) Illyricumról: „Procedere etiam in PARTHINOS (ii quoque obsides dare pepigerant) iussit: ab VTRAQVE GENTE sine tumultu exigi.“ Másutt (Lib. XLIII, cap. 23.) még világosabban: „Appius, nequidquam in his locis terens tempus, dimissis Chaonumque, et si qui alii Epirotae erant, praesidiis, cum Italicis Militibus in ILLYRICUM regressus, per PARTHINORUM *Socias Vrbes* (tehát nem az *egy Parthus városról* foly a' szó) in hiberna militibus dimissis ipse Romam sacrificii caussa rediit “ 's a' t. *Julius Caesar* (De Bello Civili. Lib. III, cap. 11.) emliti: „Pompeius erat eo tempore in Candauiá, iterque ex Macedonia in hiberna Appolloniam *Dyrrhachiumque* habebat. Sed re noua perturbatus, maioribus itineribus Apolloniam petere coepit, ne Caesar orae maritimae Ciuitates occuparet. At ille, expositis militibus, eodem die Oricum proficiscitur. Quo quum venisset, L. Torquatus, qui iussu Pompeji oppido praecerat, praesidiumque ibi PARTHINORUM habebat, conatus portis clausis oppidum defendere.“ Ugyan ő (De Bel. Civ. III, 41.) a' PARTHVS oppidumról: „Caesar, postquam Pompeium ad Asparagium esse cognoscit, eodem cum exercitu profectus, ex-

pugnato in itinere OPPIDO PARTHINORVM, in quo Pompeius praesidium habebat, tertio die in Macedoniam ad Pompeium peruenit.“ 's a' t.

128.

Dio Cassius (Historia Romana. Hamburgi 1750. fol. Lib. XLI, cap. 49. Vol. I, pag. 293.) írja: „*Dyrrhachium* positum est in terra, quae olim ILLYRIORVM PARTHINORVM fuit, nunc, ut isto quoque tempore, MACEDONIAE annumeratur.“ Másutt Lib. XLII, cap. 10. cit. edit. Vol. I, pag. 311.) ugyan ő: „Catonem *Dyrrhachii* Pompejus reliquerat, cum ut, *trajectum* ex Italia (e' volt későbbben is az általjárás helye) custodiret, tum ut PARTHINOS, si quid mouerent, coecerneret; isque primum HIS bellum fecerat.“ Megmásutt (Lib. XLVIII, cap. 41. cit. edit. pag. 557.) így jelenti ugyan *Dio Cassius* az Ásiai PÁRTVS háboru alatt történt PÁRTHINVS háborút Európában: „Eodem tempore etiam apud *Epidamnum*, quae PARTHINORVM vrbs est, tumultum coortum *Pollio*, FACTIS ALIQVOT PRAELIIS, compescuit.“ *Plinius Maiornál* is (Lib. III, cap. 23.) olvashatni. „A Lisso Macedoniae Provincia: GENTES PARTHENI, et a tergo eorum Dassaretae.“ *Strábo* (L. VII, cap. 7.) röviden mondja: „*Circa enim Dyrrachium et Apolloniam usque ad Ceraunios montes habitant Bulliones, Taulantii, PARTHINI, Phrygi.*“ *Polybius* (Hist. Lib. II, cap. 11.) beszéli: „Adfuere mox plures *legationes* aliorum POPVLO-RVM; et in his etiam PARTHINORVM, nec non Atintanum: qui omnes cum se fidei Romanorum permetterent sunt in *Amicitiam* suscepti.“ Ugyan ő (Excerptae Legationes. IX) így szól: „*Pleurato Lychnis et PARTHINI dati. Illyriorum utraque ciuitas, sed sub ditione Philippi fuerat.*“ Végre,

hogy másokat elhallgassak, *Stephanus Byzantinus* az Asiai Pártusokról szólóban ezeket említi: „Et PARTHIS regio Macedoniae.“ 's a' t.

129.

Ha már a' felhozattakat össze vetjük, 's még a'ra is figyelmeztünk, hogy *Ludovicus Piusnak*, *Nagy Károly Fiának*, némelly 823-dikévi eredeti oklevele, melyet a' nemesszívű Bátor Hor-mayr (Wien's Gesch. Wien. 1825. 8. II. Jahrgang. III. Band. I. Heft. pag. CLXXXIII.) a' Bajor Királyi Levéltárból kiadott, az AVAROKAT is köz névvel a' *Bévezetésben* HUNOKNAK, és egy helyen (a' *Chuni-hohesstet*in szóban) CHUNOKNAK nevezi, bár ezen oklevélben mind a' *Hunokat*, mind az *Avarokat* (és talán a' *Szászokat* is) különösen megemlíti: Úgy sem a'ról nem lehet kételkedni, hogy Dalmátiában, Albániában, sőt, a' *határoknak változásai*k szerént, Macedoniában is folyvást lakott SZITYA NÉPSÉG; sem a'ról, hogy a' régi Íróknak PÁRTUSAIK utóbb Constantinus Tsászár AVARUSAIBAN és a' Frantzia Íróknak TURCUS, COMANUS, PACINACITA, UZUS, BULGARUS népeikben századokig fenmaradtak, és így a' sok véres háborúk 's vándorlások után *Szakaszokká* vált 's fogyott maradékaik sokára ide költözésünk után, fájdalom! szemünk láttára, vagy talán épen tudtunk nélkül más nyelvű Nemzettel által változtak. Innend lehet csak megfejtetni, miért egyez meg a' *Magyar Nyelvnek* sok szova a' *Dalmátiai* és *Albániai Nyelveknek* számos szovaikkal mind a' mellett is, hogy egyenesen mi Magyarok e' két Néppel soha igen szoros nyelvbéli össze köttetésben nem voltunk. De ezekből továbbá az is világos, hogy Béla Király Névtelen Jegyzőjének, ha a' *Stultus Populus* sűtelen magyarázata feneketlen is, a' SOBA-

MAGYAR (*Sabinus-Argivus*) nevezet fentartásért forró köszönettel tartozunk. Igazat írt *Horátius Sabinum*ban fekvő Tibur jószágáról Lib. II, 6.

„Tibur, ARGEO (*Argivo*) positum colono.“
A' mi *Lucánus* BASILIVSAIT illeti, nem titok a' kútfőkben, hogy a' PACINACITAK, kik *Anna Comnena* tanuadása szerint (*Alexias. Parisiis. 1651. fol. pag. 232. Lib. VIII.*) a' KÜNORRAL *egynyelvűek* (*ὁμογλωττοι*) valának, BASILIVS SZITYÁK, az az: KUNOK voltak.

139.

De miért állítám elő ilyen gondosan e' Dalmátiai 's Albániai Szitya Népséget? Azért, mivel ezeknek Öseik foglalták-el a'kor, midőn Görögországban fénylett hatalmok, Olasz Országot. Ha sokkal későbbben e' Szitya Tsapat még *Asinius Pollióval* is több *utközetekben*, mint olvastuk, szembe állhatott, nem vala-e jóval előbb a' Római Népnél veszedelmes szomszéda? Ötet, mint egykor Olaszországban lakót, illetik e' sorok, melyeket *Plinius Máior* (*Hist. Nat. Lib. III, cap. 16.*) feljegyzett *Ravenna* mellékéről: „Inde ostia plena: Carbonaria ac FOSSIONES PHILISTINAE, quod alii Tartarum vocant: omnia ex PHILISTINAE FOSSAE abundatione nascentia: accedentibus Athesi ex Tridentinis Alpibus, et Togisano ex Patauiniorem agris.“ — Ime. PHILISTINVSOR Olaszországban! — Ötet illetik a' *Plinius Máior*-nál (*Hist. Nat. Lib. III, cap. 14.*) találtató PELESTINUSOR. Sőt figyelemre méltó az is, hogy *Suidás* Lexiconában (*Edit. Cantabr. 1703. fol. Tom. III, pag. 602 — 604.*) több Görög országi és Siciliái PHILISCVS nevű Férfiak felhoznak, 's hogy Siciliában, melyben bizonyosan laktak JÓNESEK, számos pénzek találtak (*Eckhel, Doctr.*

Num. Veter. Vindobonae. 1792. 4. Part. I. Vol. 1. pag. 264 — 265.) ime felirással: „ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΣ. ΦΙΛΙΣΤΙΔΟΣ.“ melyek mostanig PHILISTIS esméretlen *Királynénak* tulajdonittatnak. Hallgatok a' *Baltikum Tenger melléki Jászokról* és a' győzetések miatt adatott PHILISTAEUS mutatóványokról; hallgatok rövidség miatt a' *Britanniai Jászokról* és *Hunokról* (*Gigánsokról*), bárolvasom is *Büschingnek* (Auszug aus seiner Erdbeschreibung. Hamburg. 1776. 8. pag. 556.) Geographiájában a' *Scotusokról*; „Die Niederländer, sind eine Vermischung von alten Scoten, Picten, Britten, Franzosen, Engländern, Dänen, Deutschen, UNGARN und andern Nationen.“ Kevésben bajos ezekről hitelesen szólani. Inkább által meggyek tehát a' *Szent Írás* PHILISTAEUSAIRA.

131.

Valamint a' JÁSZOK, RÚNOK 's a' t. PHILISTAEUSOKNAK hivatnak az Európai Régiségekben; úgy a' PHILISTAEUSOK is (Sidóul: *Pelischthim*) a' Szent Írásban néhány helyen SAGITTARIVS (görögül: Τοξότης) néven említettnek. *Móses* (Genes. XXI, 20.) a' *Philistaeában* lakó Ábrahámnak *Ismael* fiáról írja: „Et fuit cum eo: qui creuit, et moratus est in solitudine, factusque est Iuuenis SAGITTARIVS.“ — I. Regum XXXI, v. 1—3. olvastatik: „PHILISTHIIM autem pugnabant aduersum Israel: et fugerunt Viri Israel ante faciem *Philisthiim*, et ceciderunt interfecti in monte Gelboe. Irrueruntque *Philisthiim* in *Saul*, et in filios eius, et percusserunt Jonathan, et Abinadab, et Melchisua, filios Saul. Totumque pondus praelii versum est in Saul: et consecuti sunt eum viri SAGITTARII (Sidóul: HAMORIM), et vulneratus est vehemen-

ter a' SAGITTARIIS (Sidóul: Bak-Kaschet).“ — I. Paralipomenon X, v. 3. hasonlóképen a' felebbi szomorú esetről mondatik: „Et aggrauatum est praelium contra Saul, inueneruntque eum SAGITTARII (Sidóul: HAMORIM), et vulnerauerunt JACVLIS (Sidóul: Bak-Kaschet, az az: In Arcu).“ — A' *Chaldaeus* Fordításban II. Regum VIII, 18. íme versben: „Banajas autem filius Jojadae, super CERETHI et PHELETI: filii autem David sacerdotes erant“, mint *Stock Christidn* (Clauis Linguae Sanctae. Lipsiae. 1753. 8. pag. 888.) több más Irókkal említi, SAGITTARII et FVNDITORES,, fordítások találatnak.“ — *Dávid Királyról*, midőn a' *Philistaeusoktól*, kiknél tartózkodott, Saul halála után Nemzetéhez visszatért, II. Regum I, v. 18. írják: „Et praecepit, vt docerent filios Iuda ARCV M (Sidóul: *Kaschet*), sicut scriptum est in Libro IIVSTORVM (Sidóul: *Jaschar* = Justus).“ — E'nyi hely gerszethet a' nálam sokkal tudósabb Hermenevtákban is egy kis figyelmetességet!

132.

Illik mindazonáltal felhoznom a' következő helyeket is: II. Regum XI, 24. az *Ammonitákról*: „Et direxerunt jacula SAGITTARII (Sidóul: HAMORIM) ad servos tuos ex muro desuper; mortuique sunt de servis regis, quin etiam servus tuus Urias *Hethaeus* mortuus est“ — II. Paralipomenon XXXV, v. 23. az *Aegyptomiákról*: „Ibique vulneratus a SAGITTARIIS (Sidóul: HAJORIM); dixit Josias pueris suis: Educite me de praelio, quia oppido vulneratus sum.“ — A' nyilazás Feltalálóitól e' Népek is, mint *Jonathan* (II. Regum I, v. 22.) megtanulhatták az *Ijászságot*. — Ha már a' HAMORIM szó Sidó nyelven, mint láttuk, *Sagittarius, Jaculator, Spi-*

culator, Akontista jelentéssel bírt, el vevén tőle a' többes szám formáját, ugyan nem tőle eredett-e a' *Hamorraeus* vagy *Amorraeus* Nemzet Neve, és *Hamorraeus* nem a' JÁSZ Nemzet *Sidó nevezete-e*) Hogy az, én *Móses* szavaiból (Genes. XV, v. 16 — 21) bizonyíthatom: „*Generatione autem quarta reuertentur huc: necdum enim completae sunt iniquitates AMORRHAEORVM* (Sídoul: HAMORI) *vsque ad praesens tempus. . . . In illo die pepigit Dominus foedus cum Abram, dicens: Semini tuo dabo terram hanc (Palaestínát érti) a' fluuius Aegypti usque ad fluuium magnum Euphratem. Cinaeos, et Cenezaeos, Cedmonaeos, et Hethaeos, et Pherezaeos, Raphaim quoque, et Amorrhaeos, et Chananaeos, et Gergesaes, et Jebusaeos.*“ Hogy itt főképen a' PHILISTAEUSOKRÓL beszél Móses, 's hogy különösen a 16-dik versben minden PHILISTAEUSOKNAK adja közönségesen az AMORRHAEUS nevet, az eléggé szembetűnő. Ez is tehát egy új hely volna, mellyben a' PHILISTAEUSOK világosan SAGITTARIUSOKNAK, az az: JÁSZOKNAK hivatnak. És ez nem akadályoztatja semmit is a' különös AMORRHAEUS, az az: JÁSZ nevet, mert mind a' mellett, hogy Móses szerint (Deuter. VII, v. 1.) a' *Chananaeusok* egy különös ágát tészik a' *het Philistaeus Nemzetségnak*, ugyan a' *Philistaeusok* mindnyájan néhány helyeken a' Szent Írásban *Chananaeusoknak* is neveztetnek.

133.

Neveztetnek a' PHILISTAEUSOK a' *Görög Szent Írásban* több helyeken ALLOPHYLVS névvel is, mellyet a' Latán VVLGATA több ízben ALIENIGENA szóval fordít. *Móses* és *Josue* nevű könyvekben a' görög fordításban az ALLOPHYLVS név épen nem találtatik, hanem ezekben gö-

rögül is PHILISTAEVSORKÖL van szó. A' *Biráknak* Könyvökben görögül Cap. X, v. 6. 7. 11. — Cap. XIII, v. 1. 5. — Cap. XIV, v. 2. PHILISTIM, ellenben Cap. III, v. 3. 31. — Cap. VIII, v. 10. — Cap. XIV, v. 1. 3. 4. — Cap. XV, v. 3. 5. 6. 9. 11. 12. 14. 20. — Cap. XVI, v. 5. 8. 9. 12. 14. 18. 19. 21. 23. 27. 30. ALLOPHYLVS olvastatik. *Joelben* Cap. III, v. 4. egyedül ALLOPHYLVS találtatik a' Görög Bibliában, ellenben a' Vulgátában PALAESTINVS vagyon. Az LV-dik Zsoltárban (mások szerint LVI-dikban) a' tzmnél mind a' Görög Bibliában, mind a' Vulgátában ALLOPHYLVSROL foly a' beszéd. A' CVII. Zsoltárban (mások szerint CVIII.) a' 10. versben görögül ALLOPHYLVS, a' Vulgátában ALIENIGENA, az az: PHILISTAEVS (nem pedig: *Idegen*) áll. Örömmel, s nagy reménységgel mondja tudniillik Dávid Király a' Philistaeusokkal kötött Szövettség után: „Moab lebes spei meae. In Idu-maeam extendam calceamentum meum: mihi ALIENIGENAE (*Philistaei*) AMICI facti sunt.“ A' *Királyoknak* Könyvökben, a' *Paralipomenon* Könyvekben, *Amosban*, *Jesaiásban*, *Jeremiásban*, *Sophoniásban*, *Abdiásban*, *Ezechielen*, *Zachariásban*, mindenkor számos helyeken a' Görög Bibliában ALLOPHYLVS név fordul elő, és e' Könyvekben a' Görög Fordításban a' PHILISTIM név soha sem használtatik. Az *Ecclesiasticus* nevű Könyv a' Görög Biblia szerint Cap. XLVI, v. 18. (a' Vulgátában v. 21.) PHILISTIM névvel él. Végre a' Mósestől már Abraham koráról ELŐSZÖR, a' Machabaeus Könyvekben UTÓSZOR említett PHILISTAEUSOK I. Machabaeorum Cap. III, v. 24. PHILISTIEIM (a' Vulgátában: PHILISTIM) — I. Machabaeorum Cap. IV, v. 22. II. Machab. Cap. IV, v. 13. Cap. VI, v. 24. ALLOPHYLVS (a' Vulgátában: ALIENI-

GENA) jő elő. *Szent Hieronymus* tehát (Opera. Parisiis. 1704. fol. Tom. III. col. 1376. In Comment. ad Amos) böltsen írja, ha rendszabását néhol ön maga által hágtá is: „Vbicunque in VETERI TESTAMENTO (Hadrianus *Relandus* Palaestina. Norimb. 1746. 4. pag. 56. közbe veti: Et quid ni etiam in NOVO) ἀλλοφύλης, id est: *Alienigenas* legerimus, non commune *externarum gentium* nomen, sed proprie *Philisthiim*, qui nunc *Palaestini* vocantur, accipiendi sunt.“

134.

Tudván ezeket, lássuk már miképen magyarízzák a' Szent Írás Fejtegetői a' PHILISTAEVS nevet. *Hiller Máté* (Onomasticum Sacrum. Tubingae. 1706. 4. pag. 279. 280. 905. 906.) írja: „Ipsi autem *Caphthoraei* et sua et Decrum nomina ab EXILIO ducentes vocati sunt PELISCHTHIM=EXVLES. Amos 9 : 7 : et KERETHIM, e Patria sua, Caphthore scilicet, EXCISI. Ezechielis 25 : 16. Sophoniae 2 : 5. I. Samuel 30 : 14. Prius enim vocabulum PELESCETH regionis occupatae vocabulo derivatum radicem habet *Palasch*, quae respondet Aethiopico verbo *Phalasa*, id est, MIGRARE, PEREGRINARI, vnde flexum *Tephlasa*, incertis sedibus vagatus est.“ — — Alább ugyan ő: „Terra igitur Havvaeorum a novis habitatoribus dicta est *Pelescheth*, Terra *emigrationis*, in quam scilicet Cappadocum ac Caphthoraeorum EXVLES. Ita ab eadem mente, imo ab eadem voce dicti sunt veterum PELASGI, quorum nomen Syriaca vel Chaldaica lingua scripseris PELASCAJE, cum caph servili, quo elemento *gentilia* formari solent, vt *Susancaje*, a *Susan*, siue *Susis*; *Apharsathcaje* ab *Apharsath*; *Parsathcaje*, *Parasitaceni*. Ezr. 4 : 9. Fuerunt namque, quos PELASGOS Graeci Scriptores no-

minant, gens erronea et *σπερὰς*, vel ut Hesychius eos describit *γενος πολυπλάνησον*, gens vagabunda, sine lare, sine domo, quae in omnem pene orbis angulum, praesertim in Graeciam, se se effudit. Jam KERETHIM excisi adpellantur, quod EXVLES a patrio solo excisi penitus essent“ Hasonlókat ír alább: „PELESCETH: *Palaestina*, id est: EXV-LVM TERRA.“ — *Rechenberg Adám* (Hierolexicon Reale. Lipsiae. 1714. 4. Vol. II. pag. 1255.) egyet tart, ötlet követvén, Hillerrel. — *Simonis János* (Onomasticum Veteris Testamenti. Halae Magdeburgicae. 1741. 4. pag. 117.) állítja: „PLESCHETH, *migratio, peregrinatio* (rad. Aethiop. *migrauit, peregrinatus est.*) PHILISTAEA, quod denotat: Terra *migrationis*, i. e. in quam *migrarunt* Caphthoraei et Chasluchaei, Gen. 10, 14. Exod. 15, 14. Deut. 2, 23. Jerem. 47, 4. Amos. 9, 7. Vnde *ἁλλόφυλοι* pro PHILISTAEIS passim apud LXX. Interpr. Conuenit nomen PELASGORVM, qui teste Strabone Lib. IX. a *vagando* denominati sunt.“

135.

A' hõ tudományu *Michaelis János Dávid* (Spicilegium Geographiae Hebraeorum Exterae post Bochartum. Pars I. Goettingae. 1769. 4. pag. 280.) így fejezi ki véleményét „Graecis Interpretibus Librorum Historicorum PHILISTAEI plerumque sunt, *οἱ Ἀλλόφυλοι, Alienigenae*, seu *Barbari*, ut Jud. III, 3. XIV, 1. etc. Nempe *Aethiopibus* verbum *Palasch* significat *migrare*, vt *ex una regione in aliam*: eaque significatio illorum interpretum tempore *in aliis quoque linguis Orientalibus* superfuisse videtur, licet nunc prope interierit, nisi quod putant Samaritanam linguam aliqua eius seruare vestigia. Ergo cum *Philistaei* plane essent in Palaestina *exteri*, ortuque

tuque nec PHOENICES, nec ISRAELITAE, nomine tamquam proprio eos *Barbaros* dici autumarunt.“ Egy nevérol elöttem esméretlen L* jegyü jeles Tudós (Biblische Encyklopädie, oder exegetisches Realwörterbuch. Gotha. 1795. 4. III. Band. pag. 386.) írja: „Da die *Philister*, wie wir hernach sehen werden, ihre Wohnsitze veränderten, so könnten sie wohl von dem *äthiopischen Pelesch* = *migrare*, wornach *Peleschet* = *migratio*, oder die Gegend, wohin die *Casluchim* und *Caphthoräer* wanderten (I. Mos. 10, 13.) bedeuten würde, genannt worden seyn.“ Valamivel alább pedig: „Nach diesen Schriften soll *Philister* gar nicht hebräischen Ursprungs seyn, sondern mit dem Nahmen der alten Bevölkerer Griechenlandes, der PELASGER einerley bedeuten, nämlich *Reisende*, *Fremdlinge*, die sich in anderen Ländern niederliessen.“ Haszontalanság volna több írókat felhordani, minekutána mindnyájan így magyarázzák a' PHILISTAEVS nevet. Az tehát inkább ide való, mennyire lehessen védeni, vagy megbizonyítani ezen köz elfogadásra jutott véleményt?

136.

Ludolf Jóbnak Aethiópiai Szókönyvében (Lexicon Aethiopico-Latinum: ex omnibus Libris impressis et multis MSS. contextum. Francofurti ad Moenum. 1699. fol. col. 610.) találom, hogy a' *Philistaeusok* az Aethiópiai Szent Írásban FELESET'EEME, *Philistaea* pedig FELESET'EME néven jönnek elő. Ezt tagadni nem lehet; de az is bizonyos a' fent említett Aethiópiai Szókönyvből, hogy FALASA = MIGRAVIT, EMIGRAVIT; — — AFELASA = MIGRARE, EMIGRARE fecit; — — — FALASI = TRANSIENS, PEREGRINATOR; — — — FELESATE = MI-

GRATIO, EMIGRATIO; — — FELESATA = EXILIVM. Mondatik az is a' Szókönyvben, hogy a' *Feleset'eeme* és *Feleset'eme* nevek ezen kiíratott szovaktól származnak. — Hasonlókat olvashatni a' temérdek tudományu *Castelli Edmund* Angoly Irónak (Lexicon Heptaglotton. Londini. 1609. fol. max. col. 3014—3015.) hét nyelvü Szókönyvében is, mellyben egyszer'smind a' *Michaelistól* röviden érintett *Samaritanus* nyelvbéli PEREGRINATIO jelentés is feltalálatik a' *Philistaeus* név alatt. Így Aethiópiai Nyelven PHILISTAEVS = EMIGRANS, EXVL. A' *Sidóka'* Philistaeusokat az *Aegyiptomi Fogság* alatt kezdettk a' Szent Irás szerént először esmérni: *nem természetes-e tehát, hogy épen azon nevet adák ők is a' Philistaeusoknak, melly néven hívák a' Philistaeusokat az Aegyiptomiak?* Hanem el ne feledjük, hogy a' *Sidónak* nem levén *F betűje*, neki a' *Falasa*, vagy *Felesata* szovat P, vagy PH. betűvel kellett kimondani. Így lett a' *Palasa* vagy *Phalasa* Sidó név; mellyet a' felelbi Irók emlegetének; így lett a' *Pheleset* is. Azt, hogy a' több görög Irókban találtató *Palastina* nagyon egyez a' *Palasa* szóval; hogy a' Sidó Nyelvben hajdan a' *magánhangzók* ki nem íratlak, és így ezek egymással gyakran feltseréltettek; hogy továbbá némelly régiségekben is, mint a' Magyar Nyelven, a' *Philistaeusok* másképen *Filistaeusoknak* mondatnak, vitatni nem szükség. A' PHILISTAEVS szó is a' nyit jelent tehát, mint EXVL annál inkább, mivel a' görög ALLOPHYLVS fordittatása is EXVL, vagy EMIGRANS értelemre mutat. *Biel János Christiánnál* (Nouus Thesaurus Philologicus Veteris Testamenti. Hagae Comitum. 1779. 8. Part. I. pag. 71.) olvasom: „*Ἀλλόφυλος = qui alterius gentis est, alienigena*, PEREGRINVS, et speciatim PHILISTAEVS.“ — Épen ezt

találhatni *Schleusner János Fridriknél is* (Nouus Thesaurus Philologico-Criticus Veteris Testamenti. Lipsiae. 1820. 8. Pars. I. pag. 164.) a' *Phili-staeusoknak* tulajdonított görög ALLOPHY-LVS névről. Pedig a' PEREGRINVS és EXVL vagy EMIGRANS szavak igazi rokon gondolatok.

137.

A' PELASGVSOKRÓL írja *Strábó* (Geogr. Lib. IX. cap. 1. §. 18.) íme tudósítást: „Jam ante autem diximus, videri huc quoque suis MIGRATIONIBVS peruenisse PELASGORVM Gentem, ac fuisse ab Atticis a VAGANDO *PelaRgos* denominatam.“ Másutt (Lib. V. cap. II. §. 4.) így fejtegeti *Strábó* a' PELARGVS nevet: „*Pelargos* etiam Athenis fuisse, eosque, quod *Auium instar* VAGI modo haec; modo alia adirent loca, PELARGOS appellatos ab Atticis fuisse, quae vox CICONIAM significat.“ — *Dionysius Halicarnassensis* (Antiquit. Roman. Lib. I. cap. 28.) szinte illyen fejtegetést hoz fel: „Hoc regnante *Pelasgi* a Graecis ex suis sedibus pulsi fuerunt, et, nauibus ad Spinetem fluuium in Ionico sinu relictis, urbem Crotonem in locis mediterraneis sitam ceperunt: atque, hac belli sede vsi, eam, quae nunc Tyrrhenia vocatur, condiderunt. At Myrsilus, ab Helanico dissentiens, ait Tyrrhenos post patriam relictam in ipsis suae profectionis erroribus, mutato nomine, PELARGOS appellatos ob quandam similitudinem *Auium*, quae *Πελαργοί*, id est CICONIAE, vocantur; quod gregatim errarent tam per Graeciam, quam barbaras regiones: atque murum, quo Athenarum arx cingitur, quique PELASG CVS appellatur, ab his exstructum dicit.“ *Strábó Rövidítője* (Strabonis, Rer. Geograph. Libri XVI. Amstelaedami. 1707. fol. Tom. II. Lib. IV. pag. 1225.) beszéli: „Quod PELASGI ab Atheniensi-

bus *PelaRgi* fuerint appellati, quod ERRONES (πλαυήται) essent, atque more auium quo fors vocaret huc atque illuc commearent.“ *Hesychius-nak* γενοσ πολυπλάνησον (*sokat bujdosó Nemzet-ség*) véleményét már felebb hallottuk. Az *Etymologicon Magnum* Írójáról emlegeti *Casaubonius* (Dionysii, Halicar. Opera. Oxoniae. 1704. fol. Tom. II. Annot. pag. 331.) ezeket: „At Etymologici Magni auctor longe aliam istius appellationis rationem affert. Non enim ab *errore* aut *peregrinatione* sic dictos *Pelagos*, *Tyrrhenosue* fuisse: sed a LINEIS TVNICIS quas ferebant.“ Mások *Martinieri* feljegyzése szerint (Geographisch- und Critisches Lexicon. Leipzig 1747. fol. VIII. Th. pag. 1702.) a' *Pelagus* nevet a' PALVGOI Phoeniciai szótól, melly *Flüchtiges Volck* jelentéssel bírt, meg mások a' PALAG Sidó szótól, melly *Abgesondert* Népet tett volna, szármoztatják.

138.

Azon magyarázók, kik a' *PelaRgus*, az az: *Ciconia*, vagy is *Gólya* nevet rebesgetik, azon kívül, hogy nevetséges szármozást adnak, felette gyanúsak lehetnek előttünk, vallyon nem inkább Homerusnak Κικονες = *Cicones* nevü Thrax népéről (Iliad. II, 846. XVII, 73. — Odys. IX, 39. seqq.) beszélnek-e? Nékik ismét a' *Pelagusokat* öszve keverik a' más nyelvü *Tyrrhenusokkal*. A' *Linea Tunica* ellen hartzol, a' mit *Cedrenus György* (Compendium Historiarum. Parisiis. 1647. fol. pag. 19.) egyezőleg a' legrégebb pénzekkel 's más hajdani Írókkal valamelly régi kutföböl fentartott: „Numa, qui post Romulum et Remum Romae regnavit, cum ad eum PELASGORVM legativenissent, *Chlamydes gestantes praetextas coccino*, quales etiam Isauri gestant,

ea forma delectatus, primus instituit *ut a Romanis chlamydes gestarentur*: a regibus purpureae, praetextae auro: a Senatoribus, et iis qui cum Magistratu aut imperio essent, aliae quae pro indicio regii gestaminis purpura essent praetextae: quo significatur Romanae Reipublicae dignitas et subiectio. Edixitque, nequis sine huiusmodi chlamyde in palatium suum intromitteretur.“ Fényes készülétü *Mentét* viseltek ime a' *Pelagusok*, mint a' *Jónesek* is, kik a' Pelagus Nemzetnek egyik osztályát tették, és nem *Vászon Tunictt*. Mivel tehát a' felebb kiírtam helyekből egyenként inkább az a' nálok régiebb vélemény tetszikki, hogy a' PELASGVSOK a' *Kiköltözéstől* (*Emigratio, Exilium e Patria*) neveztettek, okosabban felvehetjük, hogy az Aethiopiai FELAS szóból a' Görög, *nem levén neki is F betűje*, más példák szerint Πελας-γαία = *Pelas-gia* = *Exulum-Terra* ország nevet, 's e'ből azután *Pelagus* nép nevet tsinált. Böltsen írja valóban a' nagy érdemü *Schlichthorst Hermann* (*Geographia Homeri. Gottingae. 1787. 4. pag. 25.*) ezen állítását: „*Meum est, obseruare, et ex HOMERO constare, Pelagos vagos et errabundos paterna domo in alias regiones se se contulisse.*“ Ezt minden lépten nyomon bizonyítja a' *Pelagus História*.

139.

Előre botsátván ezeket, lássuk már a' PÁRTUS szó jelentését is. *Iustinusnál* (Lib. XLI, cap. 1.) olvassuk: „*PARTHI penes quos, velut diuisione orbis cum Romanis facta, nunc orientis imperium est, Scytharum EXVLES fuere. Hoc etiam ipsorum vocabulo manifestatur. Nam Scythico sermone Parthi EXVLES dicuntur.*“ *Stephanus Byzantinus* (*De Urbibus. Lugd. Batav. 1694. fol. pag. 628.*) írja: „*PARTHYAEI, gens*

olim Scythica, quae deinde fugit, vel emigravit Medo Duce vel tempore Medi. Sic vero a Medis vocata fuit ex natura terrae, quae eos excepit palustris, et caua: Vel a fuga, quoniam Scythae PARTHOS vocant EXVLES. Dicuntur vero etiam Parthi, et Parthii, et Parthylaei. Et Regio, Parthylaea, et Parthyene, et Parthyenus, et Parthis, regio Macedoniae.“ Hitelt ’s nagyobb meghatározást ad ezeknek *Arriánus*, ki XVII. könyvekből álló *Munkát írt a’ Pártus Históriairól*, és azért más íróknál jóval nagyobb tekintetet érdemel. Azon *Töredékeiben ezen elveszett Munkának*, melyeket *Photius* Eclogáiban (Lásd: *Arriani, Expeditio Alexandri, et Historia Indica, Amstelaedami, 1757. 8. pag. XXXIV—XXXV.*) fentartott, elő adatik: „*Vult Parthos a Scythis originem ducere.*“ És valamivel alább: „*Narrat ad haec Parthos SESOSTRIDIS Aegyptiorum regis tempore, et IANDVSI Scytharum, ex SCYTHIA in eum, quem nunc tenent, locum DEMIGRASSE.*“ Többet mond *Arriánus*ból, kinek elveszett Könyvét a’ *Pártusokról* (*Suidae, Lexicon. Catabrigiae. 1705. fol. Tom. I. pag. 489. a’ Ἐρωίς* szó alatt) MÉG a’ XII-dik század kezdetén olvasta, a’ nagy szorgalmu *Suidas* (cit. edit. Tom. III. pag. 53.) imesoraiban: „*PARTHI, Sic lingua Persica vocantur Scythae, quibus SESOSTRIS Aegyptiorum Rex NOVAS SEDES dedit, subactis Assyriis.*“ Másutt (Tom. III. pag. 356.) ugyan ő: „*SOSTRIS Rex Aegyptiorum, a Chamo genus ducens, qui subegit Assyrios, et totam Asiam et Europam, ET IN ASSYRIORVM REGIONE COLLOCAVIT SCYTHARVM MIRIADES QVINGENTAS* (MS. Paris. *μυριαδας ε.* — de ez tsekély szám), *qui vocati fuerunt PARTHI; quod est Persica lingua SCYTHAE: et ad hanc usque diem vestitum, et LINGVAM, et LEGES Scy-*

tharum retinent.“ Suidas, úgy tetszik, még esmért (és helyesen) a' maga korából P á r t u s o k a t.

140.

Arriánusból folyhattak *Manasses Constantinusnak* (Breuiarium Historicum. Parisiis. 1655. fol. pag. 12.) ime *felette fontos* sorai: „Ceterum id temporis Aegypti Rex *Sesostris*, auctus magnitudine potentiae supra Reges ceteros priores, non satis arbitrabatur esse soli Aegypto imperare. Quam ob rem coacto de tota natione sua exercitu, in quo erant hastati, cetrati, sagittarii, loricati praeliatores, viri mauortii: ADSVMPTISQVE BELLI SOCIIS EX VNNORVM GENTE, quam muneribus sibi *totam* adiunxerat: terram vniuersam, Asiam maxime, percurrit: et omnes vt tributa sibi penderent, vi coegit. Sublatis etiam vbique nationum principibus et satrapis, sub iugum suae potestatis eas redegit. VNNIS autem *Assyriorum Regionem dono dedit*, et pro VNNIS, siue *Scythis*, PARTHOS appellauit.“ — Rövidebben, *de némellyekben hibáson megváltoztatva*, ugyan e' történetet emliti (Compendium Historiarum. Parisiis. 1647. fol. pag. 20.) *Cedrenus György*: „Successit ei *Sesostris*, ac XX. annis regnum in Aegyptios gessit. Hic *Assyrios*, *Chaldaeos*, et *Persas* vsque ad *Babylonem* subegit, *Asiamque*, et *Europam*, *Mysiam*, et *Scythiam*. Reuersus, *quindecim millia Scytharum iuuenum delectos*, qui bellatores essent optimi, *in Perside collocauit*.“ — A' *Chronicon Paschale* Irója is (Chronicon Paschale. Parisiis. 1688. fol. pag. 47.) elő adja ezen Szitya *Költözést* ime szovaiban: „His posthaec temporibus primus apud Aegyptios regnauit ex tribu Cham *Sesostris*, qui instructis copiis bellum in-

tulit *Assyriis*, eosque subegit, vt et *Chaldaeos* et *Persas* vsque ad *Babylonem*. Subegit pariter *uniuersam Asiam*, *Europam*, *Scythiam* et *Mysiam*: cumque in *Aegyptum* reuerteretur *ex Scythiae regionibus delegit iuuenum bellatorum quindecim millia*, quos in *Persidem* traduxit, *ibique habitare iussit, concessa illis quam delegissent regione*. Ex eoque tempore *Scythae illi in Perside manserunt, qui a Persis PARTHIDII* nuncupati sunt, quod *Persica lingua SCYTHAS* sonat, qui et *habitum et idioma, ac leges Scytharum VSQVE NVNC seruant*, maximeque virtute bellica praestant, quemadmodum haec tradit doctissimus Herodotus (?)“ — A'nyi tehát bizonyos e' helyekből, hogy a' Pártusok Európából Szitya Rokonaik közül kivándorlottak, és azért, a' Szityáktól (nem pedig *Persa nyelven*) PÁRTVS, az az: EXVL EMIGRANS néven hivattak. És ime mindennapi Magyar ki fejezés: „Ne PÁRT-OL-JON el tőlünk az Ur“ nem azt teszi-e: „Ne DESERAT Nos; Ne ABEAT a nobis.“? A' Pártus szó tehát atyafias *Emigrans, Exul, Abiens, Deserens* jelentéssel ma is fen van a' Magyar Szitya nyelvben, 's a' Pártus szónak *Rebellis* jelentése csak másod jelentés. Nem mindenkor *Rebellio* a' Pártolás. Azt, hogy a' Palótz és Kún Nyelv Párt-US formát adott hajdan a' Magyar Párt-OS szónak, hitelesen bebizonyíthatja a' Magyar Nyelv Története. Sáros Vármegye sok öklevelekben *Sár-us; tsudálatos* a' régi Kéziratokban *tsudálat-us*. 's a' t.

141.

Oda értünk, hol a' Históriának régi homályait bátor lélekkel felvilágosíthatjuk, ha gondolkodni merészek vagyunk. Tudta e' hel! régen a' Világ, hogy

I.

{ *Philistaeus* = *Exul*, *Emigrans*.
 { *Philistaea* = *Exulum Terra*, *Emigrantium Terra*.

II.

{ *Pelagus* = *Exul*, *Emigrans*.
 { *Pelasia* = *Exulum Terra*, *Emigrantium Terra*.

III.

{ *Parthus* = *Exul*, *Emigrans*.
 { *Parthia* = *Exulum Terra*, *Emigrantium Terra*.

Vallyon nem szabad-e, nem kell-e tehát azt is állitanunk, hogy

I.

{ *Philistaeus* = *Parthus*.
 { *Philistaea* = *Parthia*.

II.

{ *Pelagus* = *Parthus*.
 { *Pelasia* = *Parthia*.

III.

{ *Parthus* = *Philistaeus*.
 { *Parthia* = *Philistaea*.

IV.

{ *Parthus* = *Pelagus*.
 { *Parthia* = *Pelasia*.

Az az:

I.

{ *Parthus* = *Pelagus* = *Philistaeus*.

II.

{ *Parthia = Pelasgia = Philistaea* ?

En azt gondolom: hogy szabad, hogy kell ezeket a' Kritika és História fáklyájánál minden akadozás nélkül állitanunk. És ez az, a' mit röviden bizonyítani akarok. Röviden, mondom, mert e' Rajzolatban nem szükség, de nem is lehet, mindeneket elő állítani.

125.

1.) Hogy egyet jelentenek e' három különbéle szovak olly módon, mint p. o. *Germanus, Teuto, Deutscher, Német* egyet téznek, világos a' *Nyelveknek történeti tanúságok által is támogatott természetes jelentésekből*. Ha a' *Nyíl*, vagy *Kenyér* szóról *hatvan* különbéle nyelvű Író szólna, 's meglehetne hitelesen mutatni, hogy a' *hatvan* különbéle nyelvű Író közül mindegyik ezen, vagy a' másik helyen, a' *Nyíl* vagy *Kenyér* tárgyról ír, nem kellene-e állítani, hogy *Nyíl = Sagitta = То́ков = Pfeil = Flèche = Arrow*, ? 's a' t. Minekutána tehát hiteles példákban láttuk, hogy a' *Nemzeteknek, neveik is egy nyelvből a' másikba le fordítottak* 's mostanig *Horátius* mindegyik magyarázójának szabad volt a' *Campestris Scythia* nevet Herodotusnak *Scythia Georgius* nevével egygyé tenni, úgy vélem nekünk is szabad élni hasonló szabadsággal *Históriai Tanúságok mellett* a' Magyar Históriaban.

2.) *Mósesnek fő és határozott helye a' Philistaeus HÉT Nemzetségekről* (Deuteronomii Cap. VII, v. 1.) így olvastatik: „Cum introderit Te Dominus Deus tuus in terram, quam possessurus ingrederis, et deleuerit Gentes multas coram Te, 1.) *Hethaeum*, et 2.) *Gergesaeum*, et 3.) *Amorrhaeum*, 4.) *Chananaeum*,

et 5.) *Pherezaeum*, et 6.) *Hevaeum*, et 7.) *Jebusaeum*, **SEPTEM GENTES** multo maioris numeri quam tu es, et robustiores te. — Már pedig ugyan ezen és ilyen nevű HÉT NEMZET-SÉG található, *csak nem mindenkor együtt lakva*, mind a' Szityák, mind a' Pelásgusok, mind a' Pártusok között akár Európai Szitya Országban, akár Ásiában, akár Görög Országban, akár Látiumban, akár Afrikában, akár Spanyol Országban, akár Éjszaki Német Országban vizsgáljuk az ott lakó SZITYA NÉPSÉGEKET. Találunk tudniillik mindenütt mindenkor **PALÓTZ** (Hethaeus), **MAGYAR** (Gergesaeus), **JÁSZ** (Amorrhaeus), **HÚN** (Chananaeus), **VÁL** (Pherezaeus), **LÓFEJŰ** (Hevaeus) és **ÚZ** (JebUsaeus) Nemzetséget. Csak hogy e' hét Szitya Nemzetség neve néhol *lefordittatva* jöelő, a' mi a' dolgot épen el nem rontja. Holmi *Geographiai mellékes Nevek* a' Hét Nemzetséget hasonlóképen el nem ronthatják, hanem *felvilágosítást* kívánhatnak. Illyen p. o. *Ben-Gorionnál* a' **BVLGARVS**, a' **RAGVSA**, és **TALMITS** nevezet.

143.

3.) Ugyan ezen HÉT NEMZETSÉGET lehet feltalálni a' **TVRCVS** név alatt is. Midőn a' *Török Chagán* (Király) *Theophylactus* tanuadása szerint *Mauricius* Görög Tsászárhoz írta maga tizimében: „**SEPTEM GENTIVM** et *Septem mundi climatum Dominus* “ nem hét nyelvre, hanem a' hét Szitya Nemzetségre tizedozott. Valamint a' Magyar Koronán is (hogy *Luitprandot* és a' *Görög Irókat* ne emlitem) még **ΚΡΑΛΗC TOYPKIAC**, az az: *Török Király* nevet visel a' *Magyar Fejedelem*: úgy a' *Kúnok*, *Avarok*, *Úzok* 's a' t. hasonlóképen **TÖRÖKÖKNEK** hivat-

tak. Csak ezek mondhaták fenyegetődzve (*és nem a' mai Törökök*) a' szökevény *Avarokról* folyt perlekedésben, hogy jól esmerik a' *Duna és Hebrus vizeket*. Midőn tehát a' halhatatlan érdemű *Stritter* az *Árpád előtti Török História* tárgyait a' *mai Törököknek*, és nem az *Ásiában lakott Szityáknak* tulajdonította, igen menthető tévedésbe, de még is tévedésbe esett.

4.) Találtatnak PELASGVSOK Ásiában, talál-
tatnak az Európai Görög, Olasz és Spanyol Or-
szágokban is. Hasonlóképen voltak PARTUSOK
Ásiában, de voltak Görög és Olasz Országban
is. Görög Országról hiteles tanúságokat adtam elő;
Olasz Országról pénzt, és a' *Parthenopolist* (a'
mai *Neapolist*, melyet a' Szűz névtől sokan
gyermekesen származtatnak) hozhatnám fel az egyes
Pártus Nemzetségeken kívül. A' *Philistaeus*
név is nem jutott-e el magába Európába is?

5.) Sesostris Király uralkodása több század-
dal meghaladta (semmit sem nyomnak tudniillik az
ezen állítást tagadó okok) *Ábrahám idő korát*,
midőn tehát azt olvassuk a' régi írókban, hogy
Ábrahám Második Felesége, *Retura*, Pártus Nem-
zetségből volt, önként következik Ábrahámnak
Philistaeai laktából, hogy a' *Pártus Nemzet egy
volt a' Philistaeus Nemzettel*. A' kik azt rebes-
getik, hogy a' Pártusok a' Macedoniai Adó lerázása
előtt esmeretlen, s talán fenlétellel sem bíró Né-
pek voltak, nem vészik észre, hogy a' Pártusok-
ról már Herodotus és Anákreon emlekeznek.

6.) A' Philistaeusokról mondatik a' Szent
Írásban, hogy *Kaphthorból* jöttek. *Kaphthor* bi-
zonyosan *Kappadocia*, más néven *Syria* és *As-
syria*. Ugy de a' Pártusok is Sesostris Király szö-
vetsége által épen *Assyriába*, az az: *Kaphthor-
ba* tétettek által. Inned mentek tehát le Aegypto-
míg. És ez még a'ból is erőt kap, hogy a' *Phili-*

staeusok néhol a' Szent Írásban *Éjszaki Népnek* is mondatnak. A' Pártusok tudniillik *Éjszaki Európából* költöztek ki *Kappadociába*.

7) A' Szent Írásban néhány helyen, *de még is későbbi időben*, a' *Philistaeusok* KERETHI, a' Görög Biblia szerint pedig KRETAI nevet viselnek. E' szó akár ÜSTÖKÖS, akár KRETAI értelemben vétessék, mindenkor főképen a' PELASGVSOKRA és a' PÁRTVSOKRA alkalmaztatható. Így áll a' *Káphthori* lakás; áll a' *Krétai* is későbbi időkből, mivel Krétában *Pelagusok* 's különösen SAGITTARIVSOK is laktak. *Calmet* véleményét ez nagyon világosítja.

8) Az, hogy a' Szityák a' későbbi Irók szerint *Jáfettől* származtak, *semmi* akadály. A' Magyar és Georgiai Annálisok *Nemrod Óriásról* beszélnék, *mint Ósról*. Kitagadhatja, ha *Mósest* olvasta, hogy *Nemrod* CHAM Nemzetségéből származott?

9) A' Machabaeus Könyvekben előjövő *Philistaeusokat* nem lehet Pártusoknak nem tartani. Nem is lehetett *öt városba* szorulva az a' Nép, melly Ábrahámától fogva Jerusalemtól elrontatásáig mindig előjő, és nevezetes Nép volt. Ha ez továbbá *Allophylus* volt, nem lehetett egy a' *Phoeniciaiakkal*.

144.

Több illeténi okokkal lehet támogatni a' Régiség szószármaztatásait, mellyeket felebb előadtam. Pedig ha ezek állanak, úgy, *Móses* PAISA alatt állva, már azok is állanak, a' miket e' munkának első két árkusában minden bizonyítás nélkül előadtam. Mósesben, a' legrégiebb és felette nagy hitelű Iróban, olvastatik a' PHILISTAEVS Nemzet eredetéről Genes. Cap. X. v. 6—20.

„6) Filii autem Cham: Chus, et Mesraim, et Phuth, et Chanaan.

7) Filii Chus: Saba, et Hevila, et Sabatha, et Regma, et Sabatacha. Filii Regma: Saba et Dadan.

8) Porro Chus genuit NEMROD: ipse caepit esse potens in terra.

9) Et erat *robustus* (*Gigas*) venator coram Domino. Ob hoc exiuit prouerbium: Quasi Nemrod robustus venator coram Domino.

10) Fuit autem Principium Regni eius *Babylon*, et *Arach*, et *Achad*, et *Chalanne*, in terra *Sennaar*.

11) *De terra illa egressus est Assur* (nem *Nemzetnek*, hanem *Férfiunak* neve), et aedificauit *Niniuen*, et plateas ciuitatis, et Chale.

12) Resen quoque inter *Niniuen* et Chale: haec est Ciuitas magna.

13) At vero MESRAIM genuit Ludim, et Anamim, et Laabim, Nephthum,

14) Et *Phetrusim* et *Chasluim* (*Férfi Nevek ezek is*): DE QVIBVS EGRESSI SVNT (elhalgatja a' további származás neveit, és az idő határozást) PHILISTIIN et CAPHTORIM.

15) Chanaan autem genuit Sidonem, primogenitum suum, Hethaeum,

16) Et Jebusaeum, et Amorrhaeum, Gergesaeum,

17) Heueum, et Aracaeum, Sinaeum,

18) Et Aradium, Samaraeum, et Amathaeum (*Ezeket is nem Nemzetségi, hanem Férfi Neveknek kell venni, különben a' 14-dik vers a' 15—18. versekkel, és Deuteronomii Cap. VII. v. 1. ellenmondásban volnának*): *Et post haec* (nem mondta *post HOS*, vagy *per HOS*, és így a' következőkben semmi nehézség sincsen) *disseminati sunt Populi Chananaeorum*.

19) Factique sunt termini Chanaan venientibus a Sidone Geraram vsque Gazam, donec in-

grediaris Sodomam et Gomorrhā, et Adamam et Seboim vsque Lesa.

20) Hi sunt *Filii* (ez is bizonyítja észrevételeimet) Cham, in *Cognitionibus* (ez is), et linguis, et *generationibus* (ez is), *terrisque et gentibus suis*.“—

145.

Nem ereszkedem a' *Philistaeusoknak* akár Aegyiptomi első kiköltözésekbe, akár többi vándorlásaikba, vagy a'ba különösen, hogy a' hét Szitya Népséget Afrikában ma is nevére nézve fel lehet találni. Kimaradván e' Rajzolatból száz meg száz közép kapots, nehéz volna értelmesen előadni ezeket. Már azok is, melyeket mostanig felhoztam, mint a'nyi meg a'nyi Újságok, elég alkalmat nyújthatnak mind az ébredésre, mind a' gondolkodásra, mind a' bővebb vizsgálatokra. Mit akartam mondani? még e' Munka kezdetén előjövő számos, mostanig alig éréntett, Nevekből is alig képzelhetni. Ha mondtam is valamivel többet a' Magyarokról, Palótzokról, Jászokról 's a' t. kevés az, a' mit mondtam. Tsekélység különösen, a' mit a' Kúnokról, Válokról, Lófejükéről, Ususokról futolog említettem. A' tethető ellenvetésekre és a' számtalan üres szószármoztatásokra minden esetre nem is ügyeltem. Paragon maradt az Ásiai Pártus História, mint a' felette zavaros Török nevezet is. Egészen kihagyattak az Ugurok, 's mind azok, melyek e' névvel szoros öszveköttetésben vagynak. Ha valaki, ér bizonyosan tudom azt is, hogy sok helyen rövid soraimra, vagy kimondatott állításaimra egész Értekezések volnának szükségesek. Sokban mindazonáltal a' szorgalmas Angoly, Frantzia, Dánus, Svéd, Német, Olasz, és Orosz Irók felette könnyíteni fogják későbbi igyekezeteimet: mert, ha

mi nem gondolkodtunk is úgy, mint illet, sőt kellett volna, régi Atyáinkról, a' Hülfsöld, még a' nem hazai tárgyakra is kiterjesztvén (a' mi tagadhatatlan jele a' magosabb Tsinosodásnak) figyelmét, sokakban igen haszonvehető Munkákat készített. Ki ne fakadna hálára, ha *Richter Fridrik Károlynak*, tudós Geographiai Könyvein kívül, a' Göttingai Fő Oskola Jutalom Kérdésére iratott Feleletét olvassa a' régi Arsacidákról, vagy is Párthus Fejedelmekről? Ki ne fakadna hála érzésekre, ha sok előmenetellel olvassa azon tudós igyekezeteket, mellyekkel a' *Klaprothok, Fraehnek, Nicollok, Hamakerek, Diezek, Rosegartenok, Youngok, Champollionok, Spohnok, Seyffarthok, Májusok, Lanzik, Sestini, S. Martinok, Pertzek, Savigny, Hasek, Bluhmek, Ebertek, d'Ohssonok, Schmidtek's a' t. a' Világ Történeteit* általában, és így a' régi Magyar Históriát is, közelébb felvilágosították? Ha *Büchler és Dümge* (*Archiv für ältere deutsche Geschichtkunde. I. B. 1. Heft. Frankfurt. 1819. pag. 16.*) a' nagy könyvtárakkal bíró Német Históriáról írják: „Und so *FEHLT* es denn *jetzt noch*, an der allerwesentlichsten Bedingung *gründlicher Kenntniss* der vaterländischen Vorzeit, der *ELEMENTE* unserer *Verfassungsgeschichte*, des *Stufenganges* der *Bildung* und *Ausartung* unserer *Gesetzgebung*, *Gerichtsverfassung*, unseres *sittlichen* und *ökonomischen* *Zustandes*, mit einem Wort *EINER EIGENTLICHEN GESCHICHTE DEUTSCHLANDS*:“ mit lehet, mit kell nekünk a' Magyar Históriáról mondani?

146.

Nem vitatom, hogy mi szükséges Könyvek nélkül szükkölködünk; nem vitatom, hogy az egész Görög

Görög Classica Literatura (és ezért nem hoztam fel görög nyelven a' görög kutfőket) Hazánkban a' nagyobb rész előtt nem igen esméretes; nem vitatom, hogy magokra a' Látiumi Írókra is, mind a' mellett, hogy Nemzetünk a' Deák Nyelvet látszik nagyon kedvelni, kevés figyelem fordittatik; nem vitatom, hogy egy felől a' Sidó, Syrus és Chaldaeus Nyelv, másfelől a' Persa, Arabs, Török, Örmény, Georgiai és Tatár Nyelvek, noha felette szükségesek Históriánk előmenetelére, nálunk mostanig mind a'nyi esméretlen uj világok; nem vitatom, hogy a' Magyar Nyelvet is inkább szokásból beszéljük, mint sem a' Nemzeti Nyelv belső Történeteiből tudományosan értjük; nem vitatom, hogy számos Kutfői a' Magyar Históriának a' külföldön előttünk esméretlenül hevernek; nem vitatom, hogy legrégebbi ókleveleinket, melyekből temérdek tárgyakat felvilágosítani lehetne a' magános Igazaknak legkisebb tsonkittatások nélkül, sok helyen a' vak fételem előitélete száz meg száz zárok alatt őrizi; nem vitatom, hogy mostanig Nagyaink a' Tudomány Gyarapodásáért külföldi Utazásokat nem tettek, 's magokkal tudós férfiakat, a' mi nagy hasznot hajtott volna, utazásaikban nem hordozták; nem vitatom, hogy az Írói Felekezet legbuzgóbb iparkodása mellett is a' nagy szegénység, pénz szűke, és a' Könyvtároknak nyomorult állapotok miatt a' tudományos Compendiumokon túl fel nem emelkedhetik, következésképen maga szemével és eszével alig láthat valamit; nem vitatom, hogy öt száz, vagy ezer, akár papiros, akár pengő forintot fizetés, közel sem elég a'ra, hogy valaki a' mostani tudományos Esméretekkal egy sorba állhasson, 's esmérje mind azokat, melyeket a' Magyar História Kedvelőjének nem esmérni szégyen és gyalázat; nem vitatom, hogy a' halhatatlan érdemű Nagy

Széchenyi Ferentznek jelszova: „HVNGARIAM et HVNGAROS“ egész Európát, egész Ásiát, és Afrikának nagy részét foglalván magában, a' Nemzeti Könyvtároknak határokat is meszebbre kívánja jövendőre kiterjesztetni; nem vitatom, hogy a' História Literáriának nem tanittatása az előmenetelben iszonyatos akadály; nem vitatom, hogy más Írónak, vagy Tanítónak, más igazi értelemben Tudósnak készülni; nem vitatom, hogy a' Külföldi Tárgyakra való tsekély ügyelés miatt néha századok mulva is alig esmérjük azokat, a' mik a' külföldi tudós Könyvekben Hazánkról tállatnak; nem vitatom végre, hogy nagy áldozatok, bőkezűségek, segedelmek, élesztések, ápolgatások, pártfogások nélkül tsak pulya előmeneteleket tehetni a' Tudományokban. — De minak is vitatnám bővebben épen most ezeket, midőn a' Magyar Nagylelkűség uj biztos tudományos Előmeneteleket készít a' Jövendőségnek, 's a' Haza együtt tanátskozó Attyai egész kiterjedésben tudják, hogy tsak az É s z, és az Er ő szülhet minden nagyot, minden ditsőséget?

147.

Ha azokból, a' miket e' könyvetskében röviden figyelem gerjesztésül előadtam, akármellyik rész idővel (mert mindent tsak az idő érlelhet meg) históriai igazságra 's valóságra felemelkedhetik, úgy mind Spittlernek, mind Schlözernek e' könyv kezdetén éréntettem észrevételeit könyű lészen kielégítőleg okoknál fogva megmagyarázgatni. A' SZITYÁR, a' PHILISTAEUSOK, a' PARTHUSOK, a' PELASGUSOK már az ősz régiségben nem tsak *vitézsegekről*, hanem *tsinosodásokról* is magasztaltatnak. Sőt könyű volna a' régi írókból azt is megmutatni, hogy ezek hozták Európába legelőször a' nagyobb tsinosodást. Atyáink tehát nem valának, ha tőlök származtak, *durvák* 's

vademberek, mint a' háboru súlyaitól panaszokra fakadó, vagy őket nem is igen esmérő néhány régi Írók festették. Ha utóbb a' Tudomány Kedvelésben itt vagy amott hidegebbek lettek, azt az örökös hadakozások, melyeket nem csak saját Hazájok védelméért, hanem Olasz Ország és Német Ország Bátorságáért is folytattak a' hajdan nagy hatalmu Török Nemzettel, okozták. A' nyiban mindazonáltal nagyot hibáztak már Eleink, hogy az idegen Látiumi Nyelvet kelleténél többre betsülték, 's még a' kor sem eszméledtekfel botlásokból, midőn más Nemzetek, által látván tévedéseket, józanabb utra térni kezdetek. És ez okozta azt is, hogy a' Külföldieknek soha sem volt édesgető okok a' Magyar Nyelv tanulásra adni magokat. *A' melly Nemzetnek nintsenek saját nyelvén Monumentumai, az keveset, vagy semmit sem érdekli a' Tudósokat.* Forr Európa mindenfelé az Arabs, a' Persa, a' Tatór, a' Sanskrit nyelv tanulástól, 's mindenfelé Könyvnyomtató műhelyeket állít ezen nyelveknek, mert íratlak e' nyelveken már hajdan könyvek, melyekből az emhəri Nemzet Történeteí fénysugárokat várhatnak. Ellenben kifogja ezeredek mulva, ha Nemzetünket valamelly szerenstétlenség (a' mitől mentsen az Isteni Gondviselés benünket!) érni találná, elhinni, hogy mi Magyarok voltunk egykor, ha Pénzeinket, ha Törvényeinket, ha Könyveinket kezében forgatja? Betsülni akármelly idegen nyelvet illőség: megkülönböztetni más idegen nyelvek felett a' Nemzeti Nyelvet szoros kötelesség. Ha a' görög felírásu Pártus vagy Paeon pénzekén magyar szovak állának, volna-e, lehetne-e most kérdés a' Magyar Nemzetnek Pártus Eredetéről? 's a' t.

148.

Itt vagyon, kedves Hazámiai! *kisebb Testamentom.* Bővebb ez valamivel a' derék Kő-

rösinek Persiai Teherán városban készült *utolsó* (vajha ne volt volna *utolsó!*) *Tudósításnál*. A' *Nagyobbat* elkészíthetem-e, vagy nem? azt tsak a' Jó Isten tudja. A' mennyire e'nek elkészítetése tölem függ, kész lesznek ezután is éjet nap-pallá téve tzelemhoz kettőztetett lépésekkel sietni, ha a' köz részvétel, köz ápolgatás, köz segedelem, (melly nélkül *magam egyedül* a' még kívántató *kutfoket* és tudományos *eszközöket* meg nem szerezhetem) könnyebbíteni el nem mulatja igyekezeteimet. Ápolgatás nélkül el kell akadni munkálkodásomnak, melyre mostanig (ditsekedés és hiúság nélkül legyen mondatva) igen nagy summa pénzeket költöttem. Azonban biztat engemet az az édes remény, hogy FELSÉGES NÁDOR ISPÁNYUNK hatalmas oltalma alatt el fog készülni azon munka, melly *eredetét*, mint e' könyv kezdetén jelentettem, egyedül e' NAGY LELKÜ HERTZEG ÉS HAZÁNK OSZLOPA parantsolatának legmélyebb aláztossággal köszöni.

Nyomtatásbeli Hibák.

Lap.	8.	negyedik sor	<i>Aretores</i> , olvasd: <i>Aroteres</i>
—	14.	utolsó sor	XIV, 13. — XXIV, 13.
—	52.	22-dik sor	<i>Homerus</i> , — <i>Herodotus</i>
—	100.	31-dik sor	1703. — 1705.

Az *Aretores* szó több helyeken *Aroteres* helyett hibásan tétetett. Egyébb apró hibák figyelmet alig érdemlenek.

Österreichische Nationalbibliothek

